

JAHILASKMISE ABC

Teejuht täpsemate laskudeni

Sisukord

Saateks	3	5.6 Laskeasendid	39
Eessõna	5	5.7 Liikuva sihtmärgi laskmine	41
		5.8 Uluki anatoomia	43
1. Ohutus	6	6. Laskmise harjutamine	44
2. Eestis kehtivad seadused jahituli- relvade kohta	8	6.1 Korduste harjutamine	44
2.1 Tulirelv tsiviilkasutuses	8	6.2 Liikuva märgi laskmise harjutamine	46
2.2 Sätteid tulirelva kohta Jahiseaduses	9	6.3 Ideed harjutamise mitmekesistamiseks	46
2.3 Sätteid tulirelvade kohta Jahieeskirjas	10	7. Kombineeritud jahirelv	47
3. Sileraudne tulirelv jahirelvana	11	7.1 Kombirelvade tüübid	48
3.1 Sileraudne tulirelv	11	7.2 Kombirelva tabamispunkti seadmine	49
3.2 Sileraudse jahipüssi tüübid	11	8. Sihikud	51
3.3 Sileraudse jahipüssi laskmise põhitõed	12	8.1 Lahtine sihik	51
3.4 Proovilaskmine ja püssikaba mõõtmine	17	8.2 Optiline sihik	51
3.5 Sileraudse jahipüssi tšokid	20	8.3 Tabamispunkti muutmine	54
3.6 Tabamispilt	21	8.4 Punatäppsihik (kollimaatorsihik)	55
3.7 Sileraudse jahipüssiga jahitavate loomade anatoomia	23	8.5 Prillikandjale	57
3.8 Padrunid	23	8.6 Sihiku kinnitus	58
4. Sileraudse jahipüssiga laskmise harjutamine	26	9. Haavatud uluki jaht	59
4.1 Baasharjutused	26	9.1 Kiire laskmise tehnika	59
4.2 Mõtteid harjutamise mitmekesistamiseks	28	9.2 Haavatud uluki tabamissituatsioonide harjutamine	60
4.3 Häid harjutusi jahiks	29	9.3 Abi suurulukiga tekkinud konfliktide puhul	61
5. Vintrelv jahirelvana	31	10. Jahipraktiline laskmine ja laskesport	62
5.1 Vintrelvad	31	10.1 Soome jahimeeste liidu võistluslad	63
5.2 Vintrelva tüübid	31	10.2 Sileraudse jahirelva võistluslad	63
5.3 Laskemoon ja ballistika	32	10.3 Vintraudse jahirelva võistluslad Soomes	63
5.4 Vintrelvast laskmise põhitõed	35	10.4 Rahvusvahelised võistluslad	65
5.5 Vintrelva tabamispunkti seadmine	37	10.5 Õhkrelvade võistluslad	66

METSÄSTYSAMMUNAN ABC – Opas parempiin riistalaukauksiin

© Suomen Metsästäjäliitto – Finlands Jägarförbund ry

© Eesti Jahimeeste Selts

Autorid: Jussi Partanen, Ere Grenfors

Tõlkinud: Arti Levandi, Anti Levandi

Konsultandid: Arles Taal, Kaarel Roht

Toimetaja: Jaanus Vaiksoo

Korrektuur: Karolin Lillemäe

Küljendus: Anu Maarand

ISBN 978-9949-9282-1-7

Trükikoda: Reusner AS

Saateks

Meie, eestlased, peame end põhjamaalasteks. Koos põhjanaabrite soomlastega tunneme ühiselt rõõmu veel meie aladele säilinud loodusavarustest, metsadest ja seal elutsevatest ulukitest. Pisut tunneme ehk ka kadedust põhjanaabrite looduse mitmekesisusest, mis meie kandi sarnastest metsadest areneb põhja suunas kaljusteks metsamaastikeks kuni Põhjala ja tundra-avarusteni välja. Vaatamata looduse erinevustele on aga meie mõlema riigi jahihuvilistel palju ühist ja vastastikkust mõistmist.

Jahihuvilisi on Soomes ligikaudu 300 000, seega 20 korda enam kui Eestis. Arvatavalt on just see üheks põhjuseks, miks eestlastel on oma põhjanaabritelt nii mõndagi õppida. Üheks selleks on erinevused jahiharrastuses ja jahikultuuris. Kui Eestis on pea iga jahitunnistuse omanik ka suurulukijahimees, siis Soomes kuuluvad suurulukiküttide hulka ehk nn hirviporukasse vaid umbes kolmandik jahihuvilistest. Ülejäänud kaks kolmandikku leiavad looduses liikumise mõnu nii väikeulukite- kui ka linnujahis.

Kadestamisväärt on ka soomlaste laskeharrastus. Nende laskeaasta kalendris on enam kui 200 võistlust. Üks asi on aga meile kõigile ühine – see on kohustus arendada oma laskealaseid teadmisi ja laskeoskust. Soomes on suure jahihuviliste arvukuse põhjuseks ilmselt ka see, et on välja antud hulgaliselt jahiteemalist õppematerjali, millest “Jahilaskmise ABC” on oluline ja vajalik ka meile. See õpik on kirjutatud Soome autorite **Jussi Partaneni** ja **Ere Grenforsi** poolt ning välja on pakutud just nende arvates parim selgitus. Kui meie jahihuviline leiab siit vaieldavaid seisukohti ega saa vastust kõikidele küsimustele, siis loodame, et tal jätkub ikka pikka meelt arutlusteks, kus peale jääb praktiline kogemus, sest teadmisi pole kunagi ülearu.

“Jahilaskmise ABC” on eldkõige õpik alustavale jahihuvilisele ja relvaomanikule. Kuid küllap leiab siit nii mõnegi õpetusiva ka juba heal tasemel laskur. Kuigi tõlkijad oleks võinud oma praktikast ja kogemustest lisada nii mõnegi omapoolse märkuse, on sellest loobunud ning teksti on kohandatud vaid minimaalsete täiendustega. Küll olid tõlkijad aga probleemi ees, milliseid termineid kasutada. Kas on näiteks õige kasutada mõistet “tabamispunkti seadmine” või mitmetähenduslikku “siselaskmist”, kas öelda “laad” või “kaba”? Samuti loodame, et mõningad üksnes soome keelele ja soomlastele omased tekstilõigud ei kahanda väljaandest saadava teabe väärtust.

Õppematerjalist on välja jäänud tõlgendused Soome relvaseadustest ning viidatud seadusepügalatele, millest lähtuda relvade omamisel ja kasutamisel Eestis.

Suureks abiks on meie jahilaskehuvilistele võimalus külastada Soome jahimeeste liidu rikkalikke jahilaskealaseid kodulehekülgi aadressil **www.metsasajaliitto.fi**. Laskevõistluste ja määruste kohta Eestis saab teavet veebiaadressil **www.ejssl.ee**. Laskmise õpetamise kohta on treenerite tasemekoolituse materjale välja andnud ka Eesti Laskurliit (**www.laskurliit.ee**). Nagu öeldud, ootame kriitikutelt täiendusi heasoovlike parandusartiklite näol, mida lugedes täienevad meie laskealased teadmised veelgi. Veel enam, ootame mõnelt Eesti autorilt päris oma “Jahilaskmise ABC” õpetuse kokkukirjutamist.

Anti Levandi

*Eesti Jahispordi Liidu asutajaliige
EJS-i direktor 1991–2001*

Tõnis Korts

Eesti Jahimeeste Seltsi tegevjuht

Eessõna

Jahirelvade tundmine ja kindel käsitsemine peab olema iga jahimehe põhioskus. “Jahilaskmise ABC” on Soome jahimeeste liidu väljaantud õpik, mille eesmärk on anda jahimehele abivahend laskmise tundmaõppimiseks ja harjutamiseks. Jahilaskmise harjutamine peaks kuuluma iga jahiseltsi igaaastasesse rutiini. Selle all mõeldakse jahipüssidega tehtud harjutusi, mille eesmärk on relvakäsitsemise ja laskeoskuse parandamine. Õpikus ei ole eesmärgiks võetud jahilaskesport, vaid teadmised ning nõuded iga jahimehe jaoks, mida peab täitma, enne kui minnakse relvaga metsa.

Õpikus on käsitletud ka relvadega seonduvat ohutust ja relvade seadistamist. Need peavad olema iga jahimehe põhiteadmised. Just alustavatel jahimeestel peab olema algusest peale nõutav oma relvaoskuste täiendamine ja kinnistamine nii lasketiirus kui ka jahil.

Osata jahil hästi lasta on tähtis ja vajalik. Seda oskust võib arendada aga ainult lasketiirus realselt harjutades.

“Jahilaskmise ABC” õpikust loodame saada sädet, mis süütab soovi parandada sihikindlalt oma relvakäsitsemisoskusi ja laskmistulemusi nii jahimeestes kui ka jahiseltsides.

Õpik kuulub Soome jahimeeste liidu koolitusmaterjalide hulka. Sellest loodetakse suurt kasu Soome jahimeestele laskeoskuste tõstmisele, vaatamata sellele, et suuruluki laskekatse tähtsust on tublisti vähendatud.

Jahilaskmise harjutamine peab olema mitmekülgne ja see peab sisaldama jahisituatsioone, milles keskendutakse just nõrgemate alade harjutamisele. Enne harjutama asumist peab aga iga jahimees tundma hästi oma relva ja olema kindel, et tabab just sinna, kuhu ta sihtis.

Panu Hiidenmies
Soome jahimeeste liidu direktor

ABC

1. Ohutus

Padrunihülss poolautomaatse relva luku vahel annab ka teistele teada, et relv pole laetud.

Lukk on alati avatud.

Lasketiirus murra tühi jahirelv alati lahti ning kasuta alati kuulmiskaitsmeid ja kaitseprille.

Relvade ohutu käsitsemine lasketiirus ja jahil

Ohutus ja relvade ohutu käsitsemine on asi, mille rõhutamise pole kunagi liiast. Iga relvast tekkinud vigastus on lubamatu ja relvaomanikud-jahimehed peavad tegema kõik, et õnnetusi ei juhtuks.

Relva peab käsitsema alati nii, nagu see oleks laetud ja mitte kunagi ei tohi relva suunata inimese poole!

Tegutsemine lasketiirus

Kui liigud relvaga lasketiirus ja relv ei ole relvakotis või kohvris:

- Lahtikäiv jahipüss on alati keskelt lahtimurtud. Kui jahipüss ei käi keskelt lahti, siis kanna seda nii, et lukk oleks lahti.
- Vintrelva lukk on alati lahti.
- Relv laetakse alles laskekohale asudes ja peale laskmist avatakse lukk.
- Kui tekib tõrge, hoia relv ohutus suunas, oota 30 sekundit ja alles siis ava lukk või murra relv lahti.
- Kui lask (tagasilöökk) ei tundu normaalne või on ebatavaliselt nõrk, kontrolli, et relva rauda pole jäänud takistusi.
- Liigu relvaga ringi nii vähe kui võimalik.
- Kui kasutad relva lasketiirus, siis võta relvalt rihm.

Lastes kasuta alati kaitseprille ja kuulmiskaitsmeid.

Ohutus jahil

Jahipidamisel kehtivad kõik samad ohutusreeglid nagu lasketiirus. Kuna kiiresti muutuvaid olukordi on jahil tunduvalt rohkem, peab jahimees mõtlema ohutusele veelgi enam kui lasketiirus.

- Laskepositsioonile minnes peab relv olema lahtimurtud või relva lukk tagaasendis.
- Relv laetakse alles siis, kui asutakse laskepositsioonile.
- Kui laskepositsioon on kõrgistmel, siis tuleb sinna minna laadimata relvaga. Et ronimisel oleks käed vabad, on soovitatav kanda relva seljas. Relva laed alles positsioonil olles.
- Enne kui laed relva, mõtle läbi ohutud laske-sektorid. Kui sa pole kindel, selgita need välja, kuid ära lase kunagi kahtlasesse suunda.
- Maapinnalt tehtud lasud on alati ohtlikumad, kui kõrgistmelt allapoole tehtud lasud.
- Kui jahis on ajajad, siis selgita, kuidas aju endast märku annab ning kuivõrd turvaline on ajajate suunas üldse lasta.
- Kütt peab tagama ka jahikoorte ohutuse.
- Laskepositsioonilt ei tohi lahkuda ilma jahijuhataja loata, kuna nii võid sattuda teiste küttide laske-sektoris.
- Kui teed halastuslasku, siis jälgi ümbrust. Ka maa-

pinnalt (kivid/kaljud) võib kuul põrgata ootamatusse suundadesse, seepärast hoia koerad piisaval kaugusel.

- Kui jaht on läbi, lae relv tühjaks ja hoia seda lahtimurtuna või lukku tagaasendis.
- Talvel kaitse relva nii, et lumi ei satuks relvarauda.
- Linnujahis ahelikus liikudes jälgi, et aju oleks ühel joonel.
- Kui lased linde puulatvadest, siis pea meeles, et kuul võib lennata kuni 6 kilomeetrit ja on maapinnale kukkudes ikka veel ohtlik.
- Haavlipüssi laskenurk alla 45 kraadi on ohtlik eriti ühises faasani- või pardijahis.
- Haavlite lennukaugus on rusikareegli järgi arvestatuna 100 m x haavli läbimõõt mm, ehk siis 3 mm haavel lendab vähemalt 300 m.
- Kui jahid veekogu ääres, pea meeles, et ka vintrelvaga vette lastes tekib rikošetioht.
- Eriti ettevaatlik ja hoolikas peab kütt olema jahil hämaras. Ole kindel, et see, mida lased, on jahiuluk. Mitte kunagi ära lase hääle või tundmatu liikuva kuju suunas. Hämaras ja pimedas liikudes kasuta endal (näit mütsil) nõrka valgustust, mida loomad ei märka, küll aga inimesed.
- Laskeprille ja kuulmiskaitsmeid on soovitatav kasutada ka jahil.

Alati, kui võtad relva kätte, mõtle ohutusele, sest viga on alati ootamatu ning tagajärjed võivad olla korvamatud.

Talvel lumes jahti pidades kata relva suudmed teibiga.

Taju ohtlikku olukorda ning ära kunagi kahetse tegemata jäänud lasku.

2. Eestis kehtivad seadused jahitulirelvade kohta

2.1 Tulirelv tsiviilkasutuses

Tulirelvakasutus tsiviilvaldkonnas on väga lai, millest põhilised on sport, jahipidamine, enese- ja varakaitse, kollektioneerimine jms.

Allpool kogu teema alustuseks mõningad tähtsamad märksõnad seadusepügalatest, mis seadustavad relva kasutamist Eestis. Loomulikult on vaja lisaks alltoodule uurida seadust ka laiemalt, kuna seaduse mittetundmine ei õigusta selle mittetäitmist. Relvakäsitsemise reeglite rikkumine toob kaasa karistusi. Lisa alltoodud materjalidele leiad ka veebilehelt www.riigiteataja.ee märksõnade Relvaseadus (RS), Jahiseadus (JS), Jahieeskiri (JE) alt.

Milline peab olema tulirelv, mida võib jahil kasutada?

Kõigepealt on vaja teada, et nii jahinduses kui ka spordis kasutatakse relvi, mida klassifitseeritakse tsiviilrelvana (vt RS §3).

Käesolevas õppematerjalis mõistetakse ja käsitletakse relva all tulirelva. Pole ülearune teada, et seaduses kasutatakse mõistet relv väga laialdaselt. RS §11 sätestab, et eraldi käsitletakse tulirelva, gaasirelva, pneumorelva, külmrelva, heitrelda ja elektrišokirelva.

Meie lähtume oma käsitluses tulirelvast ja sellele seatud seadusesätetest.

Alati on tekkinud küsimus, kui suure padruniga tulirelv on lubatud tsiviilkasutuses? Seda reguleerib relvaseaduse säte RS §20 (5) eriohtlikkusega relvade ja laskemoona kohta, mis teatab, et tsiviilkasutuses on keelatud tulirelvad, mille kaliiber on suurem kui 50 ja padrunihülsi pikkus suurem kui 12,7×99 mm ja 12,7×108 mm. Lisaks peab nii relv kui ka laskemoon vastama tsiviilkasutuses lubatud tüübikinnitusele.

Relvade liigitamist käsitlev RS §12 ütleb, et lubatud tulirelv peab olema üldpikkusega vähemalt 600 mm, kusjuures raua pikkus peab olema vähemalt 300 mm. Väiksemate mõõtudega tulirelva käsitletakse püstolite e revolvritena. RS §20 keelab tsiviilkäitluses kasutada sileraudset relva, mis on üldpikkuselt lühem kui 840 mm ja mille rauad on lühemad kui 450 mm.

Rauaõone järgi liigitatakse relvi kas vint- või sileraudseteks või siis nn kombineeritud tulirelvadeks. Relvade konstruktsioonilisi iseärasusi käsitletakse edaspidi vastavat relva iseloomustavas peatükis.

Relvade nimistus eristatakse piiramata tsiviilkäibega relvi ja laskemoona RS §18 ja piiratud tsiviilkäibega relvi ja laskemoona RS §19. Viimaste kasutamiseks, sealhulgas ka jahitulirelvad, peab olema nii soetus- kui ka kasutusluba.

Peab teadma, et tulirelva olulised osad RS §21 on relvaraud, lukk, padrunipesa, trummel ja adapter (tulirelva relvarauda paigutatav relvaraud või vahetatav mehhanism, mis võimaldab kasutada väiksema kaliibriga laskemoona). Nende kasutamisele laieneb sama kord, mis täisrelvadele. Oluline on teada seadust relva lisaseadmete kohta RS §201 (2), mis on lasersihik, öösihik, helisummuti. Praegused Eesti seadused lubavad kasutada summuteid ja lasersihikuid sporttulirelval lasketiirus. Valgusvõimendusega öösihikud on tsiviilkäibes keelatud.

Relvaomanikul, kes kunagi oli innukas laskur, tasub oma armastatud relva säilitamiseks uurida Relvaseaduse 4. peatükki, milles käsitletakse relvade kollektioneerimisest.

Kes võivad Eestis tulirelva soetada, omada ja kasutada?

Relvaseaduse 5. peatükk ütleb, et jahipidamiseks peab olema vähemalt 18-aastane Eesti kodanik ja omama jahitunnistust. Spordiga tegelemisel instruktori või relvaomanikust lapsevanema järelevalve all võib alustada juba 12-aastasena.

Kõikide tsiviilkäibes lubatud relvade kasutamiseks peab isik olema vähemalt 21-aastane.

Tulirelva soetamiseks peab soovija läbima vastava kursuse ja sooritama positiivselt katsed!

Relva soetamist ja relvaluba käsitleb RS §35.

Eestis võimaldatakse tsiviilisikule soetada tulirelva vastavalt RS §28 alljärgnevateks valdkondadeks: jahipidamine, vastava spordialaga tegelemine, turvalisuse tagamiseks (enese ja vara kaitseks), kutsealal tegutsemiseks, kollektioneerimiseks.

Kuidas defineerib seadus jahirelva?

RS §29 (3): *“Jahitulirelv on põhiliselt jahipidamiseks ettenähtud sileraudne, vintraudne või kombineeritud püss, millel on kergesti lülitatav kaitseriiv. Jahitulirelva võib soetada, omada ja vallata tingimusel, et tal on jahitunnistus.”*

Eestis märgitakse kasutamise valdkonnad ka relvaloale, millest oluliselt sõltuvad paljud järgnevad tehingud, nagu helisummuti paigaldamine ja kasutamine, laskemoona hoidmine ja transportimine jms, ühel relval võib olla mitu kasutusvaldkonda. Kasutamise valdkond tuleb esitada loa taotlemisel ja need on:

- jahipidamine (A)
- sport (B)
- enese ja vara kaitse (C)
- kutsealal tegutsemine (D)

Relva kantakse avalikus kohas varjatud viisil, tühjakslaetuna (kotis, kohvris), mis välistab selle kadumise või sattumise võõrastesse kätte.

Pole ülearune teada, et seaduses on võimalus kasutada relva ka paralleelloa alusel, RS §34 (3), ja anda oma relva kuni viieks päevaks kasutada isikule, kellel on seda liiki relva kasutusluba, RS §29 (4). Relva üleandmine peab toimuma üleandmisaktiga, kus on märgitud relva andmed, relvaomaniku ja relva kasutaja isikuandmed, relvaloa andmed, kontaktandmed, relva üleandmise ja vastuvõtmise aeg.

Kõikidel relvaomanikel on vaja teada, kuidas relvi hoida ja transportida (RS 6. peatükk).

Reeglina tuleb relva hoida hoiukohas, milleks on omaniku elukoht. Kuni 8 relva peab hoidma põranda või seina külge kinnitatud raudkapis. Üle kaheksa relva hoidmiseks peab olema üheksale või enamale tulirelvale mõeldud relvakapp ja täidetud relvahoidlale esitatud nõuded. Ühe relva ja selle laskemoona hoidmiseks ei ole nõutav relvakapp. Sel juhul tuleb relv ja selle laskemoon hoida hoiukohas, mis on kõrvalistele isikutele raskesti avastatav ja kättesaadav. Füüsilisest isikust (jahi/sport)relva omanik võib hoida laskemoona järgmises koguses, RS §46 (5):

- kuni 300 padrunit iga vintraudse ja sileraudse jahirelva kohta;
- kuni 1000 padrunit iga sporditulirelva kohta;
- kuni 1 kg püssirohtu iga tulirelva kohta, kuid mitte enam kui 5 kg;
- kuni 1000 sütitut.

Oluline on teada nõudeid relvade transportimisel (RS 7. peatükk).

Relvade kandmisel ja transportimisel peab alati kaasas olema relvaluba. On reegel, et relva kantakse avalikus kohas varjatud viisil, loomulikult tühjakslaetuna (kotis, kohvris), mis välistab selle kadumise või sattumise võõrastesse kätte.

On nõue, et relvaomanik peab relva kandmisel olema kaine ega ole kasutanud muid uimastavaid aineid. Nii on seaduserikkumine ka see, kui napsutanud jahimehe jahirelv on kaine jahikaaslase auto pagasiruumis vms.

NB! Nii jahil kui ka spordivõistlustel peab relvaomanik isiklikult garanteerima kontrolli oma relva hoiu ja kasutamise üle (v.a juhul, kui relv on antud vastutavale hoiule).

Relvaga reisimist ühest EU riigist teise võimaldab Euroopa tulirelvapass. Seda saab relvaomanik taotleda elukohajärgsest politseiprefektuurist. Riiki sisenemisel on ebakõlade vältimiseks vajalik omada vastavat kutset, mis selgitab relvaga reisimise eesmärgi.

2.2 Sätted tulirelva kohta Jahiseaduses

Vaatamata sellele, et Eestis on tulirelv jahipidamisel valdav jahipidamisvahend, on jahiseaduses jahirelva kasutamist käsitletud küllaltki põgusalt, kuna paljud selle valdkonna mõisted on avatud juba Relvaseaduses.

JS §26 sätestab, et jahipidamine on uluki jälitamine, püüdmine, tabamine või surmamine. Jahipidamisega on võrdsustatud jahisaagi, jahirelva, jahikoera või püünistega looduses viibimine.

JS §28 määrab, et jahiseaduse mõistes on üheks tähtsamaks jahipidamisõigust tõendavaks dokumendiks jahitunnistus, mis eeldab, et tunnistuse omanikul on vastavad teadmised ja kogemused ning sellest tulenev õigus tegeleda jahipidamisega ja omada jahirelva.

Kui üldiselt jahipidamisele ja jahis tulirelva kasutamisele eripiiranguid ei ole, siis meie suurulukitejahiks (põder, karu, hirs ja metssiga), keda on lubatud küttida vaid kuuliga (poolmantelkuul kaliibriga vähemalt 6,5 mm ja kaaluga üle 9,0 g) laetud padrunitega, peab jahis osaleja eelnevalt sooritama laskekatse ja saama selleks vastava suuruluki laskekatse tunnistuse (vt ka JE §2).

JS §38 sätestab, et jahiluba relvaga jahiks võib anda vaid relvaluba omavale isikule. Relvaluba peab jahil alati kaasas olema.

JS §39 ütleb, et jahitulirelvadeks võivad Eestis olla sile- või vintraudne või kombineeritud tulirelv, välja arvatud täisautomaatrelv. Poolautomaatrelva salve võib mahtuda vaid kaks padrunit. Seega on vajalik tavaliselt viiepadrunilise salvega relva panna piiraja. Kui arvestada, et ka rauas võib olla üks padrun, siis on poolautomaat nn kolmelasuline relv. Mõnikord linnujahis kuuluvad viielasulised ja pikemad seeriad on tõenäoliselt seaduserikkujate relvade paugud.

2.3 Sätteid tulirelvade kohta Jahieeskirjas

Jahieeskiri, võttes arvesse, et on täidetud eelnevate seaduste nõudeid, lubab jahitunnistuse omanikul minna jahile jahi(tuli)relvaga.

JE §2 sätestab:

- (1) Suurulukijahis ei tohi jahirelva laadida ega sellest tulistada täismantelkuuliga laetud padrunita.
- (2) Põtra, karu, hirve või metssiga võib lasta ainult kuuliga.
- (3) Põdra, hirve, karu või metssea küttimisel vintraudse jahirelvaga peab vintraua kaliiber olema vähemalt 6,5 mm ning padrunit kasutatava kuuli kaal vähemalt 9,0 g.

JE §5 lisab, et ääretulepadrunit võib kasutada ainult nügise, tuhku, mingi, ondatra ja lindude, välja arvatud haneliste

ja laugu, laskmisel. (Soome seadused annavad vintrelvaga küttimisel täpsemad nõuded padrunit laengute kohta, mille leiad peatükist 5.3.)

Jahieeskirja 2. peatükk, mis käsitleb jahiohutust, on üks tähtsamaid peatükke. JE §7 ütleb, et laadimata relvaks loetakse relva, millel pole padruneid rauas ega relvale kinnitatud salves. Laadimata relvast pauku ei tule ja just hoolimatus relva tühjakslaadimata jätmisel on peamisi õnnetuste põhjusi.

JE 4. peatükk annab teavet, mis on suurulukiküti laskekatse ja kuidas seda sooritada.

Soovitame tulirelva omanikul ikka ja jälle uurida relva- rauast väljalendava laengu ballistikat, mille puhul on põhiline meelde jätta:

- Haavilaengu lennukauguseks on umbes haavli läbimõõt mm x 100 m.
- Väikekaliibrilise padrunit kuul lendab ja on ohtlik kuni 2 km kaugusel.
- Vintrelva kuul (kaaluga 8-12 g) lendab umbes 5-7 km ja on ohtlik lennu lõpuni.
- Vintrelva kuul läbib veel 150 m kauguselt kuni 15 cm puitu ja ca 10 mm raudplaadi!
- Rikošetti võivad anda mitte ainult kivid, raud ja puud, vaid ka pehme pinnas ja vesi!

Foto: Indrek S. Einberg

3. Sileraudne tulirelv jahirelvana

3.1 Sileraudne tulirelv

Sileraudne jahipüss on tavaliselt jahimehe esimene relv, mida kasutatakse eelkõige väikeulukite küttimiseks. Sileraudne jahipüss on mõeldud eelkõige kiiresti muutuvate situatsioonidega jahiks lühikestel laskemaadel. Laskeaugus on tavaliselt 10–35 m.

Enam kasutatavad sileraudse jahipüssi kaliibrid on tänapäeval 12/76 ja 12/70. Sileraudse jahipüssi kaliibrimärgistuses näitab esimene number raua läbimõõtu, teine antud püssile lubatud padrundi pikkust. 12-kaliibrilise sileraudse jahipüssi raua läbimõõtu on umbes 18,3 mm ja number 76 näitab täielikult avanenud hülsi pikkust millimeetrites. Teised vähem kasutusel olevad kaliibrid on 10/89, 12/89, 16/70, 20/76. Tänapäeval on mõttekas hankida 12-kaliibriline jahipüss, kuna padrundi valik on suur ja hinnad suhteliselt odavad. Ka laengu löögijõud ja haavlivihu suurus on optimaalne.

Ülestikku asetatud ehk vertikaalraudadega nn pukkpüss

Pukk-tüüpi jahipüss on väga populaarne jahirelv. Relva laskeomadused on head. Relva tagasilööki (reküüli) on lihtsam kontrollida kui lamavate raudadega jahipüssil. Tänapäevased pukkpüssid on tavaliselt ühe päästikuga ning nendel on võimalus valida lülitada), millisest rauast esimesena tulistatakse. Hülside eemaldamine toimub nagu tavaliselt, tõukuritega. Üha rohkem levivad ejektoriga (kestaheitjatega) püssid, mis (tühja) kesta välja viskavad. Vahetatavad tsõkid on tänapäevaste sileraudsete jahipüsside standartvarustuses.

Iselaadiv ehk poolautomaatne jahipüss

Poolautomaatsete jahipüsside kasutajate hulk on viimastel aastatel kiiresti kasvanud ja seda eelkõige veelinnuküttide hulgas. Poolautomaatse jahipüssi tagasilööki on suhteliselt nõrgem, kuna osa laengu energiast kasutatakse ümberlaadimiseks. See relvatüüp võimaldab teha mitu järjestikust lasku, ilma et peaks tegema ümberlaadimisliigutusi. Probleeme ümberlaadimisel võib tekitada eelkõige mittesobiv laskemoon. Seda tüüpi relvad on suhteliselt soodsad ning mõningates jahtides on kasulik, kui saab sooritada mitu lasku ilma ümberlaadimisliigutusega. Ka poolautomaatrelvaldel on tavaliselt vahetatavad tsõkid, mis võimaldab neid kasutada erinevates jahtides.

3.2 Sileraudse jahipüssi tüübid

Üheraudne jahipüss

Üheraudne jahipüss on sobiv relv näiteks koeraga jahipidajale eriti oma kerguse tõttu. Nende kasutus on vähenemas, kuna asemele tulevad mitme padrundi laetavad ning kiiret ümberlaadimist võimaldavad jahipüssid.

Horisontaal- ehk lamavate raudadega jahipüss

Lamavate raudadega jahipüssid on populaarsed eelkõige traditsioone järgivate jahimeeste hulgas. Seda tüüpi relva seostatakse tavaliselt ajava koeraga linnujahi varustusena. Vanemad tüüpi relvad on tavaliselt kahe päästikuga. Lamavate raudadega jahipüsside kvaliteet võib kõikuda suurel määral tootjast ja eriti vanusest sõltuvalt, kuna raudadeks kasutatud teras on muutunud.

Pumppüss

Pumppüssid on järjest enam populaarsust koguv jahirelv, mis osava kasutaja käes toimib väga efektiivselt. Relva laadimine ja hülsi eemaldamine toimub laesäärt edasi tagasi liigutades. Kuna relva ümberlaadimiseks on vaja lisaliigutust ja seda ei loeta poolautomaatrelvaks, siis ei kehti pumppüssile padrundi arvu piirang. Pumppüssid on tavaliselt soodsamad kui poolautomaatsed jahipüssid. Lisaks on tulnud tootmisse kombineeritud tüüpi relvad, mis võimaldavad valida, kas kasutada poolautomaatset või käsitsi ümberlaadimist.

Jätke meelde

- 12/76 mõõduga padrunit ei tohi lasta relvast, mille padrunitaala mõõt on 12/70.
- 12/89 mõõduga padrunit ei tohi lasta relvast, mille padrunitaala mõõt on 12/76.
- Relva padrunitaala mõõtudest lühemat padrunit võib alati ohutult kasutada. Relvaga, mille padrunitaala on 12/76, võib lasta ka padrunit mõõduga 12/70.
- Kui tahetakse kasutada laskmiseks terashaavleid, tuleb kontrollida, kas antud relvast võib seda teha ning millised on relva tšokid.

3.3 Sileraudse jahipüssi laskmise põhitõed

Sileraudse jahipüssi kasutamisel arvatakse sageli, et piisab, kui see on suunatud laskeobjekti poole, küll siis mõne haavliga ikka pihta saab. Kui võtta arvesse vaid haavlite hulka laengus, siis võiks ju see nii olla, kuid reaalne tegelikus tulemuslikuks lasuks on hoopis erinev ettekujutusest.

Sileraudse jahipüssiga laskmine on raske ala, milles meistriks saab ainult palju harjutades. Järgnevalt mõningad sileraudse jahipüssi laskmise põhitõed.

1. Laskeoskus

Sileraudse jahipüssiga laskmise kõige tähtsamad põhitõed on:

- relva tõste, swing ehk relva vedamine, päästmine ja järelhoidmine;
- laskesituatsiooni analüüs ehk millal võib lasta ja millal ei tohi;
- kauguse hindamine.

Need oskused on saavutatavad ainult õigesti harjutades. Kasuks tulevad kogenud laskuri ja treeneri nõuanded.

2. Relva tehniline pool ja laskemoon

Alles peale rahuldava laskeoskuse omandamist tulevad päevakorradele järgmised tabamist mõjutavad tegurid:

- sileraudse jahipüssi sobivus laskjale;
- tšokid;
- laskemoon.

Algajale jahimehele tuleb selgitada, et kõigepealt peab saavutama rahuldava laskeoskuse ja alles seejärel võime rääkida tehnilistest vahenditest ja kallimatest relvadest. Näiteks ei suuda ükski relvameister ehitada õiget relva jahimehele, kellel puudub põhilaskeoskus.

Silm - sihikuliin säilib kogu tõste aja vältel.

Jalgade asend

Põhilaskeasend paremakäelisele laskjale on järgmine:

- vasak jalg paremast eespool 20-30 cm;
- jalapöidade vaheline nurk umbes 45 kraadi;
- põlved natukene kõverdatud.

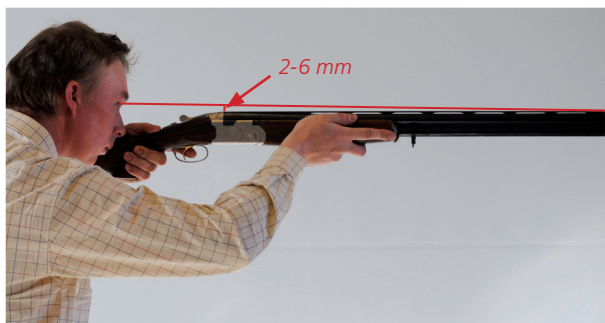
Jalapöidade vaheline nurk sõltub sihtmärgi suunast. Laskeasend on igaljuhul isikupärane ning muutub kogemuste kasvades.

Tõste

Hea tõste (õlgavõtmine) on õnnestunud lasu alustala.

Paremakäelisel laskjal peaks tõste olema alljärgnev:

- Parema käsi hakkab kaba tõstma õla suunas. Samal ajal hoiab vasak käsi kinni laesäärest ning üritab hoida raua otsad sihtmärgi oodataval kõrgusel (hoidmine laesäärest peab alati olema ühesugune).
- Tõste lõppfaasis tõmmatakse kaba vastu õlga ning põsk vajutatakse kindlalt (alati ühtlaselt) selle vastu. Sihikuliin (ehk silmajoon) peab olema piki sihikulatti.
- Kui laskja on natuke ettepoole kummargil ja relva kontakt õla ning põsaga tugev, siis on ka tagasilöögi kontrollimine lihtsam.

Lihtne viis leida õige laskeasend on selline, kui sihtida umbes 45 kraadi üles – nagu tahaksid sihtida taevasse – ja siis põsekontakti säilitades langetada relv horisontaali. Keha langeb automaatselt natuke ettepoole kummargile ja õige laskeasend on leitud justkui iseenesest.

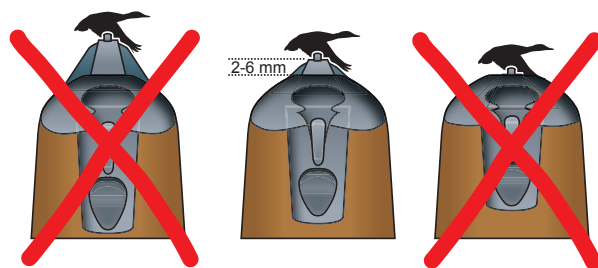
Sihikupilt

Sihikupildi all mõeldakse seda vaadet, mida laskur näeb, kui sihib relvaga sihtmärki.

Jahipüssiga peab sihikupilt kohe tõste järel olema alljärgnev:

- silmajoon on sihikulatiga paralleelne;
- silm vaatab sihikulatist natukene (2-6 mm) kõrgemalt, relv on otse;
- sihtmärk on nähtav ja raudade kohal.

Kui sihikupilt on selline nagu kirjeldatud, siis haavlivihk kerkib vähesel määral nii, et haavlivihu keskpunkt on kirbu kohal. Haavlipüssi laskmine on kiire ala ning toimub alati kiirete liigutustega, mistõttu relva sobivus on laskurile väga tähtis. Ütlus “silm sihib, laad laseb” on kogemustest tekkinud vanasõna. Kui jahipüssi kaba on õige pikkusega, siis leiab õige sihikupildi kohe tõste järel. Kogenud laskja suudab kaba pikkuse ja tüübi valida kogemuste põhjal, kuid algaja vajab selles asjas professionaali suunamist ja abi.

Tõste järel peab pea olema otse, mitte kallutatud.

Juhtsilml

Suuremal osal inimestest on üks silm juhtiv ehk domineeriv. Oma juhtsilma kindlakstegemine on lihtne. Siruta käed ette selliselt, et sõrmed moodustavad justkui sihiku (Pilt 1). Vali paari meetri kaugusel sihtmärk, mida sihid. Algul vaata sihtmärki mõlemad silmad lahti, seejärel pane vasak silm kinni. Kui “sihik” püsib paigal, siis on sinu juhtsilml parem. Kontrollimiseks pane kinni parem silm. Nüüd peaks sihik sihtmärgilt ära liikuma. See silm, mille lahti hoides püsib “sihik” sihtmärgil, on sinu juhtsilml.

Kui oled paremakäeline ja sinu juhtsilml on parem, on kõik korras. Ent kui oled paremakäeline ja sinu juhtsilml on vasak, siis kaasneb sellega jahipüüsi kasutamisel lisaväljakutsed. Tõstes jahipüüsi parema põse vastu, vaatab vask silm viltu üle sihikulati ning lasud lähevad paremalt mööda. Vasakukäelistel, kelle juhtsilml on parem, on situatsioon vastupidine. Inimestel, kellel kumbki silm pole selgelt juhtsilml, on laskmisel samuti probleeme.

Lihtsaim viis antud probleemi lahendada on selline, kui sulgeda silm, mis pole sihikulati pool. Ent see lahendus vähendab tunduvalt vaatevälja. Sileraudne jahipüü on relv, millega peab üritama lasta mõlemad silmad lahti.

Teine moodus on piirata laskmisel “vale” juhtsilma vaatevälja. Seda on võimalik teha “kissitades”. Kui ühe silma vaateväli on piiratud, siis võtab teine silm juhtimise automaatselt üle. Sama tulemuse saab ka kasutades laskeprillidele kinnitatavat udust läätse või läbipaistvat teipi.

Kõige töömahukam viis juhtsilma probleemi lahendada on õppida laskma teiselt poolt teise käega. Näiteks kui silm saab mingil põhjusel kahjustada, võib ümberõppimine olla ainukeseks lahenduseks, et jätkata laskmisega tegelemist.

Pilt 1. Silma dominantsustest.

Vale silma katmine aitab dominantsusprobleemi lahendada.

Kui vale silm on dominantne, siis tähendab see sihikuliini liikumist ja tabamispunkti suurt muutust.

Ettesihtimine või swing?

Sileraudse jahipüssiga laskmise raskeim osa on kauguse hindamine ja sellest tulenevalt vajaliku ettesihtimise leidmine. Kauguse hindamise oskus on sileraudse jahipüssi puhul sama tähtis kui vintraudset jahipüssi kasutades. Kaugused on lühemad, kuid sihtmärgid liiguvad tavaliselt kiiremini. Sellisel juhul ei ole märgi lennu äratundmiseks, otsustamiseks ja päästmiseks kunagi liiga palju aega.

Õige ettesihtimine on sileraudse jahipüssi kasutamise juures kõige sagedasem jututeema ja see on ka asi, millele ei saa anda ainuõiget vastust. Õige otsuse tegemise kiirus kasvab koos harjutamisega.

Esimene viis, kuidas ettevõtmist tehakse, on järgmine: relv viiakse sihtmärgist ette, peatatakse ja tulistatakse. Seda moodust ei soovita kahel põhjusel.

1. Hinnata ettesihtimise kaugust peatatud relvaga muutuvates olukordades on võimatu.
2. Peatunud sileraudse jahirelvaga ei tohi õpetada laskma liikuvat sihtmärki, kuna see segab õige lasketehnika õppimist.

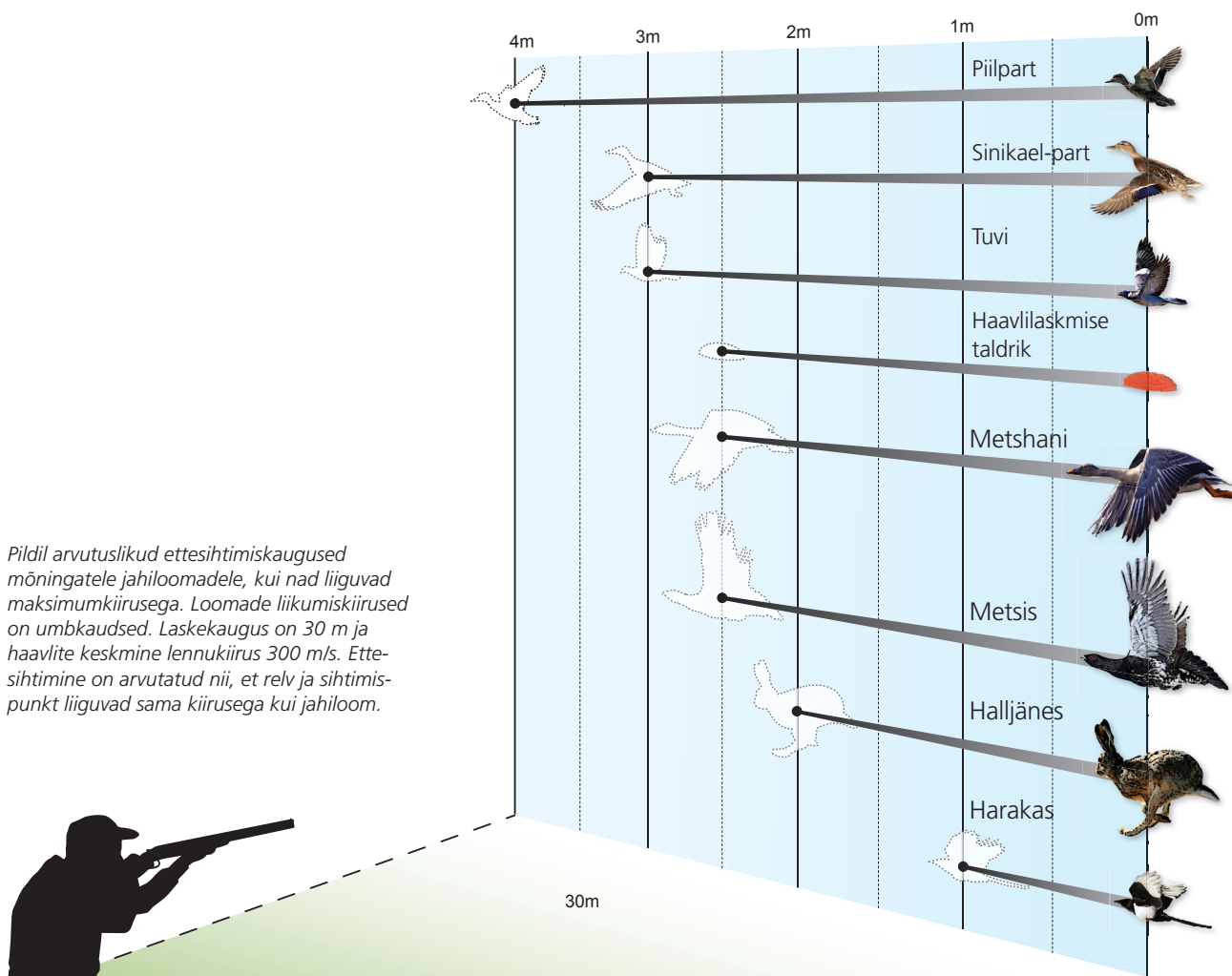
Teine viis, kuidas lasta sileraudse jahipüssiga liikuvat sihtmärki, on nn ühtlane ettesihtimine. Sel viisil sihtides valib ja hoiab laskur sihtmärgiga ühtlast ettesihtimisvahet ning kui kaugus on õige, tulistab. Õige ettesihtimiskauguse leidmine on raske ja nõuab harjutamist. Matemaatiliselt näeb ettesihtimisvalem välja alljärgnev:

$$\frac{\text{kaugus sihtmärgini (m)} \times \text{sihtmärgi kiirus (m/s)}}{\text{haavlite keskmine lennukiirus (m/s)}} = \text{ettesihtimis-kaugus (m)}$$

NB! Keskmine kiirus ei ole sama mis algkiirus!

Analüüsil selgub, et ettesihtimise võrrandis on liiga palju tundmatuid ja muutuvaid elemente. Seepärast peavad ettesihtimisega laskjad umbes valima vajaliku ettevõtmise. Ettesihtimisega laskmine sobib situatsiooni, kus sihtmärk on nähtav pikemat aega. Sellisel juhul suudab inimaju paremini registreerida sihtmärgi kiiruse ning valida vastavalt ettesihtimise maa.

Pildil arvutuslikud ettesihtimiskaugused mõningatele jahiloomadele, kui nad liiguvad maksimumkiirusega. Loomade liikumiskiirused on umbkaudsed. Laskekaugus on 30 m ja haavlite keskmine lennukiirus 300 m/s. Ettesihtimine on arvutatud nii, et relv ja sihtimis-punkt liiguvad sama kiirusega kui jahiloom.

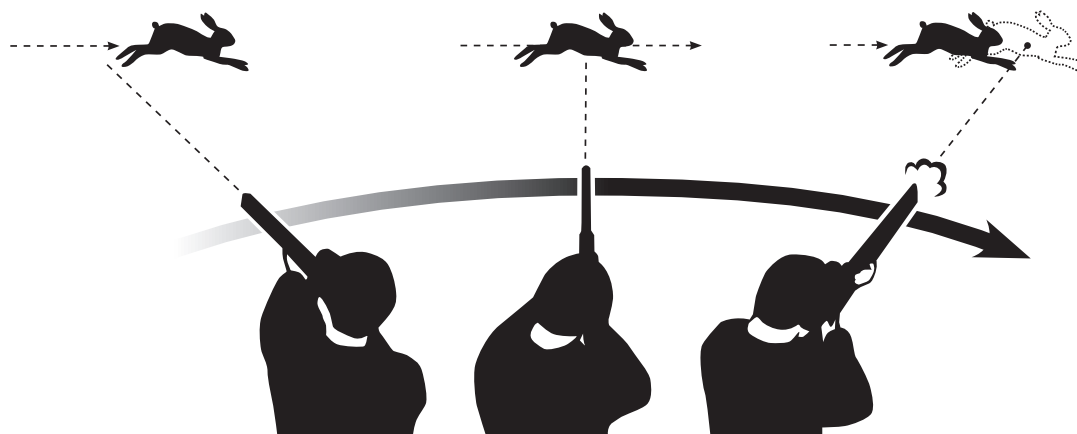

Kolmas viis, kuidas lasta liikuvat sihtmärki, on kasutada nn swingi. Swing on liikumine, mida teeb laskur, kui järgib relva sihtimispunktiga (kirbuga) sihtmärgi liikumist. Seda kasutades ei pea mõtlema mitte niipalju ettesihtimise kauguse peale, vaid see tuleb automaatselt.

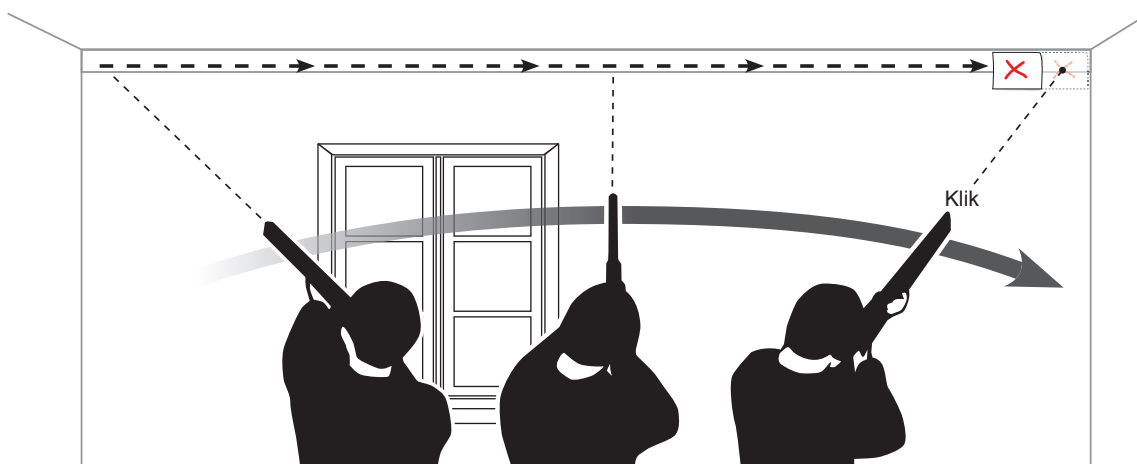
Praktikas toimib asi järgnevalt:

- Sihtmärgi leidmine ja püssiraua suudme tõstmine samale kõrgusele.
- Relva õlgatõstmine, märgiga kaasa liikumine.
- Kui relva tõste lõpeb, peaks sihtimispunkt olema natukene sihtmärgist tagapool.
- Vii relv ja sihtimispunkt kiirendades sihtmärgist ette (swing). Pea meeles, et relva liigutab keha, mitte käsi.
- Kui sihtimispunkt on liikunud sihtmärgist vajalikul määral mööda, toimub päästmine.
- Peale päästmist liigub relv laskeasendis (st mitte tõsta kohe pead, säilitada põse kontakt kabaga) edasi samal trajektoiril (saatmine).

See kõik toimub ühe kiire sujuva liigutustejadana. Võiks kasutada lihtsustatud mõttevalemit: “leia märk, jõua järgi, mine mööda, päästa”. See, kas laskur õpib laskma ettesihtides, swingi kasutades või kombineerides mõlemaid, sõltub igauhest endast. Ettesihtimist ei saa õppida teoorias, vaid ainult praktiliselt harjutades.

Swing on üks võimalus, kuidas lasta liikuvat sihtmärki.

Kuivharjutamine on hea ja odav viis, kuidas õppida relva vedamist ja päästmist.

Relva kaitseriiv ja päästmine

Sileraudsel jahipüssil on tavaliselt automaatne kaitseriiv, mis rakendub kohe, kui relv laetakse. Kaitseriiv asetseb tavaliselt paarisraudsel jahipüssil kaba eesosas, pump või poolautomaat jahipüssidel päästikukaitsme juures. Kaitseriivi kiiret kasutamist peab harjutama.

Sileraudse jahipüssiga lastes toimub päästmine nimetissõrme esimese lüli “pehme padja” keskkohaga. Päästmine ei tohi olla rabav, vaid päästikut tõmmatakse enda poole sujuvalt, minimaalse jõuga nagu vintraudse jahipüssi laskmise puhul. Üheaegselt nimetissõrme tõmbega toimub käe teiste sõrmede pingestumine ja relva õlga fikseerimine, mis väldib, et päästmisel tõmmatakse püss märgist kõrvale. Kuna iga jahipüss on erinev, siis tuleb õppida selgeks, kuidas konkreetsel relval päästik toimib. Õige sujuv päästmine on tähtis nii liikuvate kui ka seisvate märkide laskmisel. Ka topeltlasu tegemist peab harjutama, eelkõige siis, kui on kahe päästikuga sileraudne jahipüss.

Harjutamine kuivalt

Kuivharjutamist ei saa olla kunagi liialt. On vaja harjutada võimalikult palju tõstmist, sihikupildi leidmist ja päästmist tühja relvaga. Harjutada tuleb etappide kaupa, liikuda järgmisesse etappi alles siis, kui eelmised liigutused on rahuldavalt omandatud.

1. Tõste

- Harjuta tõsteid peegli ees. Võid kinnitada relva külge loodi, et näha, kas relv on peale tõstet horisontaalasendis.

2. Sihikupilt

- Peale seda, kui oled õppinud püssi õigesti palge tõstma, vali sihtmärk, näiteks seina või lae nurk.
- Tõsta relv sihtmärgile. Lõppeesmärgiks on näha peale tõstet õiget sihikupilti ja piki sihikulatti vaadates sihtmärki.

3. Relva liigutamine ja swing

- Kujuta ette, et seina ja lae nurk on sihtmärgi lennujoon.
- Tõsta relv ja hakka vedama seda piki lae ja seina nurka.

4. Päästmine

- Harjuta päästmist liikumatu sihtmärgi puhul nagu kirjeldatud punktis 2, ehk: tõste – õige sihikupilt – päästmine.
- Harjuta päästmist, kui sihtmärk liigub nagu kirjeldatud punktis 3, ehk vea relva piki kujutletavat liikumissuunda, kiirenda sihtmärgist mööda, päästa ning vea lõpuni edasi.

Seisva sihtmärgi laskmine

Kui olete teinud piisavalt kuiva trenni, siis võib minna lasketiiru ja alustada päris laskmisega. Kui oled noorjahimees või oled ostnud uue relva, siis peaks alustama seisvate sihtmärkide laskmisest. Seisvate sihtmärkide laskmisega saab ka teada, kas relv ja kaba sobivad laskjale ning kuhu relv laseb.

Kui harjutad päästmist, kasuta klikipadruneid, need kaitsevad lööknõelu, mis võivad muidu tühilaskudega puruneda.

3.4 Proovilaskmine ja püssikaba mõõtmine

Kaba pikkus

Relvakaba pikkus on sileraudse jahipüssi kõige tähtsam mõõt. Kõige lihtsam viis selle mõõtmiseks on kõverdada käsi küünarvarrest 90 kraadi ja panna kaba käe peale. Kabatald panna küünarvarre siseküljele ja nimetissõrme esimese lüli “pehme padi” peab ulatuma päästikule. Mõnikord võib olla vajalik, et kabatalla ja küünarvarre sisekülje vahele jääks sentimeeter vaba ruumi. Kui kaba pikkus on enam-vähem õige, siis proovida algul lasta seisvaid sihtmärke ja alles peale seda tasub mõelda kaba pikendamisele või lühendamisele. Püssi kaba ei tasu muuta enne, kui laskja on kindel, et lasud lähedavad mööda, kuna kaba on vale pikkusega.

“Tabamispunkti seadmine” laskmisega

Sileraudsetel jahipüssidel tavaliselt lisasihikuid ei kasutata. Seega, kui räägime jahipüssi tabamispunkti seadmist, siis siin tähendab see laskjale eelkõige kaba sobitamist. Siiaamaani kehtivad vanasõnad: “Hea püss tabab laega” ja “Silm sihib, laad laseb”.

Enne lasketiiru minekut kodus tehtud kuivtreening on kulla hinnaga. Mida rohkem olete kodus seda teinud, seda paremini õnnestuvad lasud lasketiirus. Tõste peab toimuma alati ühtmoodi. Järgmine harjutus paljastab, kas tõsted on ühesugused ning kas kaba sobib laskjale.

Püssi kaba pikkuse mõõtmine.

Laskmise sihtmärgiks kasutada 1,2 x 1,2 m suurust või veel parem 1,5 x 1,5 m suurust paberilehte, kuhu joonistatakse 5 umbes 10 cm läbimõõduga ringi, mille sisse kirjutatakse numbrid. Keskmise ringi kõrgus võiks olla laskja silmade kõrgusel. Lastakse 10 m kauguselt alumisest või paremast rauast, kasutades sportlaenguid. Kui relval on vahetatavad tsõkid, siis kasuta võimalikult tihedat, see lihtsustab keskpunkti leidmist.

Laskepaigas võetakse laskeasend selliselt, et kaba on all (puusal) ja rindkere suunatud sihtmärgile. Abistaja ütleb ühe numbriga suvalises järjekorras, näiteks 3. Nüüd laskur sooritab tõste (asendit parandada ei tohi) ja kiire lasu antud sihtmärki. Peale lasku relv laetakse ümber ja korratakse seni, kuni üks sihtmärk jääb tühjaks, see jäetaksegi tühjaks ja sinna märgitakse nelja lasu keskpunktid. Lõpptulemusena on sul nelja lasuga märkleht. Et saaks kindel olla tulemuste õigsuses, oleks hea, kui selliseid märklehti oleks umbes 4-5.

Kui ei ole võimalik lasta pabermärklehte, siis asetage lendavad märgid vallile ja laske neid kiire rütmiga. Kui teete sedasama lume taustal, näete veel paremini laskude tabamispunkti. Tabamusi aitab edukalt tuvastada ka kõrvalseisja.

Sihtmärgi ja tabamuste seadmise õpetuse leiab Soome jahimeeste liidu kodulehelt www.metsastajaliito.fi/koeammuntateline

Tulemuste hindamine ja kaba muutmine

Laskude vead suurenevad koos kaugusega. Kui näiteks laskud lähevad 10 m kauguselt 10 cm mööda, siis 35 meetritl lähevad nad mööda umbes 35 cm.

Tabamispunkt on keset sihtmärki.

- Tõste on korras ja kaba sobib laskjale.

Tabamispunkt on pidevalt erinevates kohtades.

- Tõste ei ole korras.
~ Lisa kuivharjutamist.
- Kaba liiga lühike.
~ Kaba pikendatakse.

Tabamispunktid on sihtmärgist allpool.

- Kaba harja kõrgus on liiga madal ehk langus on liiga suur.
~ Kaba harja kõrgust tõstetakse.
- ~ Väikese vea võib parandada ka kaba tippu pikendades.
- ~ Ka kaba pikendamine tõstab tabamispunkti.

Tabamispunktid on sihtmärgist ülevalpool.

- Kaba hari on liiga kõrge ehk langus liiga väike (latt lahti).
~ Vähendatakse kaba harja kõrgust.
- ~ Väikese vea võib parandada ka kaba kanda pikendades.

Tabamispunkt on vasakul pool sihtmärki.

- Liiga pikk kaba.
~ Kaba lühendatakse.
- Kaba külgekalle on liiga väike.
~ Külgekallet suurendatakse. Teatud määral on võimalik seda teha relvasepal, kui see ei aita, tuleb tellida uus kaba.
- ~ Kui relv kaldub vasakule, peab lisama kaba tippu külgekallet.

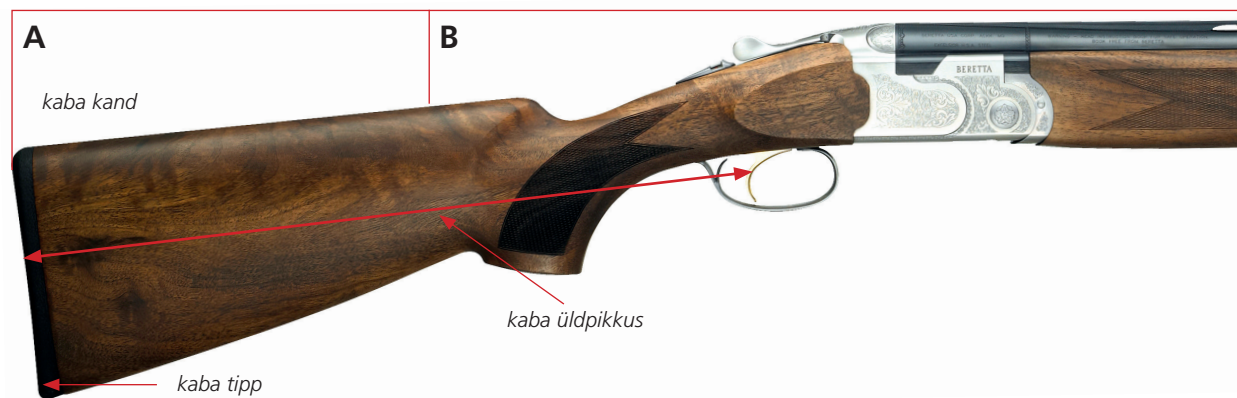
Tabamispunkt on paremal.

- Kaba külgekalle on liiga suur.
~ Külgekallet vähendatakse, lisades põse kohale täidist või relvasepp vähendab külgekallet kaba painutades, kui see ei aita, peab hankima uue kaba.
- ~ Kui relv kaldub paremale, siis külgekallet tuleb vähendada.

Üks näidis sileraudse jahipüssi sihikupildist. Lastes asetage sihikulatt joone kohale.

Kaba harja langust mõõdetakse pildil näidatud kohast A ja B (põse koht).

Relva kaba külgkalle (cast off/cast on) on väiksem kaba kannal A juurest ja suurem kaba tipu B juurest. Sellise kabaga relv sobitub paremini rinnalihaste ja öla vahele ning relv püsib tõstes paremini õiges asendis.

Sileraudse jahirelva kaba nurk on üldiselt selline nagu pildil. Väärtus A on tavaliselt 30–70 mm. Kaba nurka ei maksa hakata muutma (näiteks kaba lühendamisel), see mõjutab tunduvalt tabamispunkti.

Kaba harjale kõrgust lisades tehke seda esialgu ajutiste lahendustega. Relvasepp võib vajadusel teha relvakabale põsetoe, mille kõrgust ja külgsuunda on võimalik muuta.

Kaba muutes peab meeles pidama, et osa muutustest on lõplikud, mida ei ole enam võimalik tavavahenditega parandada või pole neil enam esteetilist välimust. Enne kui muudad kaba, jäta meelde:

Kõik, mille kabast eemaldad, seda ei saa enam tagasi. Näiteks, kui teed kaba lühemaks, siis korraga hästi vähe.

Kõik, mida lisad, tee esmalt ajutiselt:

- Kui tahad tõsta harja kõrgust, siis proovi lisada harjale kõigepealt laineappi või alusmati ribasid ja teibi need kinni. Kui on vähegi kahtlust, kas pead tegema muudatuse, siis jäta see tegemata.
- Lasketehnika ja päästmine peavad olema korras, enne kui hakkad kaba muutma.
- Kui leiad osava relvasepa, siis tema oskab lahendada paljusid probleeme ning vajadusel teeb kasvõi uue kaba.

3.5 Sileraudse jahipüssi tšokid

Sileraudse jahipüssi raud on reeglina silinder. Kui raua suudmeosa läbimõõtu vähendatakse, tähendab see seda, et haavilaeng surutakse rohkem kokku ning peale rauast väljumist ei haju see nii kiiresti, haavlivihk jääb kompaktsemaks ja laskekaugus suureneb.

Sileraudsel jahipüssi 12-kaliibrise raua läbimõõt on 18,3 mm ja kui relva raud on lõpuni silindrikujuline, siis on haavlite hajumine kõige suurem. Püssiraua suudme ahnemist nimetatakse tšokiks. Kokkuleppeliselt nimetatakse neid: nõrk tšokk (parandatud silinder), pooltšokk, $\frac{3}{4}$ tšokk ja kõige suurema kitsenemisega on täistšokk, mille läbimõõt on 17,3 mm. Nagu näha, väheneb raua suudmeava 0,25 mm kaupa.

Tänapäevastel sileraudsetel jahipüssidel on vahetatavad tšokid ning need võimaldavad kiiresti reguleerida haavli-laengut erinevates tingimustes lastes. Näiteks kui teatakse, et jahil on laskekaugus umbes 25 meetrit, valitakse tšokk allpool oleva tabeli järgi. Kuid tavaliselt ei tea jahil täpset laskekaugust keegi. Nii ongi tšokkide kasutamine ja õige leidmine alati kompromiss kogemuste ja võimaluste vahel.

Alltoodud tabel näitab, kuidas tšokk mõjutab erinevatel laskekaugustel haavlite hajumist.

Optimaalne haavlipilve läbimõõt on 75 cm. Üle 75 cm tähendab, et haavlipilv hakkab hajuma.

Tänapäeval on saadaval ka eritšokke nagu näiteks Extra full ehk spetsiaalseid täistšokke. Need on mõeldud erijuh-tumiteks ning ka nende kasutamine nõuab proovilaskmist nagu kõik teisedki tšokid.

Ka võivad erinevate tootjate padrunid anda erinevaid tulemusi. Alltoodud tabelis on näidatud, kui mitu protsen-ti haavlitest peaks olema 75 cm läbimõõduga ringi sees. Mõnede padrunitootjate laskemoon võib anda täistšoki tulemuse ka pooltšokiga lastes, st et 70% haavlitest on 75 cm läbimõõduga sihtmärgis. Kui see on nii, siis võid antud laskemoona puhul kasutada soovitud tiheduse saavutamiseks suuremat tšokki, näiteks parandatud silindrit. Enne kui hakkad uue tootja uut tüüpi laskemoona kasutama ja selleks, et teada saada, kuidas antud laskemoon ja tšokid sinu relvas käituvad, peaks tegema proovilasud.

Kõrvallehel on toodud näited, kuidas toimivad kaks erinevat tšokki, lastes 25 m kaugusele tedre suurusele sihtmärgile.

- Parandatud silindriga ja 2,75 mm haavlitega saavutab parima tulemuse. Haavlipilv on lai ja lind on saanud pihta paljude haavlitega (A).
- Lastes sama parandatud silindriga, kuid kaks numbrit suuremate haavlitega 3,25 mm hakkab tulemus halvenema ja lõpptulemuseks võib olla ainult linnu haavamine (B).
- Lastes täistšokiga 2,75 mm haavlitega lindu, siis on haavlipilv liiga tihe ja lind lastakse puruks (C).
- Sama tulemuse saame, kui kasutame 3,25 mm haavleid ja täistšokki (D).

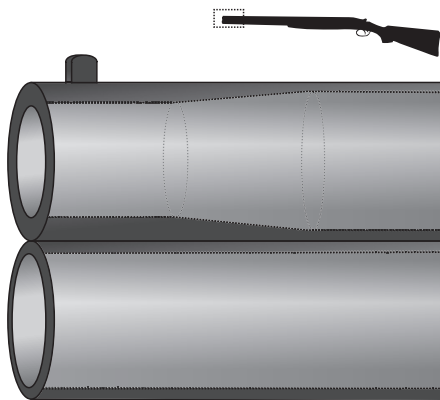
Kaliiber 12, pliihaavel

Laskekaugus meetrites

Tšoki suurus ja tähistus		15 m	20 m	25 m	30 m	35 m
Silinder	C		60 cm	75 cm	üle 75 cm	üle 75 cm
Parandatud silinder	IC		40 cm	60 cm	75 cm	üle 75 cm
Pooltšokk	M	...	30 cm	45 cm	70 cm	70 cm
$\frac{3}{4}$ tšokk	IM	..	28 cm	40 cm	60 cm	60 cm
Täistšokk	F	.	25 cm	35 cm	50 cm	50 cm

Tšokki määratlus = lastes 35 m kaugusele, 75cm tabamisringis olevate haavlite % võrreldes kogu haavlite arvuga.

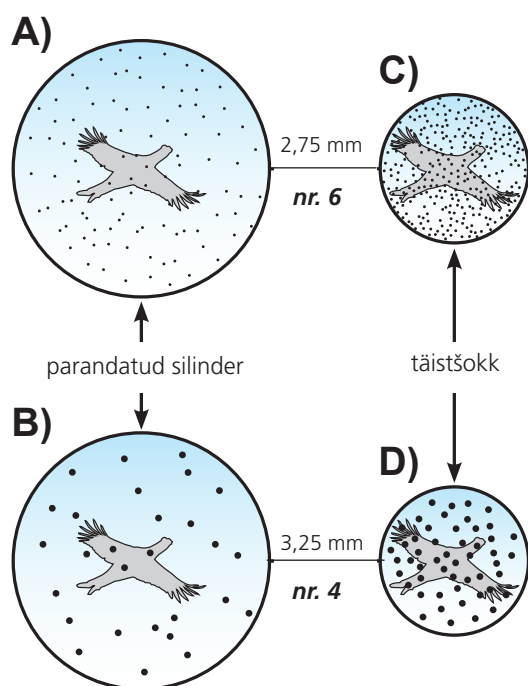
Silinder	C		40%
Parandatud silinder	IC		55%
Pooltšokk	M	...	60%
$\frac{3}{4}$ tšokk	IM	..	65%
Täistšokk	F	.	70%

Alumine raud on silinder ja ülemine täistšokk. Tšokk algab tavaliselt 50-100 mm kauguselt rauaotsast.

Tänapäevased vahetatavad tšokid ja nende vahetamiseks mõeldud võti.

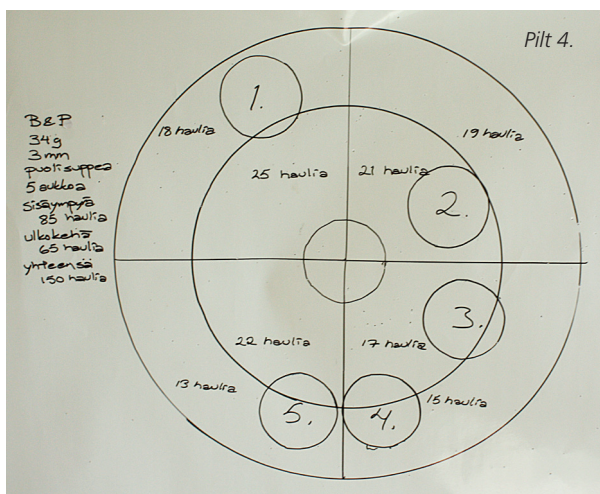
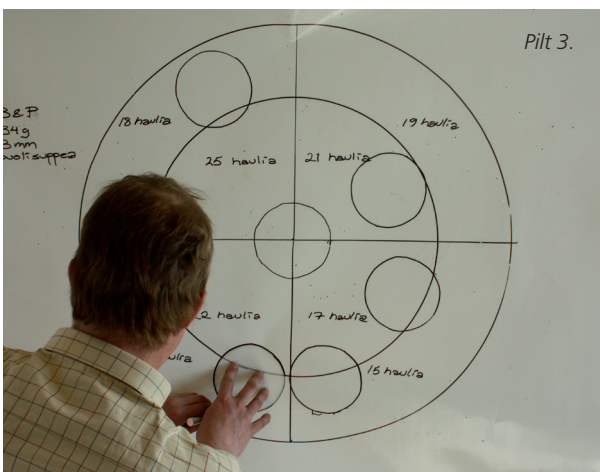
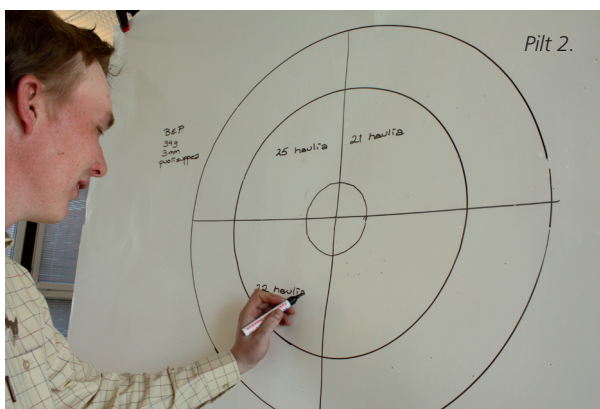

3.6 Tabamispilt

Tabamispildi all mõeldakse lastud haavlitest moodustuvat pilti ning selle suurust, tihedust ja auklikkust. Tabamispilt peaks otseprojektsioonis olema ringikujuline. Küljelt vaadates on aga haavlipilt sigarikujuline ja kuni 3 meetrit pikk. Eriti viimast on vaja arvestada, kui lastakse liikuvat sihtmärki.

Oma sileraudse püssile jahipadrundi leidmine eeldab mitme erineva laskemoonaga proovilaskmist. Kuidas neid lasta ja lasketulemusi hinnata, sellest alljärgnevalt.

- Laskekaugus on 35 m ja lastakse toelt, milleks sobib ka tavaline laskekepp. Toelt lastes eksib laskur vähem ja näeb paremini ära sihtimispunkti ja tabamispunkti erinevused. Sihtmärgina kasuta sama suurt paberit nagu eelpoolkirjeldatud viie punkti lasketestis (min 1,2 x 1,2 m). Kui eelmise testi puhul kasutasid pappi, siis nüüd võid selle peale kinnitada tavalise õhukese paberi. Nii ei ole vaja osta iga kord uut pappi. Joonista paberi keskele sobiva suurusega sihtimispunkt. (Eestis on kasutatud tabamuste hindamiseks nii tuntud Zernovi kui nn "Jänes" märklehti.) Loomulikult võib kasutada isejoonistatud märklehti, ringide diameeter 75 ja 50 cm, keskel sihtimispunkt.
- Lase vähemalt kolm padrunit, kuid iga lask uude märklehte. Lask, paberi vahetus, uus lask, paberi vahetus jne. Nii saad teada, kuidas laskemoon tegelikult käitub. Alati kasuta sama rauda ja sama tsokki. Kirjuta igale paberile kasutatud relv, tsokid ja laskemoona andmed (laeng, haavlite suurus). Märklehtede kokkuhoiuks võib lasta ühte märklehte selgelt erinevat mõõtu haavlitega, märgistades neid peale laskmist iga kord ka erineva värviga. Nii

saad koheselt võrrelda, milliste haavlitega on sinu püssist kõige parem haavlite külv.

- Peale laskmist otsi igast märklehest haavlite keskmise tabamispunkt ning seda keskpunktina kasutades joonista selle ümber 50 cm ja 75 cm suurusega ringid (Pilt 1). Seejärel jaga ring neljaks sektoriks, mis lihtsustab haavlite lugemist (Pilt 2). Analüüsiga saad lisaks haavlikülville teada ka püssi võimalikud sihiku- ja külvivead.
- Nüüd on sul kaheksaks osaks jagatud sihtmärk. Loe igas osas olevad haavlijäljed ja kirjuta neile tabamuste arv. Peaksid ka teadma, kui palju on antud laengus haavleid. Selleks on kõige kindlam viis üks padrun lahti võtta ja haavlid ära lugeda. Kui haavlite lugemine tundub liiga raske, võid küsida alati müüjalt või vaadata Soome jahimeeste liidu kodulehelt www.metsastajaliito.fi/haulilaskuri, kust leiad muuhulgas ka teavet haavlite arvude kohta erinevates laengutes.
- Otsi haavlikülvist augud. Augud on 12,5 cm suurused laigud, kus pole ühtegi haavlit. Praktikas tähendab see tuvi suurust auku. Selleks lõika läbipaistvast plastikust 12,5 cm läbimõõduga ringšabloon ja seda märklehel liigutades leiad augud hõlpsasti. Märkista need šablooni kasutades. Aukude servad ei tohi lõigata üksteist ega 75 cm äärejoont (Pilt 3).

Tulemuste analüüs

Näiteks 12-kaliibriline 3 mm haavleid kasutav 34 g pliihaavilaeng, milles on 212 haavlit. Laskmisel kasutati pooltšokki.

- 75 cm suuruses sihtmärgis oli 150 haavlitabamust;
- 50 cm suuruses sihtmärgis oli 85 haavlitabamust;
- auke oli sihtmärgis 4 (Pilt 4).

Tšokk

Tabamispildis ehk 75 cm läbimõõduga ringis olevad haavlite koguarv jagatud haavlite koguarvuga x 100 = tegelik tšokiklass %

Ehk näidispadrunis $150 : 212 \times 100 = \sim 71\%$

Tšokitabelist näeme, et toimimissuuruseks on täistšokk.

Nagu ülalpool rääkisime, on hea teada, milline on sinu relvast lastes tegelik tšoki näit võrreldes tehase poolt antuga.

Keskthedus

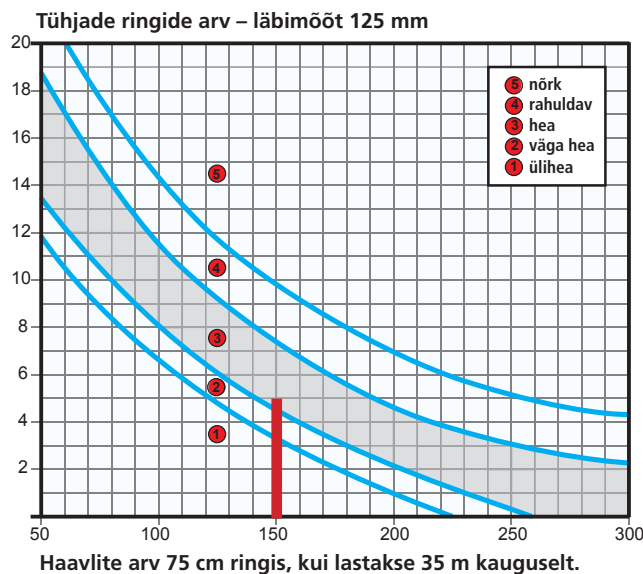
Sisemises 50 cm ringis olevate haavlite arv jagatud 75 cm sihtmärgis olevate haavlite arvuga x 100 = haavlite kesktheduse %.

Ehk näidispadruniga laskmisel $85 : 150 \times 100 = \sim 57\%$.

Sileraudse jahipüssi padrundi tabamispilt peab olema selline, et keskmises osas oleks üle 50% haavlitest. Kui nii ei ole, vaheta padrunit. Pea meeles, et sama püssiraud võib külvata erinevaid haavleid erinevalt.

Haavlivabade aukude arv näidispadruniga laskmisel = 5 auku.

Allpoololevast diagrammist leiame, et horisontaalteljel on haavlite tabamiste arv 150 ja vertikaalteljel olevate aukude ristumiskohast 5 näitab, et näidispadrun oli tavaline padrun ja lähedal heale padrunile.

Kokkuvõte

Näidispadrun toimis proovilaskmisel hästi. Oletame, et ka teised kaks lasku olid samasugused. Kuid peab tähele panema, et pooltšokiga lastes oli tulemus peaaegu sama, kui täistšokki kasutades. Padrun toimis hästi oma maksimumkaugusele (35 m) lastes, kuid annab pisut tihedama tabamispildi lähemalt lastes. Praktikas tähendab see seda, et järgmiseks võiks kasutada natukene suuremat ava, näiteks parandatud silindrit või proovida teist tüüpi padruneid.

Kõik laskude ja tabamiste tulemused on alati hea üles märkida. Nii saad ka aastate pärast teada, kuidas üks või teine padrun käitub ning ei pea alati minema lasketiiru proovilaske tegema. Peab siiski meeles pidama, et ka sama tootja erinevad partiid võivad erineda väga suurel määral.

Kuidas tabamispilti testida, selleks on mitmeid erinevaid viise. Internetist leidub tasuta programme, mis aitavad tabamispilte analüüsida.

Link asub leheküljel www.metsastajaliito.fi/abc

3.7 Sileraudse jahipüssiga jahitavate loomade anatoomia

Vintraudse jahipüssiga jahti pidades üritatakse tabada ulukit kopsu-südame piirkonda. Ka sileraudse jahipüssiga lastes peab üritama tabada elutähtsaid organeid. Haavlipüssiga jahti pidades tea, et looma ei hukka mitte niivõrd organitesse sattunud haavel, vaid haavlite tabamise löögist tekkinud šokk.

Haavlitabamused ajju, selgroogu, südamesse, kopsudesse ja suurtesse veresoontesse on tapvad. Sileraudsest jahipüssist lastes suunatakse haavlipilv uluki poole ega saa olla kindel, kuhu täpselt iga üksik haavel tabab. Tõenäosus korralikuks tabamiseks on suurem siis, kui eelnevalt tehtud proovilaskude tulemusena teatakse, kuidas relv käitub ning kas laskemoon ja laskekaugus on piisav antud uluki tabamiseks.

Mida suuremat ulukit lastakse, seda olulisem on, et lask tabaks elutähtsaid organeid. Näiteks metskitsejahis peaks alati lasu suunama südame- ja kopsupiirkonda. Kuigi tabamused ajju on surmavad, ei soovitata siiski pealaskes, kuna sihtmärgi ala on väike ning aju kaitseb tugev kolju. Seepärast on ka alati küsitav lasta kobrast veest. Ujuvast koprast on nähtav pea ja natukene selga. Haavatud kobras sukeldub silmapilkselt ning saagi kaotamine on vägagi tõenäoline.

Enne jahileminekut peaks alati tutvuma antud looma anatoomiaga. Soome jahimeeste liidu kodulehel oleva uluki laskmise simulaatoris www.metsastajaliito.fi/simulaatori saad tutvuda ulukite anatoomiaga.

Sileraudne jahipüss, šokk ja selle tähendus

Sileraudse jahipüssi padrunilaengu löögiga üritatakse tekitada ulukis šokki. Nii surmav haav kui ka šokiefekt sünnib mitme haavli tabamise ühismõjust ja haavlite löögienergiast. Ka üksik haavel võib tappa, kuid väga juhuslikult. Haavlite tabamiste arv sõltub tabamispildi kattumisest ulukiga. Haavlite löögienergia sõltub haavlite kiirusest ja massist. Et jõuda elutähtsate organiteni, peab haavlitel jätkuma piisavalt energiat läbistamiseks enne organiteni jõudmist nahka, sulgi vms.

Kui laskekaugus suureneb, siis väiksema massiga haavel kaotab oma löögijõu kiiremini kui suurema massiga. Selle loogika järgi peaks laskma ainult võimalikult suurte haavlitega. Kuid padrunisse mahub vaid teatud hulk haavleid ja kui haavli suurus kasvab, siis nende arv padrunis väheneb. Sellest tuleneb tabamispildi hõrenemine ja liiga kaugelt lastes kasvab tõenäosus, et ulukit haavatakse ning ta põgeneb.

On eetiline kasutada sellist haavlite suurust, millega saame piisava haavlite hajuvuse ja löögijõu. Padrunite laengu löögijõud peaks olema arvestatud nii haavlite suuruse, kaalu kui ka arvu järgi.

(Haavilaengu toimimisest ulukitele saab väga head teavet 1979. aastal ilmunud “Jahimehe käsiraamatust” (koostanud Tiit Randla) lk 54-55.)

Järgmises tabelis on esitatud võimalikud haavlite suurused erinevatele ulukitele. Tabelis toodud haavli nr vastab Eestis kasutusel olevale haavlite numeratsioonile. Numeratsioon ja tähistused on eri maades erinevad. Seetõttu lähtu padrunite haavilaengu hindamisel vaid mm mõõtudest.

Uluk/ sport	Haavli nr	Läbimõõt mm
Skeet	9	2
Kurvits, kompak sporting	8	2,25
Püü, rabapüü, trapp	7	2,5
Teder, tuvi, faasan, piilpart	6	2,75
Jänes, sinikaelpart	5	3
Sinikaelpart, metsis, hani	4	3,25
Metsis, hani, rebane/metskits (suvekarvaga)	3	3,5
Rebane/ metskits	2	3,75
Rebane/ metskits (talvekarvaga)	1	4

Kui lased veelinde pliivabade haavlitega, siis pead arvestama materjalide omakaalust tuleneva löögienergia vähenemise või suurenemisega. Kui lased näiteks terashaavlitega, siis vali üks või kaks numbrit suuremad haavlid ja kui kasutad uusi, raskemaid metalle sisaldavad pliivabu haavleid, siis vali üks või kaks numbrit väiksemad haavlid.

Eeltoodud tabel on selline, mida soovivad meie põhjajanaabrid. Eesti jahimees eelistab reeglina jahti pidada hoopis suuremate haavlitega, püüdes lasta kaugemalt. Välisriikide jahimehed vastupidi kasutavad enam väiksemaid haavleid, millega tagatakse suurem löögijõud. Jäägu siis peale ikka objektiivne ballistikaarvutus ja praktiline kogemus.

3.8 Padrunid

Haavlimaterjalina on siiani kõige rohkem kasutusel olnud plii. Plii on odav, raske ja pehme ning ei kahjusta seetõttu püssirauda. Pliihaavleid võib katta nikli või vasega, mistõttu haavliparv püsib paremini koos ja saavutab parema läbivuse.

Aastal 1996 keelati Soomes pliihaavlite kasutamine veelindude jahis. See tekitas probleeme haavlipadrunite suhtes. Senised sileraudsed jahipüssid olid siiski konstrueeritud ja mõeldud eelkõige pliihaavlitega laskmiseks. Alternatiivina pliihaavlitele on müügile tulnud erinevatest materjalidest haavlid, nagu vismut, tsink, molübdeen ja raud.

Asenduseks pakutavad haavlid on teinud oma arengus suure edasimineku. Täna on saadaval juba väga hästi toimivaid terashaavleid. Nendele lisaks on müügile tulnud volframit sisaldavad haavlid, mis on pliihaavlitest isegi paremad (müüakse nimede all: *tungsten, heavy-shot*,

wingmaster HD jne). Ka nn volframhaavlitest kasutatakse erinevate sulamitena erinevaid polümeere, terast, pronksi ja muid materjale.

Erinevatel haavlimaterjalidel on erinevad erikaalud. Küsi alati müüjalt, kas sinu relvas võib antud laskemoona kasutada. Volframit sisaldavad haavlid on teistest kallimad.

Kuna kõikide materjalide erikaal on erinev, siis vastavalt sellele on erinev ka haavlite suurus ja arv padrunit. Soome jahimeeste liidu kodulehel www.metsastajaliito.fi/haulilas-kuri on kalkulaator, kus saab võrrelda erinevatest materjalidest tehtud haavlite arvu padrunit.

Teras- ja volframhaavleid kasutades pead eelkõige teadma, millistele nõuetele vastab sinu relv ja kontrolli, kas sinu relvas võib üldse terashaavleid kasutada. Lastes teras- või volframhaavlitel, on üldiseks piiriks pooltšokk, millest kitsamaid raudu ei soovitata kasutada. Kõvast materjalist tehtud haavlaengute tabamispildid on tavaliselt kitsamad kui vastavaid pliihaavleid kasutades. Seepärast on soovitatud proovilaskmisel tabamispildi selgitamist alustada parandatud silindriga. Mõnede relvadega võib sellega saavutada täistšoki tulemuse.

Efektiivsed laskekaugused

Maksimaalne laskekaugus sileraudse jahipüssiga on 35-40 meetrit, soovitatavalt alla 35 meetri. Piiripealsetel kaugustel muutub ka ettesihtimine tunduvalt keerulisemaks. Mida suurem uluk, seda väiksem laskekaugus. Laskekaugusele mõjub ka sule- ja karvkatte paksus. Suvist metskitse või rebast võib lasta kuni 25 meetri kauguselt, kuid talvekarvaga metskitse või rebast mitte üle 20 meetri. Kui talvekarvaga metskits või rebane tuleb otse peale, siis peaks laskekaugus olema kuni 15 meetrit, kuna uluki elutähtsad organid on tunduvalt paremini peidus kui küljelt lastes. Haavli löögijõu kindlakstegemiseks võib iga jahimees kasutada lihtsat meetodit – lasta haavlaeng vastu laudseina. Haavel on veel löögijõuline, kui ta tungib kuiva laua sisse vähemalt 4-5 mm.

Sobiva padruni valik

Hästi toimiva padruni leiab ainult katsetades. Jahipadruni valik oleneb sellest, millist ulukit ja kui kaugelt kavatsed lasta. Iga jahimees peaks leidma mitu enda relvale sobivat padrunit, mis erinevad nii haavlite suuruse kui ka laengu poolest.

Tabelis on toodud tänapäeval enimkasutatavad haavlimaterjalid, nende erikaalud ja omadused.

tsink	7,2 g/cm ³	Pehme materjal, sobib kasutamiseks vanematel relvadel.
teras	7,8 g/cm ³	Kõva materjal, mille nõrkus on kergus, säilitab oma kuju paremini kui pliihaavel, kuid kulutab rohkem relva. Soodsaim asendustmaterjal pliihaavlitele ja tänapäevased haavlid on head.
vismut	9,3 g/cm ³	Suhteliselt pehme materjal, sobib kasutamiseks ka vanemate relvadega. Tunduvalt kallim kui pliihaavel.
plii	11,3 g/cm ³	Odav, raske ja pehme haavlimaterjal. EI TOHI KASUATDA VEELINDUDE JAHIL!
volframsegud	11,3-13 g/cm ³	Volfram on raske ja kõva aine, mille puhas erikaal on 19,3g/cm ³ . Sõltuvalt segust võib kulutada kõvasti relva. Volframipõhised haavlid on kallid, kuid parimad asendajad pliihaavlitele.

Harjuta kauguse mõõtmist maastikul. Näiteks linnujahis mõtle välja maksimaalne laskekaugus, sest kui lased sileraudse jahipüssi maksimumkaugusele, vähenevad tabamispilt ja haavlite löögenergia tunduvalt.

Näidis padrunitest, mis sobivad 12/76-kaliibrilisse sileraudsesse jahipüssi. Tee oma relvaga alljärgnevast laskemoonast proovilasud ja vali välja viis head sihikupilti ning löögijõudu andvat padrunitüüpi.

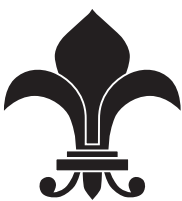
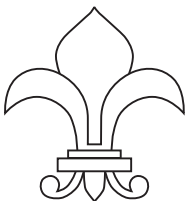
Uluk	Padruni mõõt	Haavli materjal	Haavli mõõt mm	Laengu mass gramm
Väiksematele ulukitele, nagu kurvits, püü, tuvi.	12/70	plii	2,5-2,75	28-32 g
Keskmistele ulukitele, nagu teder, jänes, metsis.	12/70	plii	3-3,25	32-36 g
Keskmistele veelindudele (sinikael-part).	12/76	teras	3,25-3,75	36 g
	12/70	volframisegu	2,75-3,25	32-36 g
	12/70	vismut	3,25-3,75	36 g
Suurematele ulukitele, nagu metsis, rebane, metskits.	12/76	plii	3,5-4	50-52 g
Suurematele veelindudele, nagu hani, hahk.	12/76	teras	3,75-4	36 g
	12/76	volframsegu	3,25-3,75	38-42 g

Sileraudsest relvast kuuliga laskmine

Kuigi kuulidega võib lasta väiksemaid sõralisi (keelatud on Soomes lasta karu ja põtra), pole meie põhjanaabritel sileraudsest püssist kuuliga jahipidamine eriti populaarne.

Sileraudsest püssist kuuliga laskmine on eriti aktuaalne meil levinud ajukahis, kus kütil tuleb seista kitsal sihil või metsalagendikul. Tavaliselt on meil kasutatavad kuulid 28-36 g ning laengu suudmekiirus 350-400 m/s, mis teeb suudmeenergiaks ca 240-300 kgm/s. Kuna kuuli kiirus ja seega ka energia langevad kiiresti, on kuuli küllaldane tabamisenergia (ca 200-300 kgm/s) meie suurulukite (põder, hirv, metssiga) küttimiseks säilinud vaid 30-40 meetri peal. Seega kehtivad sileraudsest püssist ka suurulukite küttimisel samad kriteeriumid ja õpetused nagu haavilaskmisel.

Jahimehel on äärmiselt vajalik enne tulejoonele asumist teada, kuhu püssi lasud “jooksevad”. Seetõttu on tingimata vaja teha igast ostetud padrunipartiist proovilasud. Katseta kuuli “jooksu” ka enne suuruluki laskekatse sooritamist. (Vajalikust kuuli energiast küttimisel saab Eesti jahimees teavet 2003. aastal ilmunud “Jahiraamatust” (koostanud Tiit Randveer) lk 216.)

Kui su relval leidub selline märk, siis see tähendab, et sinu relv sobib terashaavlitega laskmiseks ja on katsetatud 1200 barise rõhuga. Sellise relvaga võid lasta terashaavleid ja magnum-laenguid. Kuid erinevad tootjad tähistavad oma relvi erinevalt ning seepärast on kahtluse korral vajalik alati küsida terashaavlite sobivust kas relvamüüjalt või maaletoojalt.

Sileraudse jahipüssi märksõnad

- Haavlite number
- Haavli number tähendab haavlite läbimõõtu
 - Erineb tootjamaa põhiselt, vt Soome jahimeeste liidu kodulehelt: www.metsastajaliito.fi/haulikoko

- Padruni pikkus
- Kontrolli oma relva padrunipesa pikkust (lühemat padrunit võid kasutada, pikemat mitte). Tavalised padrunipesa pikkused 12-kaliibrilistel sileraudsetel jahirelvadel:
 - ~ tavaline ja “minimagnum” 70 mm
 - ~ magnum 76 mm (3 tolli)
 - ~ supermagnum 89 mm (3,5 tolli)

- Laeng
- Näitab, mitu grammi võib olla padrunis haavleid. Tavalised 12-kaliibrilise laengud on:
 - ~ lasketiiru ja kerged jahilaengud 24-28 g
 - ~ tavaline jahilaeng 32-36 g
 - ~ minimagnum 40-44 g
 - ~ magnum üle 50 g
 - ~ supermagnum üle 60 g

- Rõhk
- Suuremate padrunite puhul antakse tavaliselt teada ka tekkiv maksimaalne rõhk.
 - ~ tavaline laeng 740 bar
 - ~ magnum laeng 1050 bar
 - Selgita välja, millise rõhuga sinu relva on katsetatud. Kui relvapassist see ei selgu, küsi müüjalt või maaletoojalt.

- Kiirus
- Mõned padrunitootjad märgivad padrunikarbil ära ka laengu algkiiruse. Algkiirus mõjutab löögienergiat ja ettesihtimist. Tänapäevaste sileraudsete jahipüsside padrunite algkiirused on tavaliselt 350-450 m/s.
 - Külma ilmaga padrunite algkiirused vähenevad, mõned tootjad toodavad ka nn talvepadruneid. Kui jahid külmades oludes, siis tee proovilaskmised samuti külmaga.

4. Sileraudse jahipüssiga laskmise harjutamine

Kõige vajalikum on alustada laskmise õppimist õigest laskeasendist ja seisvate märkide laskmisest. Paremini on seda teha muidugi lasketiirus, kus saab kohe üle minna ka liikuvate märkide laskmisele. Kui alustatakse õppimist omal käel ja looduses (väljaspool lasketiiru), siis tuleb jälgida seadust ja ohutust. Õppimise alustamisel on vajalik kohe õigete võtete kasutamine, milleks leia abi kas treenerilt või kogenud laskinstruktorilt.

Liikuva sihtmärgi laskmine

Kui saad seisvale sihtmärgile ilusti pihta, siis võib minna järgmise etapi juurde, milleks on liikuva märgi laskmine. Praktikas tähendab see lendavate taldrikute laskmist. Vana ütlus, et heaks laskjaks saamiseks peab jahil säärikutäie haavleid ära kõmmutama, on küll õige, kuid möödanik. Laskmist õpitakse lasketiirus. Kogenematule laskurile on lendavate taldrikute tabamine algul päris raske. Õppimist raskendab asjaolu, et üksinda õppides ei tea laskur möödalasu puhul, miks ta mööda lasi. Seepärast tuleb ka siin kasutada treeneri või kogenud jahikaaslase abi.

Algajale on heaks harjutuseks jooksev jänese märk, mida lastakse samamoodi nagu jooksvat siga, ainult selle erinevusega, et jänese liikumiskiirus peaks olema vähemalt 15 m/s (55 km/h). Jänese märki lastes näeb laskja koheselt, kust ta möödalasu tegi ning järgmine kord hakkab juba alateadvuses olukorda parandama.

Kõige suurem probleem on tavaliselt liiga vähene ettesihtimine. Kogemuste järgi lähevad 90% laskudest mööda tagant. Põhjused, miks see nii juhtub, on relva peatumine päästmisel, aeglane sving ja vähene ettesihtimine.

Õigest ettesihtimiskaugusest rääkimine on suhteline. On võimatu öelda, kui palju peab ette sihtima, kuna see sõltub igaühe isiklikust eripärast: kui kiirelt relv liigub, kus kohas päästavad, kuidas päästavad jne. Praktikas võime ettesihtimise kohta öelda vaid seda, et kui toimub päästmine, peavad rauad olema sihtmärgist eespool. Ülejäänud võime endale selgeks teha vaid harjutades.

Algajal laskjal peaks alati olema kaasas juhendaja. Juhendaja peab suutma hinnata laskja tegevust (kust ja miks lask mööda läks) ning koostöös laskuriga kõrvaldama koheselt

tekkinud vead (aeglane tõste, aeglane sving, relv valesti õlas jne), et need ei kinnistuks.

Vihjeid, kuidas lasta liikuvat sihtmärki:

- Sihtmärk on tavaliselt raudade kohal.
- Enda poole tulevat lindu lastakse, kui ta on raudadega kaetud.
- Enda poole jooksvat looma (jänes, rebane, metskits) lastes sihitakse esijalgadesse.
- Eemale jooksvat looma (jänes, rebane, metskits) lastes sihitakse peast kõrgemale.

Lendavate märkide laskmine lasketiirus

Kui lähed laskma, siis tegutses vastavalt:

- Seisa lõdvestunult (jalad 20-30 cm laiali) ja rinnaga laskesuunda.
- Lae relv.
- Küsi kõlava häälega märki.
- Tõste ajal hoi a pead otse, käed toovad relva õlga ja vastu põske.
- Vaatad märki, mitte sihikulatti või relva.
- Kecha pööravad puusad. Käed ja õlad püsivad paigal.
- Vii relv märgi lennutrajektorile, püüa ta kinni, mine mööda ja päästa.
- Lae relv tühjaks, hülsid prügikasti. Kui said pihta, siis mõtle, mida tegid õieti. Kui ei saanud pihta, siis mida peaks tegema, et järgmine kord tabaksid.

4.1 Baasharjutused

Sileraudse jahipüssi laskerada ehk kaarrada

Alusta laskmist kergematest märkidest, milleks on otse minevad ja otse lähenevad märgid. Kui nende laskmisega saad hakkama, alles siis võib hakata proovima nurga all lendavaid märke. Nii alustatakse lihtsamast ja minnakse raskemate harjutuste juurde.

Noorte laskurite soovitavaks ühe korra laskemääraks võiks olla kuni 50 padrunit. Vanemad võivad lasta kuni 75 padrunit. Igaks lasuks peab keskenduma ja kui märkad väsimust, siis on soovitus harjutamine katkestada. Harjutamise vahel võiks olla puhepäevad ja algajal ei tasu harjutada mitu päeva järjest. Kasulikum on algajale lasta 2 x 50, mitte korraga 100 märki.

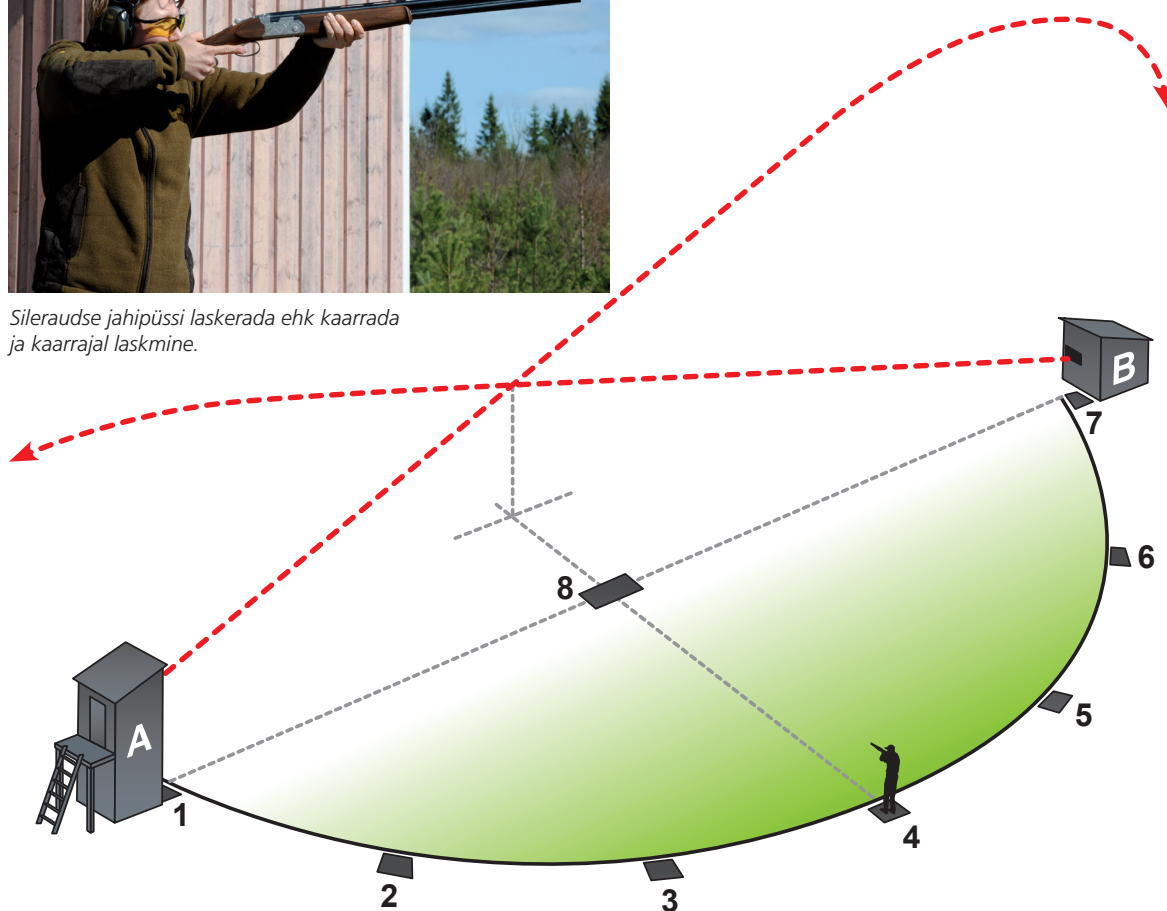
Järgnevad juhised, kuidas algaja laskur võiks alustada laskmise harjutamist. Lase igal laskekohal neli lasku ja puhka veidi. Mine järgmisele laskepositsioonile alles siis, kui oled saanud eelmiselt laskekohalt enamus märke pihta. Iga kord, kui lähed laskma, alusta laskmist nii, et kordad eelmise laskmise viimast harjutust.

Sileraudse jahipüssi laskerada ehk kaarrada ja kaarrajal laskmine.

- Alusta laskmist kaarrajal kohalt nr 1 B tornist ning kohalt 7 A tornist tulevatele märkidele. Järgnevalt lase kohalt 6 A tornist ja kohalt 2 B tornist tulevaid märke.
- Kui oled saanud selgeks lähenevate märkide laskmise, siis proovi tabada eemalduvaid märke – kohalt 7 B torn ja kohalt 1 A torn, seejärel kohalt 2 A torn ja kohalt 6 B torn.
- Peale seda kohalt 3 B torn ja kohalt 5 A torn. Järgmisena kohalt 5 B torn ja kohalt 3 A torn.
- Liigu kohale 4 ja lase nii A kui ka B tornist tulevaid märke. Kui kaarel olevatest kohtadest on laskmine selge, liigu kohale 8.
- Kohalt 8 lastakse kõigepealt eemalduvaid taldrikuid ja nendele pihta saades võid alustada kiirust nõudvate lähenevate taldrikute laskmist.

Kui lasketiiru eeskirjad ja korraldajad lubavad, alusta kaarrajal 8. koha märkide laskmist torni ja 8. koha vahepealt. Kui saad pihta, võid minna laskekohale lähemale.

Automaatkaevikrada ehk A-trap

Kui võimalik, sea rada selliselt, et seal ei oleks küljele lendu ja ka kõrgus oleks kogu aeg sama. Lase maksimaalselt viis lasku ja tee paus. Iga kord, kui lähed laskma, alusta laskekohtadelt, kust oskad lasta.

- Alusta laskmist kohalt 3.
- Kui koht 3 on selge, siirdu laskma kohtadesse 2 ja 4.
- Viimasena lase kohtadelt 1 ja 5.
- Peale seda pannakse märgid lendama külgsuundades ja viimasena ka erinevatel kõrgustel.

Kui laskekoha eeskirjad ja korraldajad lubavad, võid alustada heiteliinile lähemalt. Kui ka sealt tabad, siis siirdu määrustepärastele laskekohtadele.

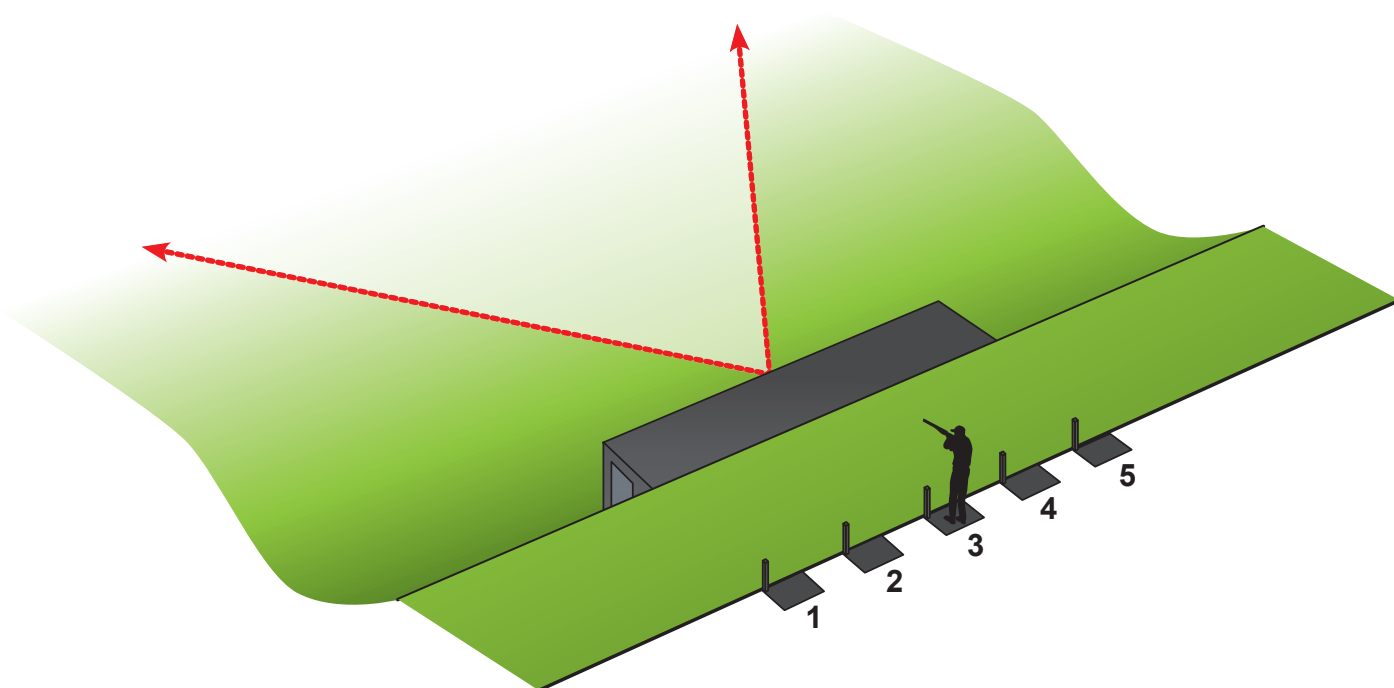
4.2 Mõtteid harjutamise mitmekesistamiseks

Baasharjutused kaar- ja kaevikrajal õpetavad selgeks lendmärkide laskmise põhitõed ja lasketehnika jääb "lihasmälu". Lisaks laskmistele kaar- ja kaevikrajal peaks harjutama ka teistes situatsioonides.

Näiteks lase kaarrajal nii, et ei tea, millisest tornist abistaja märgi lendu laseb. Proovi lasta sel viisil, et laed relva kahe padruniga ja kui pihta ei saa, siis "paika" kohe teise lasuga. Proovi lasta nii, et võtad kaitseriivi maha alles siis, kui märk on õhus. Nii õpid kaitseriivi kasutamist tegelikus jahisituatsioonis. Kui lasketiiru eeskirjad ja korraldajad lubavad, siis proovi lasta ka teistest laskekohtadest, näiteks

Kaevikrada ja kaevikrajal laskmine.

lähemalt, kaugemalt või laskekohtade vahelt. Laskmisel muudetud kohtadelt küsi alati laskmise korraldajalt luba.

Mõtle läbi võimalikud jahisituatsioonid ning harjuta nendele vastavalt ka koos jahivarustusega.

- Kui kasutad oma heitjat ja lasketiiru, siis saad lasta just selliseid harjutusi, mida ise tahad ja erinevate situatsioonide harjutamisele paneb piirid vaid sinu fantaasia.
- Kui oled aeglane laskja ning kipud jääma hiljaks ja sihtmärk lendab liiga kaugele, siis proovi lasta “võidu” koos teise laskjaga. Võistlusmoment kiirendab laskesituatsiooni.
- Tõsta oma pulssi enne laskmist, tehes kätekõverdusi või jalutades kiirelt paarsada meetrit. Nii imiteerid jahti, sest kui pead palju kõndima ja pulss on tavalisest kõrgem, on ka laskmine teistsugune.
- Kui lased palju veelinde, siis harjuta laskmist istudes, nagu see toimub sageli varitsuses või paadis.
- Kui lähed faasanijahti, kus linnud lendavad kõrgel, suuna heitja selliselt, et saaksid lasta kõrgelt lähenevaid märke või otsi läheduses olev lasketiir, kus selliseid sihtmärke on võimalik harjutada.

Käsimärgihetjad.

Kui oled aeglane laskja, lase koos jahikaaslasega – võistlussituatsioon kiirendab sinu laskmist.

4.3 Häid harjutusi jahiks

Jahiraja-, sporting- ja kompaklaskmised annavad oma vaheldusrikkusega jahimehele head harjutusvõimalused. Järgnevalt nende lühike kirjeldus.

Jahirajal laskmine (soome k. Riistanpolkuammunta)

Jahirajal laskmine on väga hea võimalus siledaraudse jahipüssi omanikele harjutada laskmist jahisituatsiooni matki-des. See on nn mittestandardne harjutus, mida mõtlevad välja jahimehed ja laskmist organiseeritakse jahiseltsides.

Jahiraja all mõeldakse maastikku tehtud laskepaikadega rada, mida mööda laskjad liiguvad. Laskepositsioone vahetades on relv tühjaks laetud. Kui on jõutud järgmise laskekohani, võib korraldaja loal relva laadida vaid laskepositsioonile asunud laskur. Sihtmärkidena kasutatakse nii heitemasinatega väljaheidetud märke kui ka loomade kujusid, mis võivad olla näiteks trosside abil liikuvad. Iga laskerada on sisustatud vastavalt korraldajate fantaasiale ja võimalustele. Laskeharjutus on sarnane sportingu laskmisele, kuid mitmekesisemate märkidega ning jahilähedasem.

Relvana kasutatakse tavalist sileraudset jahirelva, padruniks tavalist sportpadrunit. Kui on planeeritud läbida rada võistlusena, siis on loomulik, et võistluste organiseerija teatab eelnevalt reeglid ning punktiarvestuse.

Sporting

Sporting meenutab pisut golfi. Laskmine toimub maastikule ehitatud rajal, kus on mitmeid laskekohti (laskepesi). Laskekohad on erinevatel radadel üles ehitatud erinevalt. Kasutatakse väga erinevate lendudega ja ka erinevate suurustega märke, samuti nn jänese märki.

Sporting arendab laskmist erinevates situatsioonides. Kasutatakse nii üksikuid kui ka duplettmärke. Heitjaid võib olla igas laskekohas kaks kuni viis. Relva võib laadida kahe padruniga ja igat märki võib lasta kaks korda.

Sporting rahvusvaheliste võistlusmäärustega saab tutvuda EJSL kodulehel www.ejssl.ee

Compak Sporting

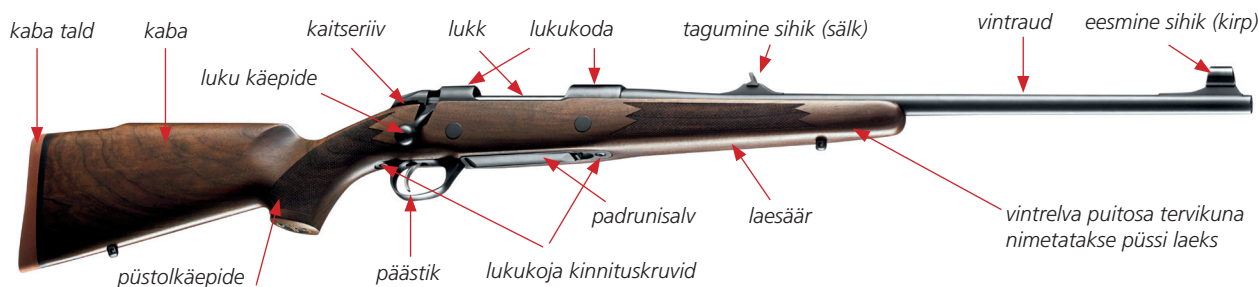
Ala on sarnane sporting laskmisega. Erinevus on selles, et laskjad ei liigu laskekohtadele maastikul, vaid laskeraja viis laskekohta on paigutatud kompaktselt (sellest ka nimetus Compak Sporting) ühele joonele umbes 4-5 m vahedega. Compak laskmises on laskealale paigutatud kuni kuus heitemasinat, sealhulgas “jänesemasin“. Sageli ehitatakse Compak Sporting laskmise rajad üles klassikalise kaar- või kaevikraja baasil. Märgid peavad lendama läbi ettenähtud märgiala.

Compac Sportingu reeglid leiad EJSL kodulehelt www.ejssl.ee

5. Vintrelv jahirelvana

5.1 Vintrelvad

Vintrelvi kasutatakse kõikvõimalike ulukite ja lindude jahil tuvist kuni karuni. Jahivintrelv on vintsoonega kuulirelv, mille võimsustegur peab vastama Jahieeskirjas toodud nõuetele. Vintrelvade kaliibrite valik on suur ning kaliibrite tähistused on keerulised, sõltudes erinevate riikide tähistamise tavast ja relvatehaste ajaloolisest taustast. Relvade ja padrunite tüübikinnitust pidavas CIP registris on enam kui 200 erineva padruni kirjeldus.

Vintraua vintsooned ja nende tähtsus

Vintraua sees olevate vintsoonte e keermete mõjul hakkab kuul pöörlema. Pöörlev liikumine stabiliseerib kuuli lennutrajektoori ning kindlustab parema tabamistäpsuse. Vintsoonte arv varieerub, kuid tavaliselt on jahivintrelval 4–6 vintsoont.

Teadmiseks: ca 0,1 sekundiga 100 m kaugusele lennanud kuul teeb (olenevalt raua vindisammust) ligikaudu 300–350 pöört ümber oma pikitelje.

Vintraua suuet peab hoidma, kuna isegi väike täke vintrauas mõjutab oluliselt relva täpsust.

sihikuga relval jääb sõrmedele luku liigutamiseks rohkem vaba ruumi. Vintrelvadel on luku all kas eemaldatav või avatav padrunisalv.

Poolautomaatne ehk iselaadiv vintrelv

Poolautomaatne vintrelv on hea, kui jahisituatsioonis on vaja teha kiiresti mitu järjestikust lasku.

Poolautomaatse relva tagasilöök on nõrgem, kuna osa lasu energiast kasutatakse ümberlaadimiseks (luku liigutamiseks). Päästmiseks peab iga kord vajutama päästikule. Sellest ka nimetus poolautomaat. Leidub väga soodsaid poolautomaatseid vintrelvi.

Luku ehitus on tunduvalt keerulisem kui silinderlukuga relvadel ja see võib põhjustada tõrkeid. Jahiseadus ja -eeskirjad asetavad poolautomaatsetele jahirelvadele padrunimäära piirangud.

Otsetõmbelukuga ehk liuglukuga vintrelv

Viimastel aastatel on hakanud järjest rohkem levima otsetõmbelukuga vintrelvad. Otsetõmbelukuga relva laadimine toimub luku käepidet tõmmates ja lükates. Ära jääb luku käepideme tõstmine, mis on vajalik silinderlukulise vintrelva puhul. See kiirendab ümberlaadimist. Otsetõmbelukuga püsse kasutatakse laskesuusatamise ning ka jahipraktilise harjutustega võistlustel*.

Veel vintrelva tüüpe:

- Vibulukuga vintrelvad
- Kiillukuline vintrelv
- Ühelasuline pooleksmurtav vintrelv
- Pumpvintrelv

Tänapäeval on saadaval ka vahetatavate vintraudadega jahirelvi. Ühte lukuraami on kasutajal võimalik vahetada erinevate kaliibritega vintraudu.

**Soomes võistlustel, kus lastakse kiire ümberlaadimisega mitu lasku. Eestis levinud jahilaskmise harjutused eeldavad padrunite ühekaupa laadimist – toim.*

5.2 Vintrelva tüübid

Silinderlukuga ehk poltlukuga vintrelv

Silinderlukuga vintrelv on kõige tavalisem jahil kasutatav vintrelva tüüp. Relvatüübina on see töökindel ja täpne ning juba odavaimategi relvade seast leiab hästi töötavaid mudeleid. Relva laadimine ja padrunite lükkamine padrunipessa toimub luku käepidet liigutades. Käepideme üles-alla liikumisenurk sõltub luku tüübist. Mida väiksem on nurk, seda kiirem on relva ümberlaadimine. Optilise

Kaliibri valik

Vintrelva valikul on esmatähtis teadvustada endale, milleks relva soovitakse. Suures osas määrab selle ära seadusandlus, kuid oluline osa on ka praktilistel kogemustel. Peamised valikud tuleb teha linnu- ja väikeulukijahti ning suurulukijahti silmas pidades. Erilised nõuded relvale esitavad suurulukijahid Aafrikas ja Aasias.

Üldiselt soovitakse valida sellise kaliibriga vintrelv, mis võimaldab pidada erinevaid jahte ja millele on saada erinevat laskemoona. On tõsiasi, et laia jahihuviga jahimehel peavad olema sobivad relvad erinevate jahtide jaoks. Sobiva kaliibri valimisel peaks eelkõige arvesse võtma oma isiklike jahipidamisharjumusi ning kütitavat ulukit.

Allpool kaliibrite näidisjaotus kolme eri klassi relvade põhjal.

1. Väikeulukite kaliibrid 222Rem, 223Rem, 243Win
2. Üldkasutatavad kaliibrid 6,5x55, 308Win, 30-06
3. Eriti suurte ulukite kaliibrid 300 Win Mag, 9,3x62, 375H&H

Erinevate kaliibrite seletused

Väikekaliiber:

Väikekaliibrilise vintrelva all mõeldakse relva, kus kasutatakse 22-kaliibrilist kuuli (22 tuhandiktolli = 5,62 mm). Tavaliselt kasutatakse sellise kaliibriga relvatest laskmisel ääretulepadrunit .22 LR (*long rifle*). Ääretulepadrunites on süüteaine hülsi äärtes, kuhu lööknõel lööb. Muud ääretulepadruniga kaliibrid on näiteks 17HMR ja 22WMR.

Täiskaliibrilise vintrelva kaliibrid:

Näiteid euroopalikust vintraua kaliibrite markeerimise viisist:

- 6,5x55 tähendab, et vintraua läbimõõt on 6,5 mm ja hülsi pikkus 55 mm
- 7,62x53R tähendab, et vintraua läbimõõt on 7,62 mm ja hülsi pikkus 53 mm. Täht R (*rimmed*) tähendab, et hüls on randiga.

Paar näidet ameerikalikust markeerimisest:

- .308Win tähendab, et vintraua läbimõõt on antud tolli tuhandikosades (suur kaliiber 7,82 mm) ja Win viitab antud padruni esimesena tootmisel võtnud tehasele ehk Winchesterile.

7,62x53R, .308Win ja 30-06 märgistusega padrunites kasutatakse erinevatest märgistusest hoolimata ühesuguseid kuule, mille maksimaalne läbimõõt on 7,85 mm*. Ameeriklased kasutavad kaliibrimõõtudes tänaseni tolli sajandik- ja inglased tuhandikosi.

Kui on pisimgi kahtlus, kas konkreetset laskemoona võib oma relvas kasutada, on kindlasti parem seda mitte teha ja küsida nõu asjatundlikult laskemoona müüjalt või relvasepalt.

5.3 Laskemoon ja ballistika

Laskmise harjutamiseks ja jahipidamiseks on saadaval väga palju erinevaid padruneid. Kui harjutamiseks võib kasutada odavamaid padruneid, siis jahipidamiseks on soovitatav kasutada vaid kvaliteetset laskemoona.

Jahipadruneid ostes peaks jälgima ka laskemoona seaduslikkust ning sobivust antud ulukite jaoks. Näiteks võib kasutada koprajahiks täismantelkuule, kuid väiksemaid kaliibreid (nt 222 Rem) kasutades on parem valida poolmantelkuulid, kuna kuuli mõju uluki surmamiseks on suu-rem. Laskemoona valikul oskavad nõu anda ka relvapoed.

Täismantelkuulid

Väikeulukite jaoks on tavaliselt mõttekam kasutada täismantelkuule. Täismantelkuul säilitab ulukit tabades oma kuju ning läbibistab saaklooma teda kasutuskõlbmatuks muutmata. See tähendab, et kuuli sisenemise ja väljumise augud on peaaegu ühesugused. Kui kuul läbib uluki, siis tähendab see seda, et mitte kogu kuuli arvestatav energia ei jäänud looma. Seda on väga tähtis arvestada karusloomajahis.

Harjutamiseks sobivat padrunit otsides on soovitatav osta alul kõige odavamaid täismantelkuuliga laetud padruneid. Kõige praktilisem oleks, kui sama padrunit saaks kasutada ka jahil, sest nii jääb ära üleliigne tabamispunkti seadmine.

Täismantelkuul sobib hästi ka linnujahiks. Linnujahil on laskekaugused suhteliselt pikad ja kuna linnu tabamisala on väike, peab ka kasutatav laskemoon olema täpne.

Tuule mõju tabamispunktile võib olla isegi mitukümmend sentimeetrit. Mida väiksem kaliiber, seda kergemad on kuulid ning seda kergemini on nad tuulest mõjutatavad. Relva tabamispunkti seadmist ei soovitata teha tuulise ilmaga. Näiteks .30 kal. 8 g täismantelkuuli kannab 10 m/sek puhuv külgtuul 100 m distantil kõrvale 8–10 cm.

*7,62x53R, .308Win ja 30-06 märgistusega padrunites kasutatakse hoolimata erinevatest märgistusest samasuguseid kuule, mille maksimaalne läbimõõt on 7,85mm. Reeglina on kuul rauaõõnest ca 0,1- 0,2 mm suurem. Näiteks meil enimkasutatud relvade 308W, 30-06, 7,62x53R kaliiber (vintraua läbimõõt) on .30 e. 7.62mm, milles kasutatakse erinevate mõõtudega kuule. Traditsioonilistes Euroopa, Ameerika ja ka uutes Venemaa relvades kasutatakse kuule mõõdus .308 e. 7,82 mm. Venemaa relvades on kasutusel ka kuulid .311 e. 7,91 mm, mis lähtub toru soonte konstruktsioonist ja mõõtmiserisusest. NB! Jälgi tootemarki.

Poolmantelkuulid

Suuremaid ulukeid lastes peab kasutama tabamisel avanevaid kuule. Neid nimetatakse poolmantelkuulideks. Peale tabamist avanevad need kuulid seenekujuliselt, diameeter suureneb mitmekordseks ning laienenud diameetriga kuul teeb suurema haavakanali ja ka šokilöögi mõju on tunduvalt suurem kui täismantelkuulil.

Poolmantelkuulile esitatavad nõudmised on suuremad kui täismantelkuulide omad. Pärast uluki tabamist peab kuul piisavalt laienema ja kere läbistama, kuid mitte väljuma. Lisaks sellele peab kuul võimalikult palju säilitama algmassi ning olema piisavalt täpne. Konti tabades peab kuul olema tugev ega tohi kildudeks lennata, samas peab see ka lihastabamuse korral kindlasti avanema. Tänapäevased kvaliteetsed jahikuulid on usaldusväärsed distantstil mõnekümnest meetrist rohkem kui 200 m kaugusele. Kuna kuul vajab avanemiseks küllaldast energiat, võib väga kaugele lastud kuul madala kiiruse tõttu jääda avanemata. Kvaliteetsete kuulidega laetud padrunid on kallid. Kuna aastane laskemoona kulu jahil pole suur, siis kvaliteetse padruni ostmise pealt ei tohiks kokku hoida.

Poolmantelkuulid on traditsiooniliselt olnud muus osas vasega kaetud, kuid otsast lahti (vasega katmata) olevad pliiikulid. Tänapäeval on saadaval ka loodusesõbralikke täielikult vasegust tehtud kuule (nt Barnes-X, Lapua Naturalis). Need kuulid toimivad poolmantelkuulide sarnaselt ning laienevad tabamisel seenekujulisteks*. Tähelepanu! Sageli on messingist tehtud kuulide (näiteks Barnes Solid) kasutamine suuruluki küttimisel ebaseaduslik, kuna need tabamisel ei avane.

Varmintkuulid

Varmintkuulid on arendatud Ameerikas väikekiskjate küttimiseks. Kuulid on kerged, mis võimaldab anda neile suure algkiiruse. Koheselt pärast tabamist puruneb kuul kildudeks. Nende kuulide eelis on suure šoki tekitamine, kuid kuuli purunemise tõttu on uluki liha või nahk tavaliselt kasutamiskõlbmatu. Varmintkuulid sobivad näiteks

rebaste või kährikkoorte küttimiseks ajal, mil nende nahka ei saa kasutada. Varmintkuulid sobivad ka hüljeste jahiks, kuna hülge tappev tabamispiirkond on praktiliselt ainult peapiirkond. Varmintkuulid on teistest kuulidest ohutumad väiksema rikošetiohu tõttu.

TÄHELEPANU! Varmintkuule ei tohi kasutada suurulukijahil!

Padrunite võimsus

Soome jahieeskirjas on nõuded võimsusele esitatud saja meetri (E100) kaugusel relva suudmest. Eeskirjades on ära toodud, millise kuuliga laetud padruniga võib suurulukit küttida. Need andmed on tavaliselt märgitud padrunikarbile. Internetis leidub tasuta ballistikaprogramme, mille abil saab arvutada padruni võimsust eri distantssidel. Kuuli tabamisenergia nõuet pole Eestis rakendatud. Lisaks peaks ka väikeulukite küttimisel jälgima, et padruni võimsus oleks piisavalt suur uluki surmamiseks.

Eesti Jahiseadus ja Jahieeskirjad (JE § 2 (3)) seadustavad vaid, et suurulukeid (karu, põder, hirm, metssiga) võib küttida vintrelvaga mille (poolmantel) kuuli diameeter on 6,5 mm ning kaal vähemalt 9,0 g. Kuuli tabamisenergia nõuet pole rakendatud. Väikekalibri relva ääretulepadrunit võib kasutada ainult nugise, tuhku, mingi, ondatra ja lindude, välja arvatud haneliste ja laugu, laskmisel. (JE §5 (2))

Soovitavad võimsused ulukite küttimisel Soome jahieeskirjas (Metsästäysasetus) on ära toodud alljärgnevalt:

- Ulukite küttimiseks kasutatava vintraudse relva kuuli tabamisenergia peab vintraua suudmest mõõtes olema vähemalt 100 džauli ($E_0 > 100 \text{ J}$)
Näiteks kaliibrid: 22 lr, 17 Rem, 17 HMR, 17 Mach2

*Vasegudest kuulid ei pruugi alati võtta seene kuju, näiteks Barnes TSX avaneb lilleõie moodi ning tekitab laiema haavakanali – toim.

Täismantelkuul.

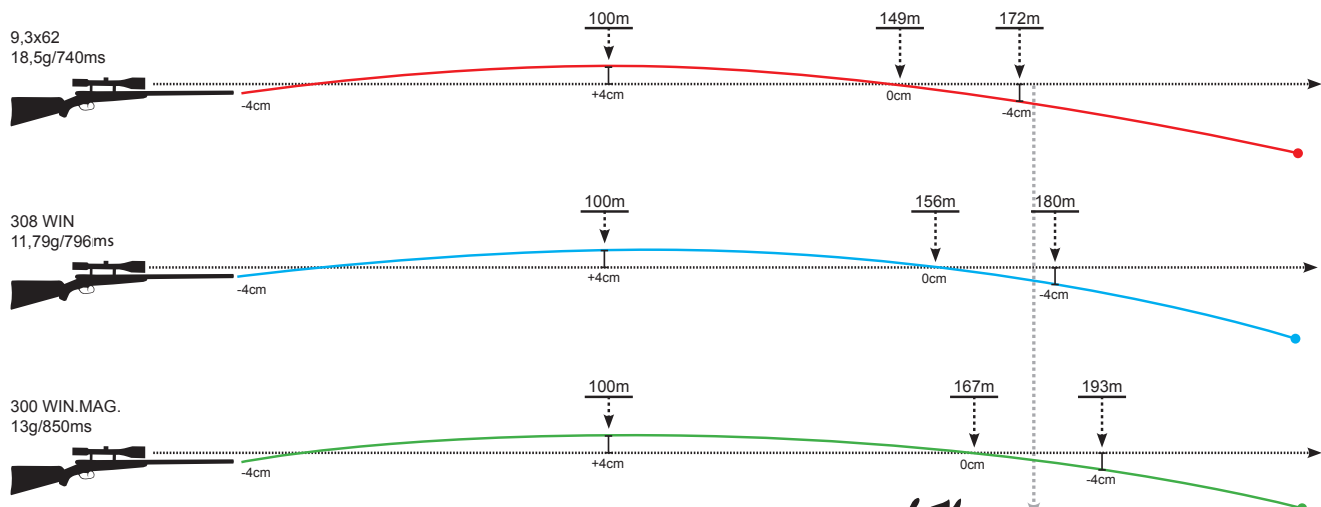

Poolmantelkuul.

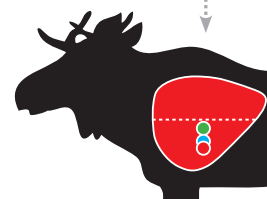

Varmintkuul.

Kui seada relva tabamispunkt 4 cm kõrgemale 100 m kaugusel asuvast sihikujoonest, saab peaaegu kõik jahikaliibrid vajaliku täpsusega toimima kuni 175 m kaugusele.

Tabamised 175 m kaugusel
- 1 cm 300 WIN MAG
- 3 cm 308 WIN
- 4,6 cm 9,3x62

- Väiksemate ulukite (rebase, mägra, saarma, kährik, hall- ja valgejänese, metsise, tedre, hane jne) küttimiseks mõeldud kuuli kaal peab olema vähemalt 2,5 g ja kineetiline energia 100 m kaugusel vintraua suudmest mõõtes 200 džauli ($E_{100} > 200 \text{ J}$)
Näiteks kaliibrid: 22 Hornet, 22 WMR
- Keskmise suurusega ulukite (metskitse, hülge, hundi, ilvese, ahmi, kopra või mufloni) küttimiseks mõeldud kuuli kaal peab olema vähemalt 3,2 g ja kineetiline energia 100 m kaugusel vintraua suudmest mõõtes 800 džauli ($E_{100} > 800 \text{ J}$).
Näiteks kaliibrid: 222 Rem, 223 Rem, 22PPC USA, 6PPC USA, 22-250 Rem, 7x33 Sako, 7x39, 7,62X39
- Suurte ulukite (valgesabahirve, kabehirve, tähnkhirve või metssea jne) küttimiseks mõeldud kuuli kaal peaks olema vähemalt 6 grammi ja kineetiline energia 100 m kaugusel vintraua suudmest mõõtes 2000 džauli ($E_{100} > 2000 \text{ J}$) või 8-grammise kaaluga kuuli puhul peab kineetiline energia olema 100 m kaugusel vintraua suudmest mõõtes 1700 džauli ($E_{100} > 1700$).
Näiteks kaliibrid: 243 Win, 25-06 Rem, 30-30 Win
- Suurimate ulukite (põder, karu) puhul peab kuuli kaal olema vähemalt 9 g ja kineetiline energia 100 m kaugusel vintraua suudmest mõõtes vähemalt 2700 džauli ($E_{100} > 2700 \text{ J}$) või vähemalt 10 grammise kuuli puhul peab kineetiline energia samal viisil mõõtes olema vähemalt 2000 džauli ($E_{100} > 2000 \text{ J}$).
Näiteks kaliibrid: 6,5x55, 270 Win, 7,62x54R, 308 Win, 30-06 Spring

Välisballistika

Kuna kuuli lennutrajektor on kaarjas, peaks iga jahimees tutvuma kasutatava laskemoona ballistikaga. Kuuli lendu mõjutavad näiteks algkiirus, kaal, kuuli ballistiline koefitsient, tuul jms. Tänapäeval saab erinevate tootjate kuulide lennutrajektoori kohta teavet padrunikarpidelt, reklaamlehtedest, veebist. Mõne padrunitootja kodulehelt leiab tasuta ballistikaprogramme, kuhu saab sisestada oma padruni andmed. Nende andmete põhjal kalkuleerib programm kuuli lennutrajektoori. Programmid on erinevad, leidub juba ka mobiiltelefonile kohaldatud programme. Tasuta ballistikaprogrammide linke leiab Soome jahimeeste liidu kodulehelt www.metsastajaliito.fi/abc

Kuuli lennuraja tabeleid uurides võid tundma õppida oma kaliibri ballistikat. Need teadmised on siiski teoreetilised ja tegeliku teadmise saad lasketiirus erinevatele kaugustele tehtud proovilaskude põhjal.

Erinevad lastud poolmantelkuulid.

5.4 Vintrelvast laskmise põhitõed

Silm – sihtimisjoon säilib kogu tõste ajal.

Relva hoie ja tõste

- Jalgade asend võtta sisse selliselt, et eesmine jalg on tagumisest 30–40 cm eespool. Pöiad keerata nii, et moodustuv nurk laskesuuna suhtes oleks 20–30 kraadi. Raskus võrdselt mõlemal jalal. Jalgade asend on igäühel erinev ning see muutub kogemuste lisandudes.
- Relva hoie on põhimõtteliselt samasugune nagu sileraudse jahirelva puhul. Eesmine käsi hoiab piisavalt kaugelt kinni laesäärest. Tagumine käsi hoiab püstolkäepidemest, põial kaba kaelal. Vintraua suue on sihtmärgi kõrgusel.
- Tõste on samasugune nagu sileraudse relva puhul. Paremakäelised hakkavad parema käega tõstma kaba samal ajal, kui vasak käsi liigub relvaga veidi ette, kuid säilitab märgikõrguse. Tõste lõpuks on kaba tald tugevasti vastu õlga surutud ja põsk toetub vastu kaba. Kogu tõste ajal on keha fikseeritud normaalse pingega. Ka esimene käsi ei tohi olla ülemäära pinges. Kõige enam on pingestatud tagumise käe kolm alumist sõrme, mis tõmbavad relva õlga.

Sihikupilt

Vintrelva sihikupilt tekib samamoodi kui sileraudsel, selle erinevusega, et vintraudsel jahirelval on sihikud (kirp, sälk, optika) ega sihita piki sihikulatti. Vintrelva sihikupilt peaks peale tõstet olema alljärgnev:

- Sihtiv silm näeb sihikuristi või tagumist sihikusälku ja kirpu koos sihtmärgil soovitud kohas.

Õige sihikupilt läbi optilise sihiku vaadates.

Päästikut vajutatakse nimetissõrme esimese lüli keskkohaga.

- Optilist sihikut kasutades on silma kaugus sihikuni õige, kui läätsedest läbi vaadates on sihikupilt äärtest selge, maksimumsuurune ja ümmargune (pole nn poolkuu ääri).

Hingamis- ja päästmistehnika

- Vintrelvast lastes on tähtis õige hingamistehnika. Hingamise rütm olgu selline, et lasu momendil saab hinge kinni hoida.
- Päästmistehnika puhtus on vintraudsel relval tunduvalt tähtsam kui sileraudse jahirelva puhul. Päästmise harjutamisel tasub kasutada klikipadrunit. Päästmine ei tohi olla rebiv, vaid päästikule tuleb vajutada sujuvalt, nii et liigub (pingestub) ainult nimetissõrm. Pärast lasku peab hoidma relva paigal (järelsihtimine). Päästmise harjutamise juures on soovitatav kasutada kaitseriivi selleks, et see oleks loomulik ka tegelikus jahisituatsioonis.
- Kui relva päästemehhanismil on nn kiirpäästik (sneller, stecher), siis peab ka selle kasutamist harjutama. Kiirpäästikut vinnastatakse erinevalt, tavaliselt kas eripäästiku tõmbamise või päästiku ettepoole lükkamisega. Päästmiseks on vaja ainult mõne grammi suurust survet. Kiirpäästik aitab suurt täpsust nõudvates situatsioonides (varitsusjahis), kuid seda võib kasutada vaid juhul, kui selle käsitlemist vallatakse täiuslikult. Reeglina ei kasutata kiirpäästikut ajukahil liikuva looma laskmisel.

Kuivharjutamine

Kui tõste, hingamistehnika ja päästmine on selged, on aeg siirduda nende asjade kokkuseadumisele üheks tegevuseks. Vali sihtmärk, mis on piisavalt kaugel ja teravusta sellele optiline sihk. Seejärel lae relv klikipadrunita.

- Tõsta relv, otsi sihtmärk, hoiu hinge kinni, hoiu sihikut märgil, päästa ja tee järelsihtimine.
- Teine võimalus harjutada laskmist seisva sihtmärgi pihta on selline, et laskevalmis relva hakatakse tõstma altpoolt ülesse ning just enne, kui rist jõuab õigele kohale, tehakse lask ning relv jätkab liikumist ülespoole (pilt lk 40). Sel viisil liigub relva vintraud kogu soorituse aja. Toanurk või uksepiit on head vertikaaljooned sellise harjutuse jaoks.

- Tee piisavalt palju kordusi, kuna selline harjutamine ei maksa midagi, kuid lisab märgatavalt täpsust.
- Võid kuivalt harjutada ka liikuva sihtmärgi laskmist samamoodi, nagu on kirjeldatud sileraudse relva osas. Selle vahega, et vintrelvaga liikuvat sihtmärki lastes ei kasutata tavaliselt svingi, vaid ettesihtimist. Vali sobiv sihtmärk, tõsta relv ja hakka seda vedama horisontaalselt sihtmärgi kõrgusel. Kui oled jõudnud sihtmärgist (vajaliku ettevõtmise maa) mööda, soorita päästmine ja vii vedu lõpuni (järelsihtimine). Lasketiirus siluettide laskmisel (ja ka jahil) ei ole alati vaja vedada sihikut märklehest (ulukist) mööda, vaid ettevõtmise maa arvestatakse märklehe (uluki) soovitud tabamispunkti.

Tagasilöögi kontroll

Juba kuivharjutamise faasis peaks meeles pidama mõnda asja, mis aitavad tagasilööki kontrollida.

- Laskeasend ei tohi olla kramplik. Kui keha on elastne, summutab see paremini tagasilöögi jõu.
- Tugev õla ja põse kontakt relva kabaga. Mida tugevam on kontakt relvaga (relv korralikult õlga fikseeritud), seda väiksem tundub tagasilöök.

Toelt suure kaliibriga relvast mitut järjestikust lasku tehes hakkavad lasud tunduma ebameeldivatena. Jahisituatsioonis lastakse tavaliselt vaid üks või kaks järjestikust lasku ning siis ei tundu tagasilöögi jõud nii häirivana.

Tagasilööki saab vähendada paigaldades relvale:

- korraliku kabapadja;
- suudme kompensaatori – vähendab tagasilööki, kuid suurendab tunduvalt lasu heli ja seda nii palju, et laskmisel on vaja kasutada kuulmiskaitseid;
- summuti – tänapäevased summutid vähendavad tõhusalt lasu heli ja tagasilööki. Lisaks sellele kaob ka suudmeleek. Relvale summuti paigutamine lisab relva suudmele kaalu ning viib seega relva tasakaalupunkti tunduvalt ettepoole. Relva tabamispunkt võib summutit kasutades muutuda 100 meetrilt lastes kuni 30 cm ja seda tuleb tabamispunkti seadmisel arvesse võtta.

Halvad kogemused tagasilöögist laskmiseõppe alguses võivad tekitada tagasilöögihirmu.

Vintrelva kaba mõõtmine

Vintrelval on täpne kaba sobivus laskurile ülimalt oluline, kuna optika peab sattuma silma suhtes täpselt õigesse kohta. Kaba peab oma mõõdult siiski laskurile sobima. Põhimõõtmine toimub nagu sileraudsegi jahipüssi puhul (vt lk 18).

Teine tähtis mõõt on kaba põsetoe kõrgus. Vintrelva kaba valmistatakse tavaliselt selle arvestusega, et oleks võimalik lasta lahtiste sihikutega. Kui aga vintrelvale asetatakse optiline sihik, tõstab see silmajooni 5-10 cm ja tavaline põsetugi võib jääda liiga madalaks. Sellisel juhul peab laskur normaalseks sihtimiseks tõstma põse kabast lahti ja sihtimine muutub ebakindlaks. Ka läheb palju aega õige sihikupildi leidmiseks ebakindla asendi tõttu. Samuti suureneb tunduvalt tagasilöögi mõju. Olukorra saab lahendada, kui liimida kaba peale näiteks poroloonist lõigatud sobiva paksusega tükid. Relvakauplustes on saadaval ka spetsiaalsed kabakatted (sukad), mille paksust saab reguleerida. Kolmas võimalus on relva viimine relvasepale, kes teeb relvale reguleeritava põsetoe.

Piisavalt kõrge põsetugi on vajalik hea põsekontakti saavutamiseks relvaga.

5.5 Vintrelva tabamispunkti seadmine

Vintrelva tabamispunkti seadmine või sisselaskmine on õnnestunud jahi üks kõige tähtsamatest eeldustest. Tabamispunkti seadmiseks peab varuma piisavalt aega ja tuleb teha etappidena ning õiges järjekorras – nii säästad aega, padruneid ja närve.

Sea oma relva tabamispunkt ise

Igaühel on erinev viis vaadata optilisse sihikusse ning moodustada sihikupilt. On väga tähtis, et sead ise oma relva tabamispunkti. Erinevate laskjate silm vaatab optikasse erinevalt ning sellest võib tekkida nn parallaksi viga. Ka laskjate erinevad asendid ja erinev relva hoie mõjutavad tabamispunkti asukohta. Erinevate laskurite tabamispunktide vahe (samast relvast) võib olla koguni mõnikümme sentimeetrit. Kui sinu relva tabamispunkt on seatud kellegi teise poolt või kasutatud laenatud relva, tee tingimata enne jahile minekut proovilasud.

Enne relva tabamispunkti seadmist

Vaata oma relv üle ja veendu, et väljastpoolt vaadates oleks kõik korras: kabas ja laesääres ei ole vigastusi, optika kinnituskruvid oleks kinni, päästik toimib normaalselt. Kontrollil kasuta klikipadruneid. Päästiku käik peab olema lühike ja konkreetne. Jahirelvale sobiv päästiku tõmbetugevus on 1-1,5 kg. Kontrolli lukuraami kinnitust relva külge ja vajadusel pinguta üle kinnituskruvid. Kruvid ei tohi olla nii pikad, et need lõpuni keerates lukuraami loksuma jätaksid, vaid sellised, mis pingutaksid lukuraami tugevasti kinni.

Relva vintraud ei tohiks tavaliselt laesäärt puudutada. Seda on kõige lihtsam kontrollida, liigutades õhukest paberit vintraua ja laesääre vahel. Paber peaks liikuma vabalt kogu pikkuses kuni paari sentimeetrini lukuraamist. Optilise sihiku või punatäppsihiku kasutamisel kontrollitakse ka jalaplaatide ja jalgade kinnitusi ning sihiku korrasolekut. Alati, kui lähed püssi lasketiiru tabamispunkti seadma, võta kaasa piisavalt laskemoona ja märklehti.

Õlilask

Soovitav on enne laskmist relvast õli välja puhastada. Kui sa pole relvarauda õlist puhastanud, siis vintrauas olev õli

võib mõjutada esimeste laskude tabamispunkti. Paari lasuga põleb vintrauas olev õli ära ning relv saavutab tavalise tiheduse ja täpsuse, käitub tavapäraselt. Kui sa jahile minnes oled unustanud püssi õlist puhastada, pead arvestama tabamispunkti muutustega.

Esmase tabamispunkti leidmine

Vintrelva esmane (nii lahtise kui ka optilise sihiku puhul) tabamispunkt leitakse kindlale alusele asetatud relva rauast ja sihikust kordamööda läbi vaadates. See õnnestub vaid relvade puhul, millelt saab luku eemaldada nii, et relva tagant vaadates näeb läbi vintraua. Sihtmärk asetatakse 30-50 m kaugusele. Relv peab asetsema nüüd kindlalt liivakoti peal või olema kinnitatud laskepinki nii, et rauast läbi vaadates paistab sihtmärgi keskpunkt. Rauda vaadatakse ca 15-20 cm kauguselt, jälgides, et rauas tekkiv toru tagumise ja esimese osa ring oleks sümmeetriline. Sihtmärk seatakse ringide keskele. Peale läbivaatamist korregeeritakse (vajadusel) sihikut ja vaatlust korratakse. Kui optilise sihiku tabamispunkt on torust nähtava vaatepildi keskel, on sihik eeldatavalt paigas. Nüüd võib teha proovilasud, mis peaks tabama vähemalt märklehte. Kui esmane tabamispunkt on leitud, toimub sihiku täpsem seadmine juba tavalises korras (vt lk 54).

Relvadel, millel ei ole võimalik peale luku eemaldamist läbi vintraua vaadata (poolautomaatsed, kiilu- ja vibulukulised vintrelvad), alustatakse tabamispunkti seadmist lühikeselt kauguselt ja piisavalt suure sihtmärgi. Laskekaugust pidevalt suurendades ja tabamispunkti korregeerides liigutakse tegelikule tabamispunkti seadmise soovitud kaugusele (näiteks 20, 50, 100 meetrit).

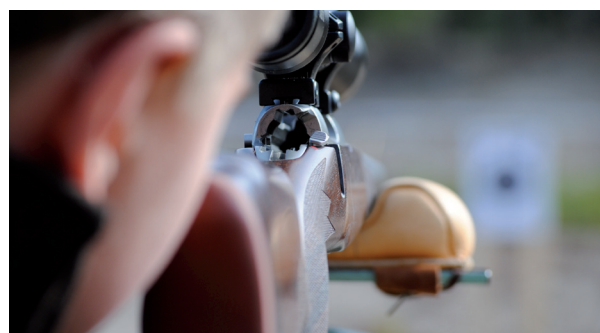
Teine võimalus on kasutada kollimaatorit. Kollimaator on optiline seade, mis kinnitatakse relva vintraua suudmele. Selle abil on võimalik optiline sihik saada paika ilma laskmata.

Kolmas võimalus on laserpadrunid, mida kasutatakse 30 m kauguselt sihtides ja laserpadrun projitseerib sihtmärgile lasertäpi, mis peaks olema samasuunaline relva vintrauaga. Praktikas tähendab see tabamispunkti külmseadmist. Tabamispunkti lõplik leidmine toimub ainult proovilaskudega.

Kollimaatoreid ja laserpadruneid saab relvapoodidest ja relvaseppadelt.

Paber peab liikuma vabalt vintraua ja laesääre vahel.

Tabamispunkti külmseadmine läbi vintraua vaadates.

Tabamispunkti seadmine

Eelneva tegevuse tulemusena on nüüd leitud tabamispunkt laskmiseks 30-50 m kaugusele. Järgnevalt algab aga tegelik, jahisituatsioonis vajalik relva tabamispunkti seadmine. Enne selle juurde asumist peab teadma, millist jahti hakatakse pidama ning millist ulukit soovitakse tabada. Tabamispunkti seatakse alati sama padruniga, millega jahile minnakse. Kui jahilukiks on suuruluk, näit põder, siis tasub tabamispunkt seada 100 m kauguselt 4 cm sihtimis-punktist kõrgemale. Selliselt seadistatud sihikuga saadakse relv, millega on võimalik lasta põdrasuurst looma kuni 175 m kauguselt nii, et traditsioonilist sihtimispunkti ei pea muutma (vt lk 34).

Relva tabamispunkti seadmiseks vajalik sihtmärk asetatakse 100 m kaugusele. Sihtmärgi kuju ja sihtimispunkt peavad olema sellised, et kasutatava optilise sihikuga on sinna lihtne ja selge sihtida. Sihtimispunkt märklehel ei tohi olla suur, maks 5 cm, soovitatavalt 2-3 cm. Lase esimene lask kindlalt toelt, soovitatavalt laskepingist. See peaks tabama õige esmase seadistuse korral sihtimispunkti lähedale. Pärast seda seatakse optilise sihiku vertikaali ja horisontaali reguleerimiskruve liigutades tabamispunkt umbes 4 cm üleval pool sihtimispunkti.

Kui esimene lask on saadud enam-vähem soovitud kohta, lastakse esimene kolmelasuline seeria. Kui need lasud on umbes 5 cm läbimõõduga ringi sees ja umbes 4 cm üle sihtimispunkti, on relva tabamispunkt seatud ja relvaga võib põdrajahile minna.

Avatud sihikuid või punatäppsihikuid kasutades on 100 meetrilt 5 cm läbimõõduga tabamisgrupi saavutamine suhteliselt raske. Sellisel juhul tuleb tabamisgrupi suurst võtta paratamatusena ning seda peab jahil arvestama. Tuleb lasta lühema maa pealt.

Hea laskepink tagab täpse tabamispunkti seadmise.

Probleemid

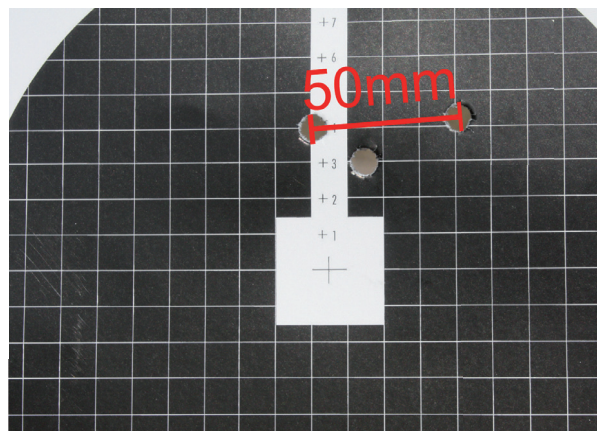
Kui sa ei saa relva tabamispunkti korralikult seatud või on lasu grupp jätkuvalt liiga suur, kontrolli alljärgnevaid asju:

- kas sooritasid “õlilasu”;
- kas relva päästik on korras ning kas päästsid iga kord ühtmoodi;
- kas toetasid relva iga lasu puhul ühtmoodi ja kas sinu haare relvast on kogu aeg ühesugune;
- kas lukuraami ja relva kinnitused on korras;
- kas vintraud on laesäärest eemal ka soojenenud relva puhul;
- kas optiline sihik on korras ja kas vaatasid sihikusse alati ühtmoodi;
- kas optilise sihiku jalad ja kinnitusrõngad on korralikult kinni;
- kui võimalik, proovi teise tootja või teise kaaluga padrunit;
- kui kahtled oma laskeoskuses, palu mõnel kogenumal laskjal oma relvast lasta.

Kui ükski eelnevatest tegevustest ei lahendanud probleemi, vii relv asjatundliku relvasepa juurde või müüjale tagasi.

Soovitusi relva tabamispunkti seadmiseks:

- Kasuta tabamispunkti seadmisel sama padrunit, mida kasutad jahil.
- Kui kavatsed jahil lasta laskekeppi, harkjalga või mõnda muud tuge kasutades, proovi ka lasketiirus nendega lasta, kuna tabamispunkt võib olla erinev.
- Kui kasutad tabamispunkti seadmisel lahtisi sihikuid või mittesuurendavat punatäppsihikut, peab sihtmärgi pilt olema silmale võimalikult hästi arusaadav hea lasutiheduse saavutamiseks.
- Relvakasutusjuhendist võid leida abi võimalike probleemsituatsioonide lahendamiseks ja muud teavet, näiteks, kuidas muuta päästiku tõmbe-tugevust.

Lasugrupp on piisav põdrajahiks.

5.6 Laskeasendid

Laskeasend lamades

Kõige stabiilsem laskeasend on lamadesasend. Mõlemad küünarnukid on toetatud maha ja raskuskese on madalal. Laskeasend on veel stabiilsem, kui jalad on natuke laiali ja laskesuunaga väikese nurga all. Asend peab olema võimalikult lõdvestunud ja pingutatakse ainult neid lihaseid, mida on vaja lasu sooritamiseks. Relva üleval hoidev käsi lükatakse võimalikult pikalt ettepoole laesääre alla. Sõrmed ei pigista ümber laesääre, peopesa ainult hoiab relva üleval, küünarnukk toetub maha relva kõrval. Kaba toetub vastu õlalihast ning päästva käe küünarnukk on loomulikult asendis vastu maad. Põsk toetab õrnalt vastu kaba. Relva sihtimispunkti (jahil) korrigeeritakse esmalt küünarnukkide, seejärel kogu keha asendit muutes.

Lamades laskeasendit saab kasutada kui kütitakse näiteks ladvalinde. Sellisel juhul kasutatakse ära maastiku omapärasusi ning relv toetatakse näiteks käänu või kivi vastu. Relv ei tohi toetuda otse kivile ega puule kuna kõva alus mõjutab relva täpsust. Kui tahad toetada relva millelegi kõvale, siis pead midagi pehmenemiseks vahele panema, näiteks käelaba, seljakoti, vms.

Tänapäeval on saadaval relva külge kinnitatavaid harkjalgu. Harkjalg teeb relvast stabiilse laskevahendi. Harkjalga kasutades tuleb seda kasutada ka relva tabamispunkti seadmisel, kuna selle mõjul võib tabamispunkt suuresti muutuda.

Laskeasend lamades harkjalgtoelt.

Laskeasend istudes

Istudes laskeasendis on põlved laskesuunas, kõverdatuna, jalad laiali ja laskesuuna suhtes nurga all. Asendi stabiilsuse seisukohalt on tähtis, et käte toetuspind vastu jalgu oleks võimalikult suur. Relva hoidvat kätt toetav põlv on toetatud vastu õlavarre lihaseid (kont ei tohi olla vastu konti). Päästev käsi toetatakse küünarnuki alt- ja pealt-poolt vastu põlve. Asend peab olema võimalikult mugav ja loomupärane.

Istudes laskeasendit on hea kasutada näiteks rebaste kütimisel põlluserval istudes. Asend on piisavalt kõrge selleks, et madal taimestik kuuli tee ei jääks.

Liikumatu harkjalga on hea kasutada ka istuvas asendis. Sel juhul tuleb valida kõrgem mudel kui lamadesasendis kasutatav.

Laskeasend põlvelt

Põlvelt laskeasendi võtmine käib tunduvalt kiiremini kui näiteks istudes laskeasendi võtmine. Parema jala põlv surutakse vastu maad ja praktiliselt kogu keharaskus toetub jala kannale. Vasak põlv suunatakse sihtmärgi poole ja sellele toetub relva hoidev käsi. Selles asendis toetub õlavars vastu põlve. Päästva käe asend peab olema selline, et õlad oleks pingest vabad.

Laskeasend istudes harkjalgtoelt.

Laskeasend istudes.

Laskeasend põlvelt.

Laskeasendit põlvelt kasutatakse näiteks põdrajahis, kui lastakse pikemaid vahemaid ja muud tuge pole kasutada. Laskeasendi võtab sisse vaid mõne sekundiga, kui seda eelnevalt on harjutatud.

NB! Kuna nii lamades, istudes kui ka põlvelt lastes on kuuli lend maaga paralleelne, siis möödalasus korral lendab kuul ka väga kaugele! Seda peab kütt arvestama.

Laskeasend püsti

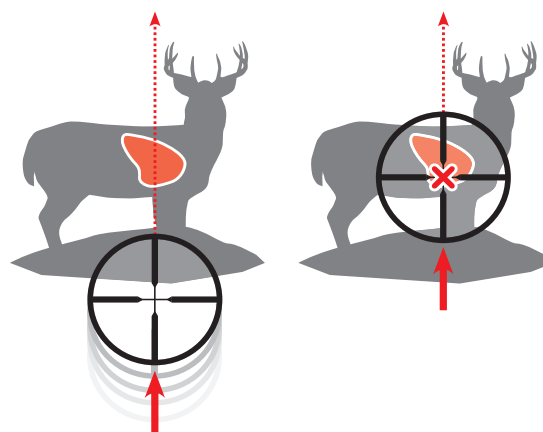
Püstiasend on kõige ebastabiilsem. Keha raskuspunkt on kõrgel ja jalad on praktiliselt ainsaks toetuspinnaks. Jahisituatsioonis tasub võtta samasugune asend nagu on kirjeldatud lasketiirus harjutamise juures (lk 35). Suurim viga, mida tehakse püsti laskeasendist lastes, on see, et üritatakse pikalt sihtides tabada “kümnesse”. Laskja väsis, kuna ta üritab hoida sihikut võimalikult täpselt “kümne” peal ning päästmine toimub rabistades. Tavaliselt saavutatakse parem tulemus, kui tehakse kiire tõste, otsitakse sihtmärki, hoitakse hetkeks hinge kinni ja päästetakse sujuvalt. Kogu tegevus toimub ühe sujuva liigutusena. Jahisituatsioonis lisanduv jahierutus tuleb maha suruda ja sooritada lask nagu seda on õpitud lasketiirus! Püstiasendist lastes proovi võimaluse korral alati kasutada tuge, näiteks relva vastu puutüve toetades. Samuti on palju abi laskeasendi stabiliseerimisel laskekepi. Neid on saadaval ühe-, kahe või kolmejalgsena. Tänapäevased laskekepid on sageli teleskoop-tüüpi ja seega võtavad need vähe ruumi. Laskekepi võib väga edukalt ka ise teha. Laskekepi toel laskmist peab harjutama. Pea meeles, ära toeta mitte ise niipalju kepile, vaid kepp toetab ainult relva!

Laskeasend püsti.

Liikumatu püsttugi.

Üks võimalus seisva sihtmärgi laskmiseks on alljärgnev: Laskevalmis relva hakatakse tõstma ja kui sihtimispunkt jõuab peaaegu õigesse kohta, toimub sujuv päästmine ja tagasilöögi mõjul jätkab relv liikumist ülespoole. Sellisest laskmisstiilist on kasu eelkõige nendele laskjatele, kes jäävad liiga kauaks otsima seisva sihtmärgi “kümme”.

Laskekepp: ühene, kahene ja kolmene.

Muud laskeasendid

Erinevaid laskeasendeid on olemas veel palju ja nende kasutamine sõltub jahistiilist ja kohast. Näiteks kevadisel koprajahil liigutakse sageli suuskadega ning kaasas on seljakott tooliga. Varitsuskohas sea suusakepid risti ning seo randmerihmadega omavahel kokku selliselt, et tekiks rist. Suusakeppide kõrgus proovi sättida nii, et oleks võimalik lasta toolil istudes. Proovi sama laskeasendit ka lasketiirus.

5.7 Liikuva sihtmärgi laskmine

Laskeasend

Liikuvat sihtmärki lastakse tavaliselt püstiasendist. Põhi-asend on samasugune nagu seisva sihtmärgi laskmisel. Relva vintraud on sihtmärgi kõrgusel. Kui liikuv sihtmärk ilmub nähtavale, hakatakse relva õlga tõstma. Samal ajal jälgib vintraua suue sihtmärki. Kui tõste on läbi, viiakse relva vintraud sihtmärgist (tabamispunktist, mis paraku asub ikka ulukil) mööda ja kui on saavutatud sobiv ettesih-timise kaugus, toimub päästmine. Peale lasku jätkab relv liikumist (nn saatmine).

Nagu koged lasketiirus, on ka meistritel erinevaid stiile, kuidas relva hoida, märki leida, vedada ja ka päästa. Õpi nendelt ja leia endale sobiv variant.

Liikuvat sihtmärki võib lasta ka põlvelt ja ega lasketoegi kasutamine pole keelatud. Lasketugi stabiliseerib laske-asendit tunduvalt, kuid liikuva sihtmärgi laskmine toelt nõuab palju harjutamist.

Õige ettesihtimine

Vintrelvaga liikuva sihtmärgi laskmise juures on kõige raskem õige ettesihtimis-maa leidmine. Nii nagu sileraudse jahipüssiga, on ka vintraudsega laskmisel kõige tavalisem viga liiga vähene ettesihtimine. Inimmõistus ei suuda uskuda, et tuleb lasta “märgist mööda”, nii nagu liikuva sihtmärgi puhul laskma peab. Seda suudab “välja juurida”

ainult piisava harjutamisega. Nii nagu lasketiirus märklehte lastes tuleb leida märklehel punkt, kuhu ette sihtides pääs-tetakse, nii tuleb see kogemusega üle viia laskmisele jahis.

Lasketiirus jooksvat põtra lastes tuleb tavaliselt sihtida “ha-bemesse”. Jooksva põdra kiirus lasketiirus on 5,3 m/s ehk u 19 km/h. Jooksvat põtra lastakse tiirus tavaliselt 75 m või 100 m kauguselt. Habemesse sihtimine tähendab praktikas umbes poolemeetrist ettesihtimist. Kui palju ette sihtida, seda mõjutab lisaks looma liikumiskiirusele ka kuuli kiirus. Mida aeglasem kuul, seda rohkem peab ette sihtima.

Ettesihtimise kauguse saab ka välja arvutada:

$$\frac{\text{kaugus sihtmärgini (m)} \times \text{sihtmärgi kiirus (m/s)}}{\text{kuuli keskmine kiirus (m/s)}} = \text{ettesihtimise kaugus (m)}$$

$$\frac{75 \times 5,3}{700} = 0,56 \text{ m}$$

TÄHELEPANU!

Kuuli keskmine kiirus ei ole sama kui algiirus!

Suusakeppidest saab praktilise lasketoe.

Lehekülje allservas olevas tabelis on arvatatud ettesihtimismaad eri kaugustele, kui kasutatakse 308 win. jahipadrunit 11,7 g jahikuuliga, mille algkiirus on peaaegu 800 m/s. Tabelis olevad põtrade liikumiskiirused on umbkaudsed. Igaüks võib arvutada oma kaliibrile ja padrunile vastava ettesihtimiskauguse eeltoodud valemi järgi. Ära unusta arvestada kuuli keskmist kiirust.

Kui põder jookseb täiskiirusel, on pikematelt distantidelt tabamine küsitav. Inimene suudab suhteliselt kergesti ennustada umbes 10-50 cm ettesihtimiskaugust. Sellest suuremad ettesihtimiskaugused on väga raskesti arvatavad ja nõuavad kogemusi. Kolmemeetrine ettesihtimine on juba õnnemäng. Eetiline jahimees jätab sellisel puhul laskmata.

Kauguse hindamine

Vintrelvaga lastes on väga tähtis õige kauguse hindamine ja seda nii liikuva märgi puhul ettevõtmiseks kui ka seisva märgi puhul kuuli languse arvestamiseks. Kauguse mõõtmist võid harjutada lihtsalt igal pool. Vali välja mingi objekt (näiteks puu), hinda kaugust ja mõõda sammudega tegelik kaugus. Näiteks jahil kõndides hakka mõnest puust või põõsast samme lugema ja tagasi vaadates hinda oma nägemiskogemust.

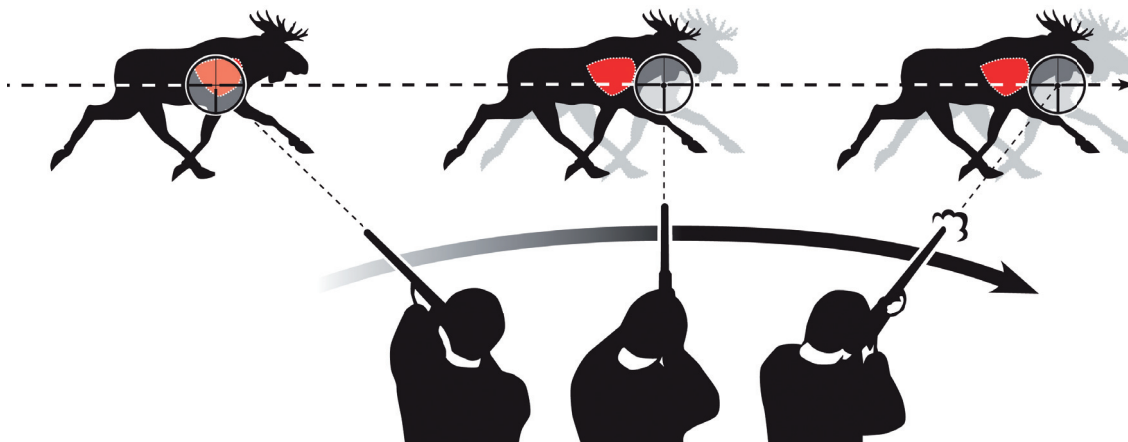

Laserkaugusmõõdik on hea abivahend kauguse mõõtmise harjutamisel.

Kogenud metsise ja tedrekütid on head kauguse hindajad. Lind on väike sihtmärk ja kaugused on tavaliselt suured. Pärast linnu laskmist mõõdavad nad sammudega kauguse laskepaigast linnuni. See oleks hea praktika iga lasu puhul ka muul jahil. Nii arendad kaugusetaju. Kui sul on laserkaugusmõõtja, on harjutamine veelgi lihtsam. Vali objekt, hinda kaugus ja kontrolli kaugusmõõdikuga hinnangu õigsust.

Põdra tavalised liikumiskiirused			Laskekaugus 40 m	Laskekaugus 75 m	Laskekaugus 150 m
Kõndiv põder	2 ms	7 kmh	10 cm	20 cm	42 cm
Sörkiv põder	5,3 ms	19 kmh („jooksev põder“ lasketiirus)	28 cm	53 cm	110 cm
Kiire traav	8 ms	29 kmh	42 cm	79 cm	167 cm
Põgenemine	15 m	54 kmh	78 cm	149 cm	313 cm

Tabelis olevad ettesihtimiskaugused võetakse soovitud tabamispunktist. Punasega märgitud ettesihtimiskaugustele ei soovitata lasta.

5.8 Uluki anatoomia

Elutegevust alalhoidvaid elundeid ja nendest moodustuvat ala kutsutakse elutähtsaks piirkonnaks. Vintrelvaga jahipidamisel tähendab see praktikas kopsu- ja südamepiirkonda. Kui kuul tabab elutähtsaid organeid, on uluki tabamine praktiliselt kindel.

Anatoomilised sihtmärgid

Erinevatel ulukitel on elutähtsad organid erineva suurusega ning paiknevad erinevates kohtades. Enne küttimist tasub uue ulukitüübiga tutvust teha. Tänapäeval on saadaval ulukite sihtmärke, mille ühel pool on uluki pilt ja teisel poolel läbilõige tema anatoomiast. Nii saab kontrollida, kas tabati ikka elutähtsat piirkonda. Selliseid pilte kasutades tuleb tähele panna, et need on joonistatud täpselt risti paikneva loomana.

Põdrakell

Kui laskmisnurk uluki suhtes muutub, muutub oluliselt ka tabamisala suurus. Seda näitlikustab hästi “Põdrakell”. “Põdrakella” loetakse alljärgnevalt:

Laskuri suhtes täpselt risti oleva põdra elutähtsast piirkonnast on nähtaval 100%.

- Mida suuremaks muutub laskenurk, seda väiksemaks jääb elutähtsa piirkonna pindala.
- Kui põtra lasta tagant viltu vasakusse külge, siis katab soolestik elutähtsa ala ning seepärast on ala protsent väiksem, kui paremalt poolt lastes.

Vastavalt väheneb elutähtsa ala suurus ka siis, kui looma lastakse näiteks kõrgistmelt või kantslist. Mida kõrgem on laskekoht, seda väiksem on soodne tabamisala.

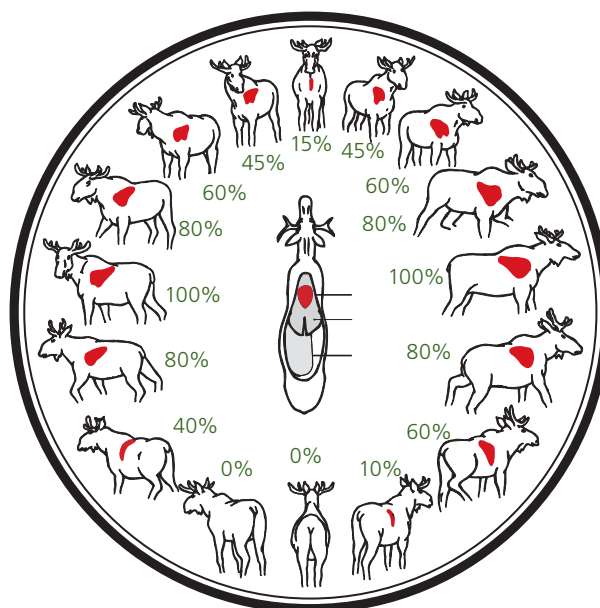
Pealask ei ole kunagi soovitatav, kuna looma haavamise risk on väga suur. Kuid on ka erandeid, näiteks kopra ja hülge puhul on pealask kindlaim võimalus uluki tabamiseks. Kopra puhul töötab ka selgoolask.

Eriti on vaja ulukikella uurida algajatel jahimeestel, kes suurest jahierutusest võivad sooritada lasud 0–40% kandi pealt.

Soome jahimeeste liidu kodulehelt leiad uluki laskmise simulaatori, kus saad tutvuda ulukite anatoomiaga: <http://www.metsastajaliitto.fi/simulaattori>

Laskmise harjutamine anatoomilise sihtmärgi on jahilaskmise harjutamiseks parim moodus. Juhend sihtmärgi valmistamiseks, mis aitab leida soku tabamiskohta: www.metsastajaliitto.fi/taulukeline

Põdrakell.

6. Laskmise harjutamine

Kui relva tabamispunkt on seatud ja kuivharjutamise tulemusena on põhitegevused selged, võib liikuda edasi tegeliku laskmise harjutamise juurde. Harjutamine peab sisaldama palju kordusi ning olema piisavalt mitmekülgne, sisaldama laskmisi erinevatest laskeasenditest ja jahisituatsioone imiteerides (laskmine toelt, istudes jms) nii seisvasse kui ka liikuvatesse märkidesse.

6.1 Korduste harjutamine

Harjutamine väikekalibrilise tulirelvaga

Väikekalibriline tulirelv on odav ja lihtne viis korduste harjutamiseks. Relv töötab üldiselt samamoodi kui täiskaliber, vaid relva kaal, lasu heli ja tagasilöök on tunduvalt väiksemad. Sellest on kasu, kui tehakse palju korduslaskmisi. Alles siis, kui lastakse sadu laske päevas, muutuvad tõste, päästmine ja relva käsitlemine kindlaks. Üleminekul tagasi täiskalibrilisele relvale on siiski vaja teha mõningad prooviseeriad kasutatavast jahirelvast.

Sea esmalt tabamispunkt 50 m kaugusele, sea valmis märklehed (rebane, metskits, metssiga, mägikits). Märklehed on vähendatud nii, et nende mõõtmed vastavad sellele, mis nad oleks 100 m kaugusel. Laskmise harjutamine sellistesse märklehtedesse on väljakutsuvam, kuna numerialad on viidud vastavusse ulukite elutähtsate aladega. Sihtmärkidele on saadaval ka vahetatavad keskosad, mis võimaldab ühte siluetti kasutada väga kaua.

Väikekalibrilise jahirelvaga on hea ja odav harjutada, kuna saab teha piisavalt kordusi.

Väikesekaliibriline relv on noore laskuri hea treeningvahend.

Alusta tabamispunkti sedmisega 50 m kaugusele. Kui relva tabamispunkt on seatud, hakka laskma kordusi sihtmärkidesse. Tähtis on keskenduda iga lasu sooritamisele, mitte lasta niisama lahmides. Kui tunned, et hakkad väsima, pea paus või lõpeta selleks päevaks treening. Treening võiks toimuda järgnevalt:

- Viis lasku metsseamärki seistes.
- Viis lasku sokumärki lasketuge kasutades (võid kasutada ka ühe-, kahe-, kolmjalgset laskekeppi vms).
- Viis lasku mägikitse märki statsionaarselt toelt (kasuta lasketiiru konstruktsioone).
- Viis lasku rebasemärki lamades.

Kontrolli tulemusi, analüüsi neid, kata tabamused ja lase uus seeria.

Võid kohandada laskeasendeid oma jahisituatsioonile sobivaks.

- Kui peibutad rebast põlluservas, siis lase põlvelt laskeasendist harkjalga kasutades või ilma.
- Kui oled kirklik metsise- või tedrekütt ja relval on statsionaarne harkjalg, siis lase seda kasutades lamadesasendist.

50 m lasketiir "jooksva metssea" siluetiga on ideaalne koht liikuva märgi tabamise harjutamiseks.

Laskmise harjutamine lasketoega.

Pildil rebase vähendatud sihtmärk.

Pildil metskitse anatoomiline sihtmärk.

Korduste harjutamine jahirelvaga

Võid korrata eelpool nimetatud laskmisi ka täiskaliibrilise jahivintrelvaga. Sel juhul võid kasutada eelmiste märklehtede täisversioone, kus loomad on peaaegu elusuurused. Laskekaugus peab siis olema 100 m.

6.2 Liikuva märgi laskmise harjutamine

Liikuva sihtmärgi laskmist saab harjutada “jooksva põdra” lasketiirus. Laskekaugus on kas 75 või 100 m. Tavaliselt lastakse kümnelasuliste seeriatena. See on hea baasharjutus. Kui lasketiiru eeskirjad lubavad, võib harjutust muuta. Kümnelasulise seeria võib lasta ka alljärgneval moel:

- Üks lask tavaliselt maksimumkauguselt liikuvasse märki mõlemasse suunda ehk siis kaks lasku.
- Pärast seda lastakse 50 m kauguselt üks lask seisvasse sihtmärki, misjärel hakkab märk liikuma. Liikuvasse märki lastakse üks lask. Sama tehakse teise suunda ehk kokku neli lasku.
- Järgmisena lastakse 25 m kauguselt üks lask liikuvasse märki mõlemas suunas ehk kokku kaks lasku.
- Lõpetuseks 25 m kauguselt kõrgistmelt üks lask liikuvasse märki mõlemasse suunda. Kõrgiste võiks olla ehitatud lasketiiru vasakusse serva nii, et see ei sega muud laskmist.

Selle harjutuse idee on tulnud Soomest Satakunta maakonnast, kus seda kasutatakse nn Matintorni võistlusel. Kuna Eestis on enam kättesaadav liikuva märgi laskmine 50 m liikuva metssea silueti tiirudes, siis on võimalik laskmist varieerida ka Eesti oludest lähtuvalt.

Lasketiiru poolt ehitatud kõrgiste toob laskmise harjutamisse mõnusat vaheldust.

6.3 Ideed harjutamise mitmekesistamiseks

Laskmise harjutamist võib muuta lõpmatult. Jahimehele on vajalik, et harjutused sobiks tema oma jahisituatsioonidega:

- Tõsta oma pulssi. Selleks tee enne lasu sooritamist kiirkõndi, käi pärast iga üksikut lasku tulemust kontrollimas:
- Lask – kontrollkõnd – tagasi laskekohale – lask – kontroll jne. Jahisituatsioonis on pulss tavaliselt tõusnud ja püüa seda situatsiooni ka jäljendada.
- Kui võimalik, lase lasketiirus ulukimärklehti teadmata kauguselt. Ürita mõõta kaugust ning lasta sellele vastavalt. Ladvas istuva linnu- ja hülgekütimisel on kauguse hindamine väga tähtis, kuna tabamisalad on väga väikesed ja laskekaugused suured.
- Lõika papist välja õige looma suurune kuju ja proovi lasta hämaras (näiteks kõrgistmelt). Hämarus raskendab sihtimispunkti leidmist. Tumeda uluki tabamine musta ristiga on raske ja tavaliselt sihitakse liiga alla. Risti nägemist hämaras on võimalik harjutada.
- Kui sul on lasketiirus vähe aega, siis keskendu igale lasule põhjalikult: iga lask peab olema tappev.
- Proovi lasta erinevatelt kaugustelt.

Alati kui soovid teha midagi erilist, kontrolli lasketiiru kasutuseeskirjadest, kas see on lubatud.

Harjuta laskmist ka hämaras. Veendu alati ohutuses!

7. Kombineeritud jahirelv

Valmet 412 relvasüsteem.

Kombineeritud jahirelvade (kombirelvade) all mõeldakse tavaliselt lahtimurtavaid relvi, kus on ühendatud sile- ja vintraud. On olemas ka relvasüsteeme, kuhu on võimalik vahetada erinevaid raudu. Sama relv võib olla siis kas sile-raudne jahipüss, kombirelv või paarisvintraudne vintpüss.

Kombirelvade kaliibrivalik on põhimõtteliselt sama kui tavalistel sileraudsetel või vintrelvadel. Kombirelvade lahtimurtavast ehitusest tulenevalt kasutati esimestel relvadel randiga padruneid. Need padrunid tunneb ära kaliibrimärgistuse lõpus oleva tähe R järgi. Padruni väljatõmbaja töötab R-randiga kindlamalt. Seetõttu on kombirelvades veel tänapäevalgi tavaline kasutada randiga padruneid. Kombirelvi on paljude erinevate kaliibritega. Kuna kombirelvad on suhteliselt kallid, tasub enne ostmist mõelda, millist jahti hakatakse selle relvaga pidama ning milliseid kaliibreid vajatakse.

Raudade kinnitus

Kombirelvade raudu võib teineteise külge kinnitada erineval viisil. Traditsiooniline viis on raud üksteise külge kinni joota. Selle kinnitusviisi hea omadus on selle kindlus. Raud ei ole kergesti mõjutatavad väikestest löökidest. Probleeme võib tekitada soojuspaisumisest tekkiv tabamispunkti liikumine. Selliste jahirelvavaraudade tabamispunkti ei ole võimalik muuta.

Kombrelva traditsiooniline randiga padrun.

1970. aastate kokkujoodetud raudadega drilling.

Tänapäevane muudetavate raudade asendiga drilling.

Ülal muudetavate raudade asendiga kombirelv.
All joodetud raudadega drilling.

Teine kinnitusviis on erinevad hõljuvad, vabalt vibreerivad ja omavahel muudetavad rauad. Selliste raudade ehituse eesmärk on elimineerida täielikult soojustpaisumise mõju. Kui raudade tabamispunktid on eraldi seatavad, saab mõlemad rauad seada tabama vajalikku punkti. Sellest on kasu näiteks metsseajahil. Kui oled seadnud sileraudse kuuli tabamispunkti 35-50 kaugusele, võid seada vintraua tabamispunkti 100 m kaugusele.

Joodetud raudadega relva tabamispunkti seadmine nõuab soojustpaisumise tõttu teistsugust lähenemist. Laskude tihedus võib olla natuke väiksem kui poltlukulisel relval.

Sihikute kinnitus

Kombirelv on kompromiss erinevateks jahisituatsioonideks. Kombineeritud sile-vintraudsest või drillingust võib kiirelt lasta liikuvaid märke samamoodi kui tavalise sihikuteta sileraudsega. Samas tekib teinekord vajadus kasutada vintrauda ja optilist sihikut pikema distantisi korral. Optilise sihiku kiirkinnitus on siis parim valik.

Kombirelvade lukukoja peal on tavaliselt kiilukujuline kinnituslapp, kuhu saab optilise sihiku jalad kinnitada. Drillingutel kasutatakse tavaliselt kiiret vahetamist võimaldavaid konksjalgadega või pööratavaid kinnitusi. Siinidel kasuta-

Drillingu sihiku traditsiooniline konksjalgadega kinnitus.

tav vahetusvõimalus on aeganõudvam. Lisaks nendele on uuemates relvasüsteemides kasutusel erinevaid kinnitusi, millest suurem osa on relva- või tootjapõhised, kuid on ka universaalseid (näiteks sõjaväes kasutatav nn “Picatinny liist”).

Kvaliteetne sihikute kinnitus hoiab sihtimispunkti kogu aeg samana, isegi kui sihikut mitmeid kordi eemaldatakse ja kinnitatakse.

7.1 Kombirelvade tüübid

Kombineeritud sile-vintraudne jahirelv

Kombineeritud sile-vintraudsetel jahirelvadel on tavaliselt sileraud üleval ja vintraud all. Vanematel mudelitel on rauad omavahel kinni joodetud, kuid uuematel on võimalik raudade muutmiseks tabamispunkti muuta. Jahirelvad on kas ühe või kahe päästikuga. Kombirelva kasutatakse näiteks peatava koeraga jahil käies.

Drilling

Drillingutel on üldiselt kaks lamavat sileraudset jahipüssirauda kõrvuti ning nende all keskel vintraud. Drillingute rauad on tavaliselt kokku joodetud, kuid mõned tootjad toodavad ka vabalt vibreerivaid ja mõned isegi muudetava tabamispunktiga raudu. Drilling, nagu ka kombineeritud relv, sobib hästi linnujahiks ja metskitse ajukahiks. Relvad on kahe päästikuga ja paljudel on vintraual ka nn kiirpäästik. Drillingute vinnastus ja ohutusmehhanismid on erinevad ning nõuavad enne kasutamist põhjalikku tutvumist ja harjutamist.

Paarisvintrelv

Paarisvintrelva eelis on võimalus kiireks teise lasu sooritamiseks. Kaks vintrauda on kas kõrvuti või pukkasetusega. Lamavate vintraudade puhul on need tavaliselt teineteise külge joodetud. Pukkasetusega vintraudad võivad olla ka vabalt liikuvad ja muudetavate tabamispunktidega. Relvad võivad olla nii ühe kui ka kahe päästikuga. Kiire teise lasu tõttu sobivad sellised relvad ohtlike suurulukite küttimiseks.

7.2 Kombirelva tabamispunkti seadmine

Kombirelva tabamispunkti seadmiseks on vaja piisavalt aega. Soojuspaisumisest tingitud tabamispunkti liikumine ei mõjuta laskmist ja tabamist jahil, kuid võib raskendada soovitud tabamispunkti leidmist selle seadmisel. Soojuspaisumise mõju sõltub raudade kinnitusest, töö kvaliteedist ja iga relva omapärast. Relva tabamispunkti seadmisel tehakse mitu järjestikust lasku. Mida rohkem relv soojeneb, seda enam raskendab see vajaliku ja kindla tabamispunkti seadmist.

Pole haruldane, et juba teine kiirelt tehtud lask muudab tabamispunkti mitu sentimeetrit, enamjaolt liigub tabamispunkt ülespoole. Sellisel juhul peab laskma relval iga lasu järel jahtuda 10–15 minutit. Loomulikult sõltub jahtumine välistemperatuurist. Kombirelva tabamispunkti seadmist on mõistlik teha jaheda ilmaga.

Mõnedel kombirelvadel on sileraudsele jahirelvale omane (ümberlülitatav) päästik ning sellega peaks enne laskmist tutvuma.

Enne tegelikku tabamispunkti seadmist oleks soovitav teha relva nn “külm tabamispunkti seadmine” ehk vaadata läbi kombineeritud jahirelva vint-sileraua (vt lk 37). Selleks eemalda raud kaba küljest ja fikseeri näiteks liivakotiga või kinnita laskepinki. Vaata raudadesse 20–30 cm kauguselt ja jälgi, et rauast läbivaatamisel tekiks alati sümmeetriline pilt. Raudade “jooksu” erinevust püüa hinnata märklehele joonistatud mõõtkavaga.

TÄHELEPANU! Tabamispunkti seadmisel lae kombirelva kõik raud padrunitega, st et laadida tuleb ka sileraudne isegi juhul, kui lased ainult vintrelvaga. Väiksedki pisiasjad võivad mõjutada relva tabamispunkti.

Kombirelvade tabamispunkti seadmine

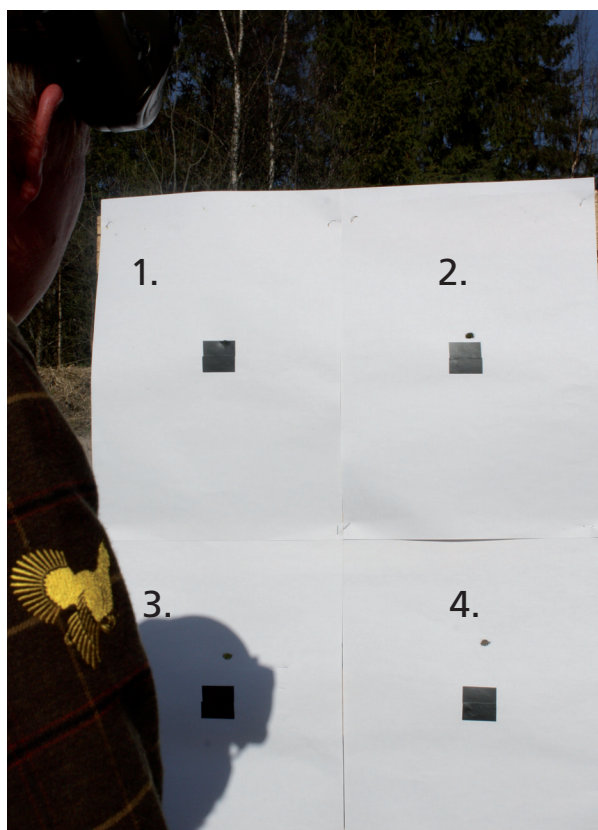
Kombirelva tabamispunkti seades tasub märklauale joonistada 4 sihtimispunkti, mis tuleb nummerdada (1–4). Lase igasse sihtimispunkti numbrijärjestuses kiiresti üks lask. Nii on võimalik välja selgitada, kuidas seoses relva soojus-

paisumisega tabamispunkt muutub. Peale seda, kui relv on jahtunud, lase üks lask, kontrolli sihtmärgis tabamispunkt, muuda sihikut vastavalt sellele (vt lk 54). Pärast uut jahtumist tee uus lask, nii saad vähehaaval relva tabamispunkti paika. Peale seda võid teadmiste kontrolliks lasta veel neli kiiret lasku. Kui lased järjestikku sihtimispunktidesse 1–4, näed, kuidas soojus tabamispunkti mõjutab. Kui esimesed kaks tabamust on sihtpunkti lähedal, võid rahul olla.

Paarisvintrelva tabamispunkti seadmine

Ka paarisvintrelva tabamispunkti seadmisel kasuta nelja sihtimispunktiga märklehte. Nii selgitad välja, kuidas relv käitub soojuspaisumisel. Alusta tabamispunkti seadmist üksiklaskudega erinevatesse märkidesse samal ajal sihikut reguleerides (lk 54). Esimesena sea selle vintraua tabamispunkt, millega lased esimesena (kõrvuti olevate raudade puhul tavaliselt parem ja pukkasestuses olevate raudade puhul alumine). Kui vintraua tabamispunkt on seatud, hakka laskma kiireid järjestikuseid laske. Paarisvintrelva eesmärk on just see, et teine lask oleks kiire ja läheks võimalikult samasse kohta kui esimene. Paarisvintrelvade tabamispunkt on tavaliselt juba tehases teatud padrunitüüpi kasutades seatud. Padruni kohta leiab infot relvaga kaasas olevalt kontroll-lasukaardilt. Seal on tavaliselt kirjas, milline on relva vintraudade hajuvus teatud kauguselt.

Kiirelt lastud neli lasku ja sellest tulenev soojuspaisumisega tekkinud tabamispunkti muutumine.

Kui paarisvintrelval on võimalik omavahelist tabamispunkti muuta, lase kõigepealt samasse sihtmärki mõlemast vintrauast. Kontrolli tulemused ja vajadusel muuda omavahelist tabamispunkti. Juhised selleks leiab relva kasutusjuhendist. Lase mõlemast vintrauast järgmised lasud ja tee uuesti vajalikud muudatused. Jätka seni, kuni tabad mõlemast vintrauast samasse punkti. Alles pärast seda sea ja lase paika relval olev optika. Kontrolli seda mitmekordsete laskudega.

Sileraua ja vintraua tabamispunkti seadmine teineteise suhtes

Võib juhtuda, et pead laskma ka silerauast optilist või punatäppsihikut kasutades. Seetõttu on hea teada, kuidas laseb sileraud vintrauga võrreldes.

Kui vintraua tabamispunkt on seatud, lase sama sihikuga ka haavliraudadest. Loomulikult on vaja teada, kuidas jooksevad vintrauasihikuga nii haavlid kui ka kuulid. Selleks kasuta juba haavlipüssi õpetuse osas kirjeldatud märklehti ja meetodeid. Optimaalne oleks, et sileraua tabamispunkt oleks sama kui vintraual. Kui tabamises on erinevusi, tee proovilaskmisi mitu korda ja jäta erisused meelde. Proovi lasta ka lühematelt distantidelt.

Kui kombirelvade raudade tabamispunktid teineteise suhtes on reguleeritavad, siis kõigepealt sea optika tabamispunkt 35 meetrile sileraudsest kuule kasutades. Peale seda proovi seada vintraud tabama pikemale distantile, muutes

ainult vintraua seadeid. Teä, et ideaalset seadistust sama sihikuga 35/100 m on väga raske leida. Nii sooritatud tabamispunkti seadmine on töörohke, kuid seejärel on sul olemas relv, millega saad täpselt lasta silerauast lähidistantile ja vintrauast pikematele distantidele.

Probleemid relva tabamispunkti seadmisel

Kui pole õnnestunud oma kombirelval nõuetekohaselt tabamispunkti seada, proovi alljärgnevat:

- Kas andsid raudadele piisavalt aega jahtuda laskude vahepeal?
- Kui relval on joodetud rauad: kas joodetud kinnitused on korras?
- Kui relval on muudetava tabamispunktiga rauad: kas nende kinnituskruvid on korralikult kinni?
- Kas optiline või punatäppsihik on korras (pörutuskindel) ja korralikult kinnitatud?
- Kas kontrollid relva ja päästad õigesti?
- Proovi teise tootja padruneid või erikaalulist laskemoona.
- Kas nõuad kombineeritud relvalt poltlukulise relva suurt täpsust?
- Kas nõuad mõlemalt raualt suurt täpsust kuuliga laskmisel või rahuldud vaid vintrelvatäpsusega?
- Mõned relvad on tundlikud selles osas, kuidas nende tabamispunkti seatakse – proovi relva toestada samamoodi kui jahil.

Kui sa ei saanud vastust oma probleemidele, vii relv kombineeritud relvadele spetsialiseerunud relvasepale.

8. Sihikud

Sihikute areng viimastel aastakümnetel on olnud tohutult kiire. Järjest rohkem mõjutab optilisi sihikuid elektroonika. Valgustatud ristid ja punatäpssihikud on tuttavad juba paljudele jahimeestele. Mida rohkem erinevaid sihikuid on kasutusel, seda rohkem peaks süvenema nende omadustesse.

8.1 Lahtine sihik

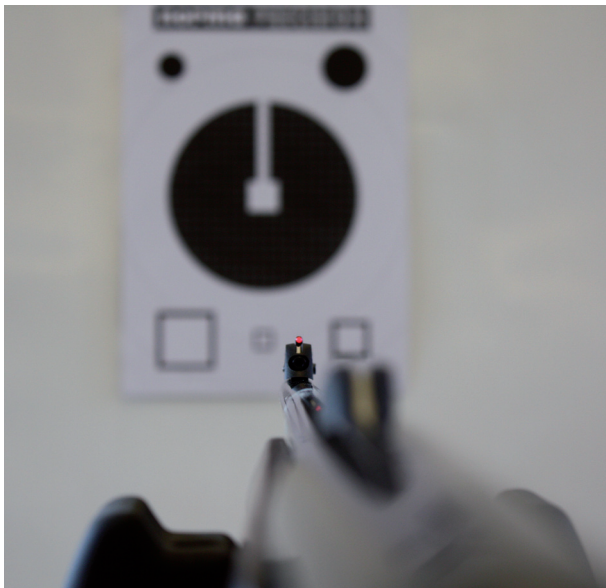
Lahtiste sihikute kasutamine on vähenenud, kuid tänu oma lihtsusele annab lahtine sihik teatud olukordades eelise. Näiteks ohtlikku ulukit küttides toimib lahtine sihik isegi siis, kui muu tehnika ei toimi. Hoolikas jahimees seab oma relva lahtise sihiku tabamispunkti igal juhul lühikesele distantstile (näiteks 50 m) isegi siis, kui kasutab jahil optilist sihikut. Lahtistel sihikutel on palju erinevaid mudeleid. Tänapäeval leidub ka hämaras helendavaid nn fiiberplast (valguskaabel) sihikuid, mis kergendavad sihtimist.

Plussid +

- alati toimiv, ei mingi-
sugust elektroonikat
- ilmastikuoludest
sõltumatu
(vihm, lumesadu)

Miinused –

- silm peab teravustama
kolme kohta korraga: sälk,
kirp, sihtmärk
- kui silmanägemine nõrge-
neb, siis on lahtiste sihikute
kasutamine raskem

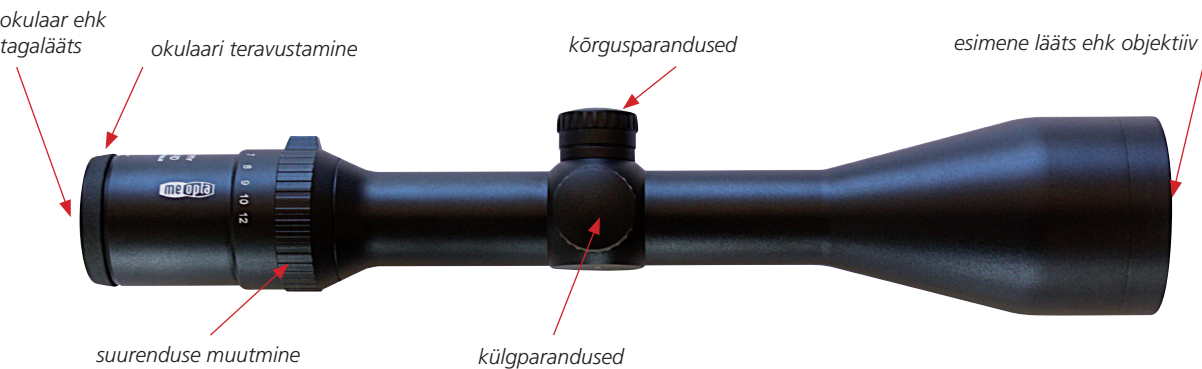

Pildil uuetüübiline lahtine sihik. Pilt selgitab hästi ühe lahtise sihiku suurima probleemi – silm peab teravustama kolme kohta samaaegselt.

Lahtiste sihikutega tabamispunkti seadmine

Rusikareegel on, et sätku (tagumine sihik) liigutatakse selles suunas, kuhu poole tahetakse, et lasud läheksid. Kui tabamispunkti tahetakse liigutada paremale, siis sätku (tagumist sihikut) liigutatakse ka paremale. Kirbu ehk esimese sihiku liigutamisega on täpselt vastupidi. Sama kehtib ka kõrguse seadmisel. Kui tabamispunkti tahetakse liigutada ülespoole, liigutatakse sätku üles- ja kirpu allapoole.

Optiline sihik.

8.2 Optiline sihik

Optiline sihik on tänapäevaste jahirelvade kõige levinum sihikutüüp. Optilise sihiku eelis on see, et laskja näeb nii sihikuristi kui ka sihtmärki võrdselt teravana. Siin puudub lahtistele sihikutele omane kolme punkti samaaegse teravustamise probleem. Optilise sihiku suurendusega tundub uluk suuremana, mis võimaldab täpsemaid laske. Esimene lääts kogub valgust ja laskja näeb sihtmärki “heledamalt”, kui palja silmaga vaadates – sellest on kasu, kui jaht toimub hämaras.

Optiline sihik on keeruline optiline seade, mille toimimist mõjutavad läätse pindade lihvimine, nende katmine, mehaaniline vastupidavus ja kasutatud materjalid. Sama oluline on valmistatud detailide kvaliteet ja koostoimimine. Infot optika kvaliteedi kohta saab ka lihtsalt hinnasilti vaadates.

Optiliste sihikute omadused

Kui räägime optilistest sihikutest, põrkame esmalt numbrijadadele, mille selgitused lühidalt allpool.

8x56 fikseeritud suurendusega

- esimene number näitab suurenduse suurust ehk mitu korda objekt suureneb, kui teda läbi optilise sihiku vaadata
- teine number näitab esimese läätse läbimõõtu millimeetrites
- fikseeritud tähendab, et suurenduse suurust ei saa muuta.

3-9x40 muutuva suurendusega

- numbrid 3-9 näitavad, et suurendust saab reguleerida 3-9 korra vahel
- number 40 näitab esimese läätse läbimõõtu millimeetrites

Nendele numbritele võib olla liidetud erinevaid tähti, millega kirjeldatakse optilise sihiku lisaomadusi, nt IR (*illuminated reticle* ehk valgustatud rist). Optiliste sihikute valik on nii suur, et enne uue optilise sihiku hankimist tasub nõu küsida asjatundlikult müüjalt.

Erinevad niitristid

Uut optilist sihikut valides on hea selgeks teha saadaval olevad sihikuristid. Sama optilist sihikut võib olla saadaval mitme erineva niitristiga. Kui käid põhiliselt väikeulukijahil, on peenikese niitristiga optiline sihik hea valik. Mida suuremat looma jahid, seda jämedam võib olla ka niitrist. Jahimeesteni on jõudnud ka erinevad nn Mil-Dot ristid, kus on niitristile joonistatud pallikeste või joontega võimalus mõõta kaugust ja vajadusel teha “möödasihitmist” kas tuule, kauguse või liikuva sihtmärgi tõttu. Nende niitristide kasutamine nõuab palju õppimist. Tavajahimeest võivad

need keerukamad niitristid kiiretes jahisituatsioonides ainult segada.

Valgustatud niitrist on hea jahipidamiseks hämaras või öösel. Päeval saab sellistel optilistel sihikutel kasutada tavalist musta niitristi ja õhtu saabudes lülitada põlema niitristi keskpunktis olev täpp või väike punaselt hõõguv rist. Hämaras lastes on musta risti nägemine vastu tumedat looma suhteliselt raske. Inimese silm viib tumeda risti tavaliselt liiga alla ning lask võib minna alt mööda või halvimal juhul haavab looma tabamusega esijalga.

Valgustatud niitristiga seda probleemi pole, kuna punast täppi on lihtne soovitud tabamiskohta seada. Parimatel mudelitel on punast täppi võimalik kasutada ka päeval jahil täpi heledust reguleerides. Valgustatud niitristid töötavad tavaliselt patareidega ning nende eredust saab muuta.

valgustatud niitrist
hämaras

tavaline niitrist
hämaras

Vaateväli

Optilise sihikuga, mille vähim suurendus on 1, võib edukalt lasta silmad lahti ning vaateväli on suur. Sama kehtib ka suurendamatute punatäppsihikute kohta. Kui suurendus on suurem kui 1, hakatakse alateadlikult laskma üks silm kinni ning ainsaks vaateväljaks jääb see, mida nähakse läbi optilise sihiku. Mida suuremat suurendust kasutatakse, seda väiksem on vaateväli. Kui vaateväli aheneb väga väikeseks, võib see tekitada probleeme sihtmärgi leidmisel. Näiteks kui vaadata põtra kümne meetri kauguselt optilise sihikuga, mille suurendus on 4, näeb sihikust tõenäoliselt ainult karvu. Kui põder veel ka liigub, on täpse kopsulasu laskmine väga raske.

Erinevaid niitriste.

1

4

valgustatud niitrist 4

duplex

valgustatud duplex

Optilise sihiku kaugus silmast

Optika kauguse all silmast mõeldakse silma optimaalset kaugust okulaarist. Kui vaadatakse laskeasendis läbi optilise sihiku, peaks pilt olema kogu okulaari suurune ja äärtest selge. Optiliste sihikute kaugus silmast on eri tootjatel ja markidel erinev. Kui lased suurekalibrilisest relvast, millel on tugev tagasilöök, on hea, kui optiline sihik on võimalikult kaugel, peaaegu 10 cm kaugusel. Reeglina on optika silmast 8 cm kaugusel. Lastes kiires situatsioonis halvast asendist, võib liiga lähedal paiknev sihik tabada laskja kulmu. Sellest võib laskja lisaks vigastatud kulumule saada ka nn lasukartuse.

Optilisest sihikust väljuv valgus (valgusjõud)

Suur esimene lääts kogub paremini valgust kui väike. Tänapäevaste jahiks mõeldud optiliste sihikute suurimad esiläätsed on läbimõõduga 56 mm. See on valguse sissetuleku seisukohalt optimaalne suurus. Tugev suurendus omalt poolt koondab valguse suhteliselt väikesse punkti. Hämaras on liigne suurendamine kasutu, kuna liigse suurenduse puhul optikat läbiv valgus väheneb. On kujunenud reeglilik, et hämaruseks sobiv suurendus leitakse, kui jagada objektiivi läbimõõdu arvuga 7.

Kvaliteettootja 6x42 optilise sihikuga võib näha hämaras oluliselt kaugemale kui odava tootja 8x56 optilise sihikuga, kuigi viimati nimetatud tehnilised näitajad on paremad. Erinevaid optilisi sihikuid ja nende valguse läbilaskmise võimet on hea võrrelda, kui vaatate kordamööda läbi optika värskest sadanud valgele lumele. Erinevused võivad olla üllatavalt suured.

Veendu silma õiges kauguses optilisest sihikust.

Parallaks ja kõrvalekalde

Parallaks on eri nurkadest läbi optilise sihiku vaadates moodustuvate sihtimisjoonte vaheliste nurkade erinevus. Parallaks tekib, kui pilt optilises sihikus ei teki täpselt niitristi läätsele. Paljud optiliste sihikute tootjad annavad teada, et nende tooted on seatud parallaksivabaks 100 m või 100 jardi (umbes 90 m) kaugusele.

Tavalises jahisituatsioonis saab sellise optilise sihikuga väga hästi hakkama. Väikeulukite jahil pikematelt distantidelt hakkab parallaks juba mõjuma. Leidub ka selliseid optilisi sihikuid, millel on objektiivi reguleerides võimalik elimineerida parallaks erinevatele kaugustele.

Ka optilise sihiku kvaliteet mõjutab parallaksi.

Alljärgnevate võtetega saad kontrollida, kas sinu optikal on parallaks.

- Kinnita relv tugevasti näiteks pitskruid vahele, nii et niitrist oleks 100 m kaugusel oleva sihtmärgi keskel.
- Vaata nüüd optilisse sihikusse erinevatest servadest ning kui rist on sihtmärgilt ära liikunud, siis on sinu optilisel sihikul parallaks.
- Parallaks on eri kaugustelt erinev. Kui liigutad sihtmärki eri kaugustele, saad teada vea suuruse.

Inimene üritab sihtides automaatselt vaadata nii, et silm on okulaari keskel. Sellest lähtuvalt pole parallaks tegelikkuses kunagi nii suur ja tähtis, et see laskmist oluliselt mõjutaks.

Kõrvalekalde viga tähendab tabamispunkti muutust seoses suurenduse muutmisega. Kui relv on kinnitatud pitskruid vahele, saad ka seda viga kontrollida. Viga esineb muudetava suurendusega optilistel sihikutel, millel on niitrist teisel läätsele (vokaalil) ehk nn Ameerika tüüpi optilistel sihikutel. Optilise sihiku kõrvalekalde viga saab välja selgitada alljärgnevalt:

- Keera muudetava suurendusega optiline sihik väikseimale võimalikule suurendusele. Näiteks kui suurenduse vahemik on 3-12, sea suurenduseks 3.
- Kinnita relv nt pitskruid vahele selliselt, et niitrist on 100 m kaugusel oleva sihtmärgi keskel.
- Peale seda muuda suurendust ja jälgi, kas niitrist muudab asendit sihtmärgi suhtes. Kui oled jõudnud maksimumsuurenduseni (nt 12), peaks niitrist endiselt olema sihtmärgi keskel. Kui niitrist liigub sihtmärgi keskpunkti ära, on sinu optilisel sihikul kõrvalekalde viga.
- Suurim viga tekib tavaliselt suurenduste servades.

Kui kasutad optilist sihikut tavaliselt suurendusega 12, siis kasuta sama suurendust ka püssi tabamispunkti seadmisel. Sel juhul mõjutab kõrvalekalde viga tabamispunkti märgatavalt alles siis, kui lased kõige väiksema suurendusega.

Vaatevälja fokuseerimine

Optilisest sihikust nähtavat pilti ja niitristi teravustatakse laskja silmale lähemal olevat läätse (okulaari) keerates. Mõnedel optilistel sihikutel on nn kiirteravustamine ja

mõnedel ka lukustatav seadmine. Kõikidel optilistel sihikutel ei pruugi seda võimalust olla. Reguleerijat keeratakse kas päri- või vastupäeva seni, kuni sihikupilt ja niitrist on teravad. Kuna reguleerimisvahemik on tavaliselt suur, on vajadusel võimalik teravustamisega kompenseerida nähtavust isegi nii palju, et prille kasutav jahimees ei pea lastes prille kasutama. See ei ole siiski soovitatav, kuna sel juhul näeb jahimees jahil täpselt ainult siis, kui kasutab optilist sihikut. Ümbruse vaatlemiseks ja ulukite otsimiseks on prillid vajalikud. Optika reguleerimisel on soovitatav leida eelkõige selge rist ja siis kompromissina ka selge sihtmärk.

8.3 Tabamispunkti muutmine

Tabamispunkti on võimalik muuta nii vertikaal- kui ka horisontaalsuunas optilise sihiku külgedel olevate kruvide (trumlite) abil. Trumlitel olevad märgistused ja nende mõju tabamispunkti muutusele on erinevatel tootjatel erinevad. Alljärgnevalt tavalisimad märgistused ning nende mõju tabamispunktile.

Vertikaal- ja horisontaalmärgistused

Vertikaalsuuna muudatused tehakse sihiku peal oleva trumliga, mis asub kaitsekorgi all. Tavaliselt on trumlil kirjas nool ja tähed/sõna U, Up või H (üles), D, Down (alla). Tabamispunkt liigub üles trumlit noole suunas keerates.

Horisontaalsuunas tehakse muudatused sihiku küljel paiknevast trumlist, mis on ka tavaliselt kaitsekorgi all. Horisontaaltrumlil on tavaliselt nool ja täht R või sõna Right, rechts (paremale). Trumlit noole suunas keerates liigub tabamispunkt paremale. Kui märgistus on nool ja täht/sõna L (left, links) (vasakule), siis trumlit noole suunas keerates liigub tabamispunkt vasakule.

On ka sihikuid (vanad vene sihikud), milles tabamispunkti seadmiseks liigutab seadekruvi risti (tulpa). Sel juhul liiguvad tabamused liigutatud ristile vastassuunas.

Muudatuste mõju

Optilise sihiku reguleerimise trummel võib liikuda sujuvalt või klakkidega (click, klick). Klakkidega toimiv reguleerimine on levinum ja täpsem. Tavaliselt on trumlile märgitud, kui palju üks klick tabamispunkti liigutab.

Euroopa tootjad kasutavad meile kõige selgemat märgistusviisi ehk 1 klick = 1 cm/100 m. Tabamispunkt liigub 1 klikiga 1 cm 100 m kauguselt lastes.

Ameerika ja Aasia tootjad kasutavad tolle ja jarde. Optilisel sihikul võib olla märgitud 1 click = 1/4"/100 yds ehk üks klick liigutab tabamispunkti ¼ tolli võrra (6,35 mm) 100 jardi (91 m) kauguselt. Sajale meetrile arvestades tähendab see, et 1 klick = 7 mm/100 m.

Mõnede optiliste sihikute reguleerimise trumlil on märges MOA või MIN (*minute of angle* n. 29 mm/100 m) 1/8 MOA tähistus tähendab 1 klick = 3,5 mm/100 m 1/4 MOA tähistus tähendab 1 klick = 7 mm/100 m 1/2 MOA tähistus tähendab 1 klick = 14 mm/100 m

Kui sead relva tabamispunkti teistele kaugustele, muutub tabamispunkt alljärgnevalt:

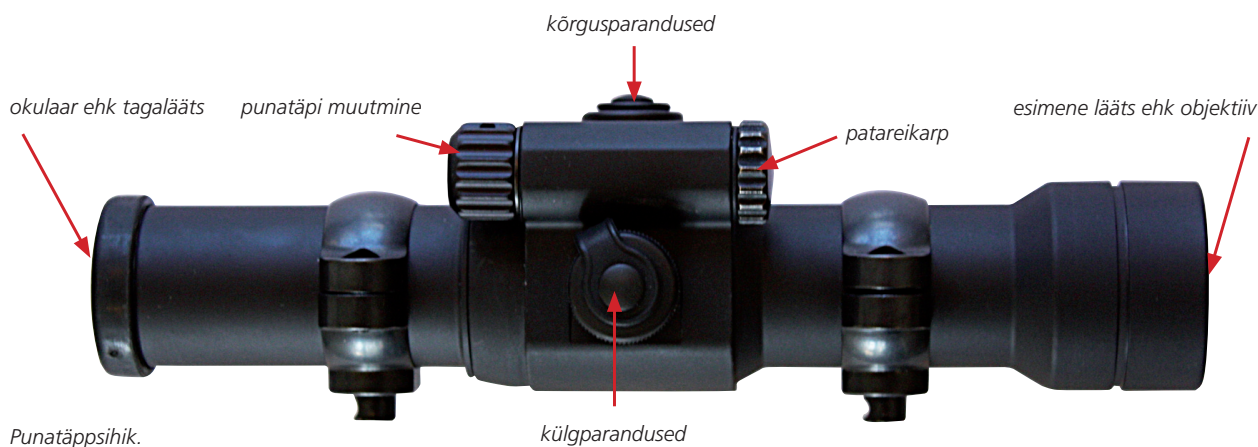
Laskekaugus	Euroopa süsteemis optilise sihiku 1 klick	Ameerika süsteemis optilise sihiku 1 klick
50 m	5 mm	3,5 mm
75 m	7,5 mm	5,5 mm
100 m	10 mm	7 mm
150 m	15 mm	10,5 mm
200 m	20 mm	14 mm

Niitristi "kinnijäämine" ja muutuste täpsuse kontrollimine

Kui optilise sihiku niitristi asukohta pikka aega ei muudeta, siis niitrist võib ühele kohale nõ "kinni jääda". Selle vältimiseks võib optilist sihikut aeg-ajalt liigutada, näit 10 klikki paremale ja siis 10 klikki vasakule, seejärel 10 klikki vasakule ja taas 10 klikki paremale. Niitrist peaks nüüd jälle alguspunktis tagasi olema. Sedasama tee ka vertikaaltrumliga. Nüüd oleks hea lasta relvast mõni lask ja kontrollida, et tabamispunkt pole paigast nihkunud. Samuti on kasutusel praktika, et paranduste tegemisel tehakse üks klick üle ja siis üks klick tagasi. Eriti madalama kvaliteediga sihikutes kompenseerib see ristivedru võimaliku kvaliteedivea.

Sihikute erinevad reguleerimistrumlid.

8.4 Punatäppsihik (kollimaatorsihik)

Punatäppsihikud on mõeldud liikuva sihtmärgi laskmiseks keskmistelt distantidelt, maksimaalselt 100 m kaugusele. Punatäppsihikutes on optilises sihikus oleva niitristi asemel punane täpp. Silm märkab punast täppi kergesti ning see-tõttu sobib see hästi ka jahiks metsastel aladel.

Punkti suurus antakse tavaliselt suurusühikutes MOA (1 minute of angle = n. 30 mm 100 m, vaata täpsemalt lk 52). Mida suurem on MOA-arv, seda rohkem katab ta sihtmärki. Täpi suurus on erinevatel tootjatel ja sihikutel erinev, olles vahemikus 2-16 MOA. Täpi suurus valitakse kasutuseesmärgi järgi. Jahivintrelva puhul on sobiv täpi suurus 2-5 MOA. Sileraudsel jahipüssil on võib täpp olla isegi suurem, kuna laskekaugused on lühemad. Mõnedel mudelitel on võimalik täpi suurst ja kuju muuta.

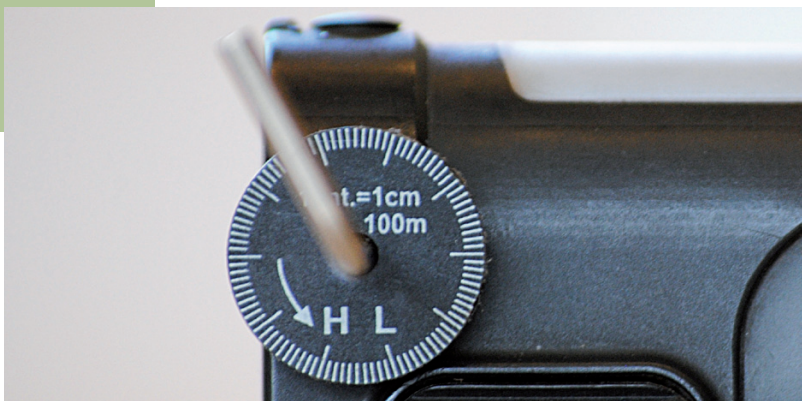
Allpool olevast tabelist näed, kui palju katavad erisuurused täpid ulukit eri kaugustel.

TÄPI SUURUS CM ERI KAUGUSTEL

MOA	25 m	50 m	100 m
2	1,5	3	6
3,5	2,5	5	10,5
4	3	6	12
5	3,75	7,5	15
7	5	10,5	21

Punatäppsihikud ei ole tavaliselt suurendavad ning nendega lastakse mõlemad silmad avatud. Kui lased silmad lahti, siis püsib vaateväli suurena ja sihtmärki ei pea otsima isegi lähidistantilt lastes. Silma kaugus sihikust pole samuti oluline. Sihikus olevate läätsedega on sihik saadud parallaksivabaks, kui lastakse normaalsetele kaugustele. See tähendab, et silm ei pea vaatama täpselt sihiku keskele. Need omadused teevad sihikupildi leidmise lihtsaks ning tänu sellele on võimalik punatäppsihikuga ka väga kiirelt lasta.

Peatava koeraga jahti pidavad jahimehed eelistavad punatäppsihikut. Ajal, mil koer tiirleb ümber uluki, on mõlemad silmad avatuna lihtne jälgida koera liikumist ning valida hetk ohutu lasu sooritamiseks. Lahtiste sihikutega võrreldes on punatäppsihikute eelis see, et silmal jääb ära üks (kolmest) teravustamiskohast. Kui kasutad lahtisi sihikuid, siis pead kokku viima sälgu, kirbu ja sihtmärgi. Punatäppsihikul pead kokku viima ainult punase täpi ja sihtmärgi. Sellest võib olla kasu, kui jahimehel hakkab tekkima nõ vanaeaanägemine. Punatäppsihikust võib olla abi ka vale dominantse silma puhul (vt lk 10). Väikese punatäppsihiku saab edukalt kinnitada ka sileraudsele jahipüssile.

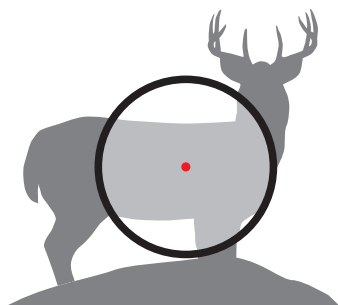
Punatäppsihikuid on mitmes suuruses. Erinevaid sihikutüüpe tuleb proovida ja valida vajadustest lähtuvalt kõige sobivam.

Punatäppsihiku kinnitus

Punatäppsihiku kinnitusviise on palju. Torukujulised punatäppsihikud kinnitatakse nagu tavalised optilised sihikud. Paljud punatäppsihikud sobivad kinnitamiseks otse kas *picatinny* või *weaver* liistudega, mõnel teisel mudelil on aga olemas oma kinnitusjalad. Kui ostad uut sihikut, küsi alati, milline kinnitus sobib sinu relvale kõige paremini. Üks variant on kiirjalg. Ajujahis kasutab punatäppsihikut ja õhtul varitsusjahti minnes kinnitab relvale kiirjalgadega varustatud optilise sihiku. Kui kasutad kvaliteetseid kiirjalgu, võid olla kindel, et sihikut vahetades tabamispunkt ei muutu.

Punatäppsihikute valik

Punatäppsihikute valik on lai. Uutes mudelites kestavad patareid aastaid. Täpi heledust on võimalik reguleerida manuaalselt või muutub see automaatselt vastavalt valgusele. On olemas traditsioonilisi toru-tüüpi sihikuid, aga ka väikseid hologrammsihikuid. Saada on ka optilise sihiku ja punatäppsihiku vahepealseid mudeleid. Hinnaskaala on suur, kuid tuleb arvestada, et optika puhul on kvaliteedil ja töökindlusel määrav tähtsus ning selle eest tasub ka maksta.

Punatäppsihiku vaateväli on põhimõtteliselt piiramatult suur, kuna sellega saab lasta lahtiste silmadega.

Punatäppsihiku reguleerimine

Punatäppsihiku reguleerimine toimub põhimõtteliselt samuti kui tavalise optilise sihiku puhul (optika reguleerimisest lk 54), kuid on ka erinevusi. Mõnel mudelil reguleeritakse tabamispunkti väikese kruvikeerajaga, teisel aga kuuskantvõtmega. Täpsemad juhised leiab konkreetse sihiku kasutusõpetusest.

Plussid +

- suur vaateväli
- lihtsalt leitav sihikupilt ehk kiirelt lastav
- parallaksivaba
- sobib igale silmale, ei vaja okulaari reguleerimist

Miinused –

- patareid saavad tühjaks
- ei sobi pikematele distantidele
- lumi võib katta sihikupildi

Poolautomaatne jahirelv, millel on punatäppsihik.

8.5 Prillikandjale

Prillide kasutamine jahisituatsioonides võib tekitada kandjale probleeme. Juba pelgalt väike vihmaadu võib laskmise muuta võimatuks.

Tavalised prillid ei ole mõeldud laskmise harrastamiseks, kuna klaasi suurus on sageli liiga väike. Laskmisel pea asend pisut muutub ja väikeste klaasidega prillide raamid võivad katta sihikupildi. Seetõttu oleks hea, kui lastes kasutataks suurte klaasidega prille. Uute prillide tellimisel tasuks seda arvestada ja võimalusel proovidagi raamide sobivust relvaga laskmiseks.

Kahe- või mitmetoimelised prillid toovad laskjale kaasa lisaprobleeme. Erinevates laskeasendites võib pea asend muutuda ning silm vaadata läbi erineva mõjuala. Nii võib sihikupilt muutuda ebateravaks. Prille kasutades võib optilise sihiku korral tekkida tavapärasest suurem parallax. Prillikandja võiks hankida ühed prillid ainult laskmiseks ja jahipidamiseks.

Hea valik jahiks on kontaktläätsed. Kontaktläätsed liiguvad silmaga kaasa ning seega püsib silma ja läätse suhe sama. Kontaktläätsed ei lähe uduseks ning vihm pole segav asjaolu.

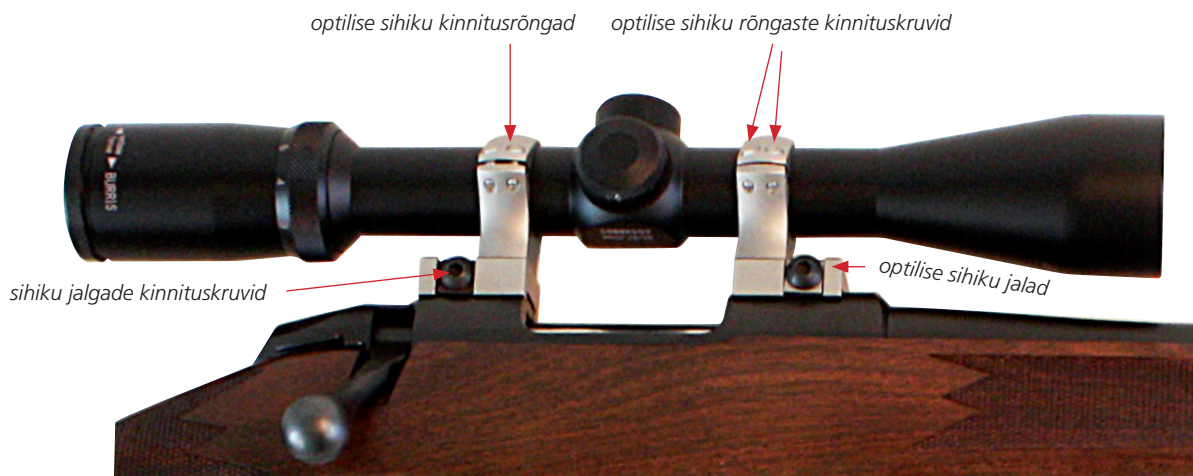
Nägemisprobleemidest oleks soovitatav rääkida laskmise eripära mõistva optikuga.

Prille kandev jahimees peaks valima piisavalt suured prilliraamid. Prillide osas tasub konsulteerida laskmise eripära mõistva optikuga.

Prillid tekitavad jahimehele probleeme.

8.6 Sihiku kinnitus

Optilise sihiku või punatäppsihiku kinnitust relva külge võib teostada mitmel erineval moel. Eelkõige peab kinnitus olema kvaliteetne ja vastupidav.

Optilise sihiku rõngad peavad täpselt vastama kasutatava optilise sihiku toru läbimõõdule. Levinumad optilise sihiku torud on 25,4 mm (1 toll) ja 30 mm. Optika paigaldus, eriti kõrgus sõltub kasutaja kehaehitusest. Optiline sihik peaks asetsema võimalikult madalal vintraua kohal. Suure objektiiviga optilised sihikud tõusevad silma suhtes liiga kõrgele. Sel juhul on hea asendi saamiseks vajalik seada püssikabale sobiv kõrgendus.

Kui relv tõstetakse õlga ja põsk on vastu kaba, peab silm olema okulaarist õigel kaugusel. Sihikupilt peab olema kohe kogu okulaari suurune, et laskur ei peaks pea asendit muutma (ei tohi optikas näha nn poolkuusid). Enne optili-

se sihiku lõplikku kinnitamist peab silma kaugust proovima ning veenduma kauguse sobivuses. Reeglina on see 8 cm kaugusel okulaarist.

Kui lased oma relvast ka lahtise sihikuga või on sul kombineeritud jahirelv ehk sile-vintraudne või drilling, siis parimaks lahenduseks on kiirjala kasutamine. Head kiirjalad maksavad palju, kuid kvaliteedi pealt ei tasu kokku hoida. Kiirjalg on hea lahendus, kui kasutate relval mitut erinevat sihikut (näiteks päeval punatäppsihikut ja öhtul optilist sihikut). Kvaliteetne kiirjalg hoiab tabamispunkti muutumatuna isegi kui optilist sihikut pidevalt eemaldatakse ja kinnitatakse.

Kui sa pole kindel, kuidas optilist sihikut relvale paigaldada, lase seda teha professionaalsel relvasepal.

Kiirjalg on hea lahendus, kui kasutate relval mitut erinevat sihikut.

9. Haavatud uluki jaht

Haavatud uluki jaht muudab paljuskki jaht eripära. Juba jahiseaduses on kirjas, et haavatud uluki piinad tuleb võimalikult kiiresti lõpetada. Ka lasketreeningutel on vajalik harjutada haavatud uluki tabamisel eettulevate situatsioonide lahendamist (otse peale jooksev, jahimeest ründav uluk).

Haavatud uluki jälitamisel kasutatavad relvad, nende plussid ja miinused:

Vintrelv

- + Suur võimsus, hea täpsus pikkadel ja lühikestel distantsidel.
- Rikošetiohtlik, ei saa kasutada võsas laskmiseks.

Sileraudne ja kuul

- + Suur raske kuul, mis ei purune. Hea peatamisjõud, suur haavakanal.
- Ebatäpsem ja kuuli mõju pole piisav pikemal distantsil.

Sileraudne ja suured haavlid

- + Hea peatamisjõud lähidistantsilt, võimalus väikseks sihtimisveaks võrreldes kuuliga.
- Tõhus laskekaugus on väga lühike, läbib hästi vähem kui 10 m kauguselt. Pikematelt distantsidelt võib juba kasutada kuuli. Eriti ohtlik jahikoortele!

9.1 Kiire laskmise tehnika

Haavatud uluki jahil üritab uluk sageli ennast peita, kui enam ei suuda või ei saa põgeneda. Laskmissituatsioonid võivad olla kiired ning otsustamiseks ei jää palju aega. Sellisel juhul peab valdama kiire laskmise tehnikat.

- Relv on laskevalmis, kaba vastu õlga, rauad sihtmärgi kõrgusel ja ainult pea on püsti, selleks et jälgida cespool olevat olukorda.
- Kui tekib laskesituatsioon, siis korrigeerides kaba asendit, vajuta põsk vastu kaba ning ongi valmis kiirlaskeasend.
- Pärast lasku lae püss ümber nii, et kaba püsiks õlas.
- Tehnika on sama nii sileda- kui ka vintraudset relva kasutades.

Jälgi ümbrust

Haavatud uluki jälitamise situatsioonid tõstavad inimese stressitaset, kuid jahimees peab säilitama rahu ja kaine tegutsemise nii, et ohtu ei satuks kõrvalseisjad ega teised jahist osavõtjad.

- Jälgi ümbrust – pead olema täiesti kindel, et sinu laskesuunal pole teisi jahimehi.

Kui jahisituatsiooni on kaasatud koerad, ole kindel, et nemad pole tabamisjoonel.

Suur laadimiskäepideme nupp kiirendab laadimisliigutust. Suurema nupu võib teha ise näiteks kummipallist, kuhu puuritakse sobiva suurusega auk. Harjuta ümberlaadimist nii, et kaba püsib õlas.

Kiire laskmise tehnika kasutamist peab harjutama.

Ohtliku uluki halastuslask

Kui jälitad haavatud karu või metssiga, siis tea, et nende näol on tegemist vägagi ohtlike ulukitega. Ründav haavatud karu või metssiga on väga eluohtlik. Koheselt peatab rünnaku lask aju piirkonda. Kui pisutki kahtled oma laskeoskuses või stressitaluvuses, pole soovitatav liituda haavatud uluki jahiga.

9.2 Haavatud uluki tabamis-situatsioonide harjutamine

Laskekaugused haavatud ulukite jahil on sageli lühikesed. Ka laskmise harjutamine peab siis toimuma samadelt kaugustelt. Harjutamise eesmärk on kiirus ja täpsus. Kui tavalises jahisituatsioonis pole pea- või kaelalasud põhjendatud, siis haavatud uluki jahil peab tihtipeale just neid kasutama. Nende laskude puhul peab mees pidama mõnd asjaolu:

- Kui kasutad sihtimiseks optilist sihikut, siis lühikeselt distantsilt (0–20 m) lastes sihi paar sentimeetrit sihtimispunktist allapoole. Kui palju pead allapoole sihtima, sõltub sellest, kui kõrgele on sinu optiline sihik paigaldatud. Tavaliselt tõuseb kuul sihikujoonele umbes 30–50 m kaugusel.
- Ära unusta, et kui lähed haavatud ulukit jahtima, kasuta optilisel sihikul võimalikult väikest suurendust. Kasuta pigem lahtist sihikut või punatäppsihikut.
- Proovi harjutamisel lasta 10, 20, 30 m kaugusele asetatud sihtmärkide pihta.
 - ~ Esmalt proovi lasta kiire laskmise tehnikaga 30 m kaugusel oleva sihtmärki.
 - ~ Püsi õlast tõstmata lae relv uuesti ja lase 20 m kaugusele.
 - ~ Uuesti kiire laadimine sama tehnikaga ja lask 10 m kaugusele.

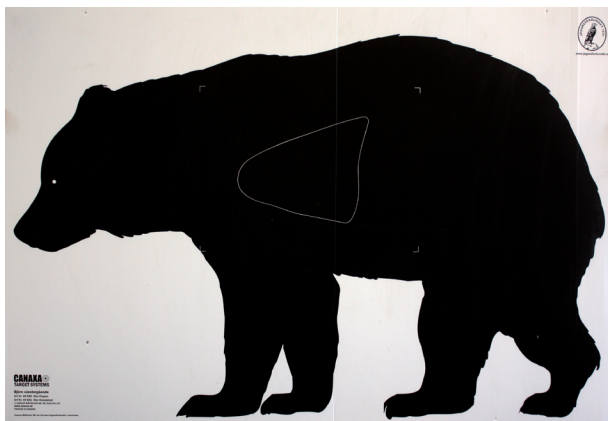
Soomes on ründava karu laskeradasid viimasel ajal tekkinud paljudesse erinevatesse paikkondadesse. Harjutamine liikuvat sihtmärki lastes arendab kiire laskmise tehnikat. Sellise laskeraja võib lihtsate vahenditega ehitada ka oma jahiseltsi lasketiiru. Õpetuse selleks leiab Soome jahimeeste liidu kodulehelt: www.metsastajaliito.fi/karhurata

Haavatud ulukit lastes pane eriti tähele koera. Hetkega võib ta olla sinu tabamusjoonel.

9.3 Abi suurulukiga tekkinud konfliktide puhul

Suuruluki ametiabi (Suurriistavirka-apu – SRVA) on Soomes jahiseltside poolt toetatav organisatsioon, mis vahendab politseile jahimeeste ametiabi suurulukitega tekkinud konfliktsituatsioonides. See erineb seltsi tavapärasest haavatud uluki jahist. Tutvu SRVA tegevusega kodulehel: www.riista.fi/suurriista

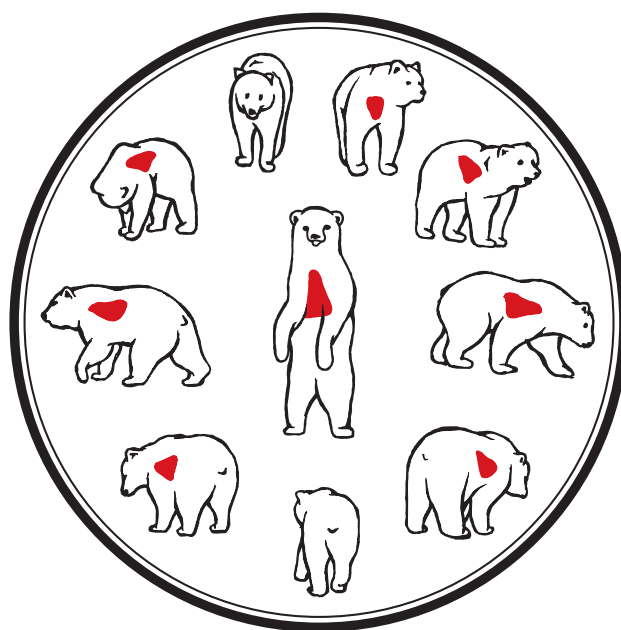

Karu anatoomiline sihtmärk.

Ründava karu laskeraja saab ehitada tavalisse lasketiiru suhteliselt vähesel vaevaga.

„Karukellalt” võid uurida elutähtsate organite piirkondade suurusi laskesuuna muutumisel. Jäta siiski meelde, et ründava karu peatamiseks on vaja teha pealask.

10. Jahipraktiline laskmine ja laskesport

On selge, et tulirelvaga jahipidamine on vanem kui laskesport. Praegusel ajal on aga nende vahel erinevus praktiliselt kadunud ning enam pole vahet, kas kasutad treeningutel ja võistlustel omandatud kogemusi jahil või aitab jahipidamine arendada laskesporti. Kõikidest laske-spordialadest saab neid harrastav jahimees teadmisi ja oskusi jahipidamiseks.

On üldtuntud laskeharjutusi, mida harrastatakse paljudes riikides ning mille tegevust koordineerivad rahvusvahelised organisatsioonid. Nii on FITASC kujunenud üleilmseks jahipraktilise laskmise koordineerivaks organisatsiooniks, millest meie tunneme kõige paremini alasid, nagu Sporting, Compak Sporting, kombineeritud laskmine. FITASC koordineerib veel selliseid alasid nagu Helice (tuvi lendu imiteerivate märkide laskmine) ja Universal Trench (kaevikrada imiteerivate erinevate märkide laskmine). Teatavasti koordineerib ISSF (Rahvusvaheline Laskespordiföderatsioon) aga meil tuntud olümpia-alade, nagu kaar-, kaevikraja ja paariskaevikraja laskmist. Erinevate riikide jahispordiorganisatsioonid on aga välja mõelnud hulgaliselt harjutusi, mis on populaarsed nii oma riigis kui ka levimas riigist väljapoole.

Maailma erinevate laskeorganisatsioonide suundumuste ja harjutuste kohta leiab kokkuvõtvalt teavet EJSL poolt 2004. aastal välja antud võistlusmääruste sissejuhatastest. Eestis enim harrastatavate jahilaskmisega seonduvate alade loetelu võiks olla:

- **Haavilaskmisalad:**
Sporting (SP), Compak Sporting (CSP), nn Ingli-se Sporting (ISP), kaarrada – S (Skeet), kaevik-rada – T (Trap), automaatkaevikrada (A-Trap). Kuna eeltoodud harjutusi lastakse põhiliselt 25-märgiliste seeriatena, saab harjutust üles ehitada ja korraldada väga erinevates variantides ja erineva tasemega.
- **Kuuliharjutused** (vintrelvast):
vintrelvast seisvate siluettide laskmine (VSS), vint-relvast (50 m) jooksva metssea silueti laskmine nn Euroopa märklehte (VJM), jooksva põdra silueti laskmine (JP).
Alade soorituste aluseks on seeriad, millest läh-tuvalt saab üles ehitada erineva raskusastme ja koormusega harjutusi.

Täiskaliibrilise relvaga sooritatavad harjutused ja nen-de põhireeglid on väga kergelt ümber kohandatavad nii väikekaliibrilisele kui ka õhkrelvadele. Loomulikult on vaja

vastavalt lühendada laskedistantse ja korrigeerida märk-lehti (näit väikekaliibrilisest vintrelvast harjutus “Jooksev metssiga” (VVJM) või õhkrelvast “Jooksev metssiga” (ÖJM).

- **Kuuliharjutus sileraudsest relvast** – “Jooksev metssiga” 35 m distantilt (JM). Erinevalt harju-tusest VJM kasutatakse harjutuse JM puhul Eestis välja arendatud 5 tabamisalaga ringmärklehte. Kui laskmisel kasutatakse nn Euroopa märklehte, lisatakse harjutuse tähistusse E (JME). Võistluste läbiviimine toimub vintrelvaga samalaadsete reeglite alusel.
- **Kombineeritud harjutused:**
VSS+(CSP+Trap)+VJM.

Kõik eeltoodud harjutused on rahvusvaheliselt tunnusta-tud ning võistluste läbiviimine toimub kinnitatud reeglite järgi.

Lisaks eeltooduile on ka Eesti jahimeeste hulgas järjest enam populaarsust võitmas nn vabalt kombineeritud võist-lused, kus võistluste põhireegleid silmas pidades ühilda-takse enam tuntud laskeharjutused meeldivaks koosluseks. Arenemas on nn metsajahiradade (Soomes metsästys-polku) ehitamine, mis on sobivad ka tagasihoidlikematele jahimeestele.

Põhiliste võistlusmääruste kohta leiab Eesti laskehuviline teavet EJSL ja FITASC kodulehtedelt ning ka EJSL-i 2004. aastal välja antud võistlusmäärustest.

10.1 Soome jahimeeste liidu võistlusalad

Jahilaskmise alad on mõeldud jahimeestele.

Hea laskeoskus on üks jahioskuse alustalasid. Jahilaskealad on kavandatud selleks, et oleks võimalik harjutada jahisituatsioone jahirelvaga. Jahilaskmine võistlusalana sobib kõigile, kuna võistlustel on eraldi vanuseklassid meestele, naistele, vanadele ja noortele.

Jahilaskmist harrastavad Soomes tuhanded inimesed. Jahilaskmisalade reeglid võib tellida Soome jahimeeste liidu veebipoest: www.erakontti.fi

10.2 Sileraudse jahirelva võistlusalad

Kaarrada

Kaarrada lastakse nn klassikalises lasketiirus, kus on kaks heitetorni (kõrge ja madal) ja kaheksa laskmiskohta. Ühe laskeraja läbimiseks lastavaid sihtmärke on kokku 25 ja need lastakse üksiklaskudega. Laskekaugus on sama nagu jahil, alates 5 m kuni maksimaalselt 36 m. Iga märk lennutatakse välja ainult laskja käsul. Heitjates on taimerid, mis heidavad märgi välja suvaliselt 0–3 s pärast käskluse andmist ehk peale käsu andmist pead ootama märki maksimaalselt 3 sekundit.

Relvaks sobib kõige paremini sile kaheraudne jahipüss, kuid kohalikel võistlustel ja harjutamisel võib kasutada ka üheraudseid jahirelvi. Lühikese laskekauguse tõttu ei ole relval tarvis kasutada tšokke. Laskmiseks sobib silindriliste raudadega jahipüss või natuke ahendatud tšokk ehk nn parandatud silinder.

Trapp ehk kaevikrada

Võistlusrajal on viis kõrvuti asetsevat laskekohta, mille ees umbes 10 m kaugusel asub heitja. Igalt laskekohalt laseb laskja 5 lasku ehk kokku 25 lasku. Sihtmärgid heidetakse

Kaarrada.

laskja käsul. Sihtmärgid lendavad laskjast eemale 75kraadise sektori sees, laskesuunda reguleerib heitja elektrimootor. Iga sihtmärki saab lasta vaid korra.

Trapp-laskmine ei nõua erirelva. Seda saab suurepäraselt lasta täiesti tavalise sileraudse jahirelvaga, millel on näiteks pooltšokk. Relvaks võib ka üheraudne poolautomaat või pumppüss. Relva tohib laadida ainult ühe padrunita.

10.3 Vintraudse jahirelva võistlusalad Soomes

Jahivint

Jahivintrelvast laskmise sihtmärgiks on viis metsise kujutist ja sihtimispunkt. Võistlusel laseb mitu laskjat korraga. Enne laskmist on lubatud kaks proovilasku vabalt valitud asendist sihtimispunkti. Võistlus koosneb kahest viielasulisest seeriast. Aega seeria laskmiseks on kaks minutit. Esimene seeria lastakse lamadesasendist ja teine püstiasendist. Mõlemas laskeasendis on lubatud rihma kasutamine. Laskekaugus 100 m.

Kui kavas on finaalvõistlus, siis seal lastakse kaks seeriat ainult püstiasendist. Esimese seeria laskmiseks on aega kaks minutit. Teine seeria lastakse ühe lasu kaupa ja aega iga lasu sooritamiseks on 30 sekundit. Arvesse läheb kõikide seeriade punktide summa.

Relvaks peab olema kesktulepadrunit kasutav jahituli relv. Relva kaal koos varustusega ei tohi olla üle 5,5 kg, päästiku tõmbetugevus vähemalt 1 kg ja sihtimisseadeldised vabal valikul. Summutite kasutamine on lubatud. Relvale võib kinnitada kuni 40 mm laiuse rihma, mis on mõlemast otsast kinnitatud relva alapindadele. Riietuseks võib olla nii tavaline laskmisriietus kui ka jahiriietus. Nn laskuri varustusest on lubatud laskurijope, -kindad ja saapad.

Kaevikrada.

Jahipõder

Harjutus “jahipõder” on klassikalise “jooksva põdra” kõrval teine ala vintrelvast laskmises. Nagu nimigi ütleb, on see ala mõeldud eelkõige põdraküttidele. Lastakse nii seisvat kui ka liikuvat põdramärki.

”Jahipõdra” laskmine toimub suurde, liikuvasse, põdra siluetiga märklehte. Sihtmärgiks on kahepealine põder ja ta võib “joosta” mõlemas suunas. Sihtmärgi “kümne” diameeter on 11 cm ja “ühe” läbimõõt 65 cm. Põdramärki liigutatakse ehk jooksutatakse rajal, mille laskeava (aken) on u 23 m lai ja selle läbimise aeg u 4,4 sekundit. Laskekaugus 100 m.

Laskeasend on püsti ilma toeta. Esmalt lastakse neli lasku seisvasse, seejärel kuus lasku liikuvasse silueti. Seisvasse märki sooritatavaks neljaks lasuks on aega 60 sekundit. Liikuvasse sihtmärki sooritatakse üks lask iga jooksu kohta: kolm paremale, kolm vasakule. Kui kavas on lõppvõistlus, siis seal lastakse kümme lasku liikuvasse sihtmärki. Punktiarvestusel liidetakse kõik tabamused.

Kasutatakse relva, mis vastab suurulukijahiks mõeldud jahirelva nõuetele. Relva kaal on maksimaalselt 5,5 kg, päästiku tõmbetugevus vähemalt 1 kg, sihtimiseadeldised vabad. Relval ei tohi küljes olla rihma ja poolautomaatse relva kasutamine on keelatud. Summutid on lubatud. Summutid on viimastel aastatel saavutanud laskurite hulgas tunnustuse ja neid kasutatakse väga palju.

Põdrajooks ja põdrasuusatamine

Harjutused “põdrajooks” ja “põdrasuusatamine” on loodud jahimeeste füüsilise ja jahipidamisel nõutava laskmistäpsuse parandamiseks. Harjutus “põdrasuusatamine” koosneb kolmest alast: suusatamine, laskmine ja kauguse mõõtmine.

Kauguse mõõtmine on jahimehele väga tähtis oskus, kuna metsas ei tea kunagi, kui kaugele pead laskma.

Põdrasuusatamine.

Suusadistantsi pikkus on 7–9 km ja rada läbitakse klassikalises stiilis. Laskur kannab relva suusatamise ajal kaasas. Suusatamisest saadud punktid sõltuvad sellest, kui palju kaotatakse võitjale, kes saab 300 punkti.

Kauguse mõõtmine toimub suusatamise algusfaasis. Võistleja hindab kaht erinevat kaugust. Maastikule on paigutatud 50–200 m kaugusele põdra pea siluetid. Kauguse hindamise eest saab maksimaalselt 300 punkti ja iga valesti hinnatud meeter vähendab punktisummat kahe punkti võrra.

Laskmine toimub suusatamise lõppfaasis ja seal lastakse 10 lasku seistes nn Soome põdramärki. Relvana võib meistrivõistlustel kasutada ainult suurulukijahiks sobivat relva, kuid väiksematel võistlustel on lubatud kasutada ka väikekalibrilisi tulirelvi. Laskmise eest saab maksimaalselt

Jahivintrelv.

Jahipõder.

10.5 Õhkrelvade võistlusalad

Soome jahimeeste liidu õhkrelva võistlusaladeks on laskmine õhkrelvadest seisvatesse siluettidesse ja põrda liikuva silueti laskmine. Laskekaugus on mõlemal 10 m. Relva kaliiber peab olema vähemalt 4,5 mm ja kuuliks pliikuul, relva sihtimiseadaldised on vabad.

Seisvate siluettide laskmisel lastakse märklehte, kus on viis metsise kujutist. Märgid võivad olla eraldi või üksteise kõrval. Lastakse püstiasendist. Noorteklassis S13 lastakse statsionaarset tuge kasutades, teistes võistlusklassides on toe kasutamine keelatud. Lastakse kaks viielasulist seeriat ja seeriaks on aega 2,5 minutit. Lõppvõistlusel lastakse kaks viielasulist seeriat, millest esimene nagu eelvõistlusel ja teine lastakse nii, et peale iga lasku kontrollitakse tulemusi. Teises seerias on igaks lasuks aega 30 sekundit.

Liikuva põdramärgi laskmisel kasutatakse kahe peaga põdra märklehte. Siluett liigub rajal, mille ava laius on kaks meetrit. Siluett on nähtaval 5 sekundit. Märklehel oleva silueti suurus on vähendatud ja vastab reaalsele sihtmärgi suurusele 100 m kaugusel. Lastakse eel- ja lõppvõistlus, mõlemal 10 üksikut lasku (jooksu).

Õhkrelvadel on eraldi võistlusklassid nii noortele kui ka vanadele, meestele ja naistele, kuid eriti palju just noortele. Õhkrelvaalad sobivad hästi noortele jahimeestele ning nendele, kes alles alustavad jahilaskmisega, kuna laskmine on odav ja lasta saab sisetingimustes aastaringselt. Peab siiski meeles pidama, et õhkrelvad ei ole jahirelvad, vaid need sobivad ainult harjutamiseks.

Liikuva põdramärgi laskmine õhkrelvast.

Laskevõistlus õhkrelvadega.

